

ROZSUDEK SOUDU (třetího senátu)

27. září 2006^{*}

Ve věci T-43/02,

Jungbunzlauer AG, se sídlem v Basileji (Švýcarsko), zastoupená R. Bechtoldem,
U. Soltészem a M. Karlem, advokáty,

žalobkyně,

proti

Komisi Evropských společenství, zastoupené P. Oliverem, jako zmocněnci, ve
spolupráci s H. Freundem, advokátem,

žalované,

^{*} Jednací jazyk: němčina.

podporované

Radou Evropské unie, zastoupené E. Karlsson a S. Marquardtem, jako zmocněnci,

vedlejší účastníci,

jejímž předmětem je návrh na zrušení rozhodnutí 2002/742/ES ze dne 5. prosince 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (COMP/E-1/36.604 – Kyselina citronová) (Úř. věst. L 239, s. 18), a podpůrně návrh na snížení pokuty uložené žalobkyni tímto rozhodnutím,

SOUD PRVNÍHO STUPNĚ
EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (třetí senát),

ve složení J. Azizi, předseda, M. Jaeger a F. Dehousse, soudci,
vedoucí soudní kanceláře: D. Christensen, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 24. května 2004,

vydává tento

Rozsudek

Skutkový základ sporu

1 Žalobkyně, Jungbunzlauer AG (dále jen „Jungbunzlauer“ nebo „žalobkyně“) byla založena v roce 1993 jako dceřiná společnost 100 % vlastněná Jungbunzlauer Holding AG, holdingem stojícím v čele skupiny a vlastněným Montana AG (dále jen „skupina Jungbunzlauer“). Ve Spojených státech je tato skupina zastoupena prostřednictvím Jungbunzlauer International AG, dceřiné společnosti skupiny Jungbunzlauer. Sídlo skupiny se nachází v prostorách Jungbunzlauer v Basileji (Švýcarsko). Před rokem 1993 byla skupina řízena Jungbunzlauer GmbH, jejíž sídlo se nachází ve Vídni (Rakousko).

2 Skupina Jungbunzlauer vyrábí a uvádí na trh přísady používané v odvětví potravinářských výrobků a nápojů, farmaceutických a kosmetických výrobků, jakož i výrobků s jiným průmyslovým využitím. Je zejména jedním z předních světových výrobců kyseliny citronové.

3 Kyselina citronová je ve světě nejpoužívanější kyselinotvorná a konzervační látka. Existují různé druhy kyseliny citronové s různým využitím, zejména v oblasti potravinářských výrobků a nápojů, pracích a čisticích prostředků, farmaceutických a kosmetických výrobků, jakož i v různých průmyslových postupech.

- 4 V roce 1995 dosáhl celkový prodej kyseliny citronové na světové úrovni přibližně 894,72 milionů eur a prodej uskutečněný v Evropském hospodářském prostoru (EHP) přibližně 323,69 milionů eur. V roce 1996 se přibližně 60 % světového trhu s kyselinou citronovou nacházelo v rukou pěti adresátů rozhodnutí, jež je předmětem projednávané žaloby, tedy Jungbunzlauer, F. Hoffmann-La Roche AG (dále jen „HLR“), Archer Daniels Midland Co. (dále jen „ADM“), Haarmann & Reimer Corporation (dále jen „H & R“), společnosti náležející ke skupině Bayer AG (dále jen „Bayer“), a Cerestar Bioproducts BV (dále jen „Cerestar“), společně nazývaných jako „dotčené účastnice řízení“.
- 5 V srpnu 1995 informovalo americké ministerstvo spravedlnosti Komisi o tom, že probíhá vyšetřování týkající se trhu s kyselinou citronovou. Mezi říjnem 1996 a červnem 1998 dotčené účastnice řízení včetně Jungbunzlauer International AG přiznaly, že se účastnily kartelové dohody. V návaznosti na dohody uzavřené s americkým ministerstvem spravedlnosti byly těmto podnikům americkými orgány uloženy pokuty. Některým z obviněných osob byly mimoto uloženy osobní pokuty. Vyšetřování byla vedena také v Kanadě, kde byly uloženy pokuty některým z týchž podniků, mimo jiné Jungbunzlauer International AG.
- 6 Dne 6. srpna 1997 zaslala Komise podle článku 11 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvního nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3), čtyřem výrobcům kyseliny citronové ve Společenství, včetně Jungbunzlauer GmbH, žádosti o informace. V lednu 1998 mimoto Komise zaslala žádosti o informace hlavním odběratelům kyseliny citronové ve Společenství a v červnu a červenci 1998 znovu zaslala žádosti o informace hlavním výrobcům kyseliny citronové ve Společenství.
- 7 V návaznosti na první žádost o informace, která jí byla zaslána v červenci 1998, Cerestar kontaktovala Komisi a v průběhu schůzky konané dne 29. října 1998

prohlásila, že má v úmyslu s Komisí spolupracovat na základě sdělení Komise ze dne 18. července 1996 o neuložení nebo snížení pokut v případech kartelových dohod (Úř. věst. C 207, s. 4, dále jen „sdělení o spolupráci“). Při téže příležitosti Cerestar poskytla ústní popis činností vyplývajících z kartelové dohody, jichž se účastnila. Dne 25. března 1999 zaslala Komisi písemné prohlášení potvrzující to, co uvedla během této schůzky.

8 Dopisem ze dne 28. července 1998 Komise zaslala Jungbunzlauer GmbH novou žádost o informace, na kterou tato odpověděla dopisem ze dne 28. září 1998.

9 Během schůzky, která proběhla dne 11. prosince 1998, ADM prohlásila, že má v úmyslu spolupracovat s Komisí, a ústně popsala protisoutěžní činnosti, jichž se účastnila. Svá ústní prohlášení ADM potvrdila dopisem ze dne 15. ledna 1999.

10 Komise zaslala HLR, Jungbunzlauer a Cerestar dne 3. března 1999 žádosti o dodatečné informace.

11 Dne 28. dubna, 21. května a dne 28. července 1999 postupně vydaly Bayer jménem H & R, žalobkyně a HLR svá prohlášení na základě sdělení o spolupráci.

12 Dne 28. března 2000 zaslala Komise na základě informací, které jí byly sděleny, žalobkyni a ostatním dotčeným účastnicím řízení oznámení námitek pro porušení

čl. 81 odst. 1 ES a čl. 53 odst. 1 EHP. Žalobkyně a všechny ostatní dotčené účastnice řízení zahrnuly písemné vyjádření do odpovědi na námitky vznesené Komisí. Žádná z těchto účastnic nepožádala o slyšení, ani zásadně nezpochybnila věcnou správnost skutkových zjištění uvedených v oznámení námitek.

- 13 V dopise zaslaném Komisi dne 11. dubna 2001 učinila Jungbunzlauer GmbH určité poznámky, pokud jde o probíhající řízení.
- 14 Dne 27. července 2001 zaslala Komise žalobkyni a ostatním dotčeným účastníkům řízení žádosti o dodatečné informace. Žalobkyně odpověděla svým jménem a jménem Jungbunzlauer GmbH v dopise ze dne 3. srpna 2001.
- 15 Dne 5. prosince 2001 Komise přijala rozhodnutí 2002/742/ES v řízení podle článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (COMP/E-1/36.604 – Kyselina citronová) (dále jen „Rozhodnutí“). Rozhodnutí bylo oznámeno žalobkyni dne 18. prosince 2001.
- 16 Rozhodnutí obsahuje zejména následující ustanovení:

„Článek 1

[ADM], [Cerestar], [H & R], [HLR] a [žalobkyně] porušily čl. 81 odst. 1 Smlouvy a čl. 53 odst. 1 smlouvy EHP tím, že se účastnily dohody a/nebo pokračujícího jednání ve vzájemné shodě v odvětví kyseliny citronové.

Protiprávní jednání trvalo:

- v případě [ADM], [H & R], [HLR] a [žalobkyně]: od března 1991 do května 1995;
- v případě [Cerestar]: od května 1992 do května 1995.

Článek 3

Podnikům uvedeným v článku 1 se z důvodu protiprávního jednání zjištěného v uvedeném článku ukládají následující pokuty:

- a) [ADM]: pokuta 39,69 milionů eur,
- b) [Cerestar]: pokuta 170 000 eur,
- c) [HLR]: pokuta 63,5 milionů eur,
- d) [H & R]: pokuta 14,22 milionů eur,
- e) [Žalobkyně]: pokuta 17,64 milionů eur.“ (*neoficiální překlad*)

- 17 V bodech 80 až 84 odůvodnění Rozhodnutí Komise uvedla, že se kartelová dohoda týkala přidělení přesné prodejní kvóty každému účastníkovi dohody a dodržování těchto kvót, stanovení cílových nebo referenčních cen, zrušení slev a výměny specifických informací o zákaznících.
- 18 V bodech 185 až 188 odůvodnění Rozhodnutí se Komise domnívala, že pokud jde o skupinu Jungbunzlauer, musí být protiprávní jednání přičítáno Jungbunzlauer.
- 19 Pro výpočet výše pokut Komise v Rozhodnutí zavedla metodologii uvedenou v pokynech o metodě stanovování pokut uložených podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3, dále jen „pokyny“), stejně jako ve sdělení o spolupráci.
- 20 Zaprvé Komise určila základní částku pokuty ve vztahu k závažnosti a délce trvání protiprávního jednání.
- 21 V tomto kontextu, pokud jde o závažnost protiprávního jednání, byla Komise především toho názoru, že se dotčené účastnice řízení dopustily velmi závažného protiprávního jednání, vzhledem k jeho povaze, konkrétnímu dopadu na trh s kyselinou citronovou v EHP a zeměpisnému rozsahu dotčeného trhu (bod 230 odůvodnění Rozhodnutí).
- 22 Dále má Komise za to, že je třeba zohlednit skutečnou hospodářskou schopnost narušit hospodářskou soutěž a stanovit pokutu na úrovni, která zaručí dostatečně odrazující účinek. V důsledku toho Komise vycházela z celosvětového obratu

dosaženého dotčenými účastnicemi řízení prodejem kyseliny citronové v průběhu posledního roku, ve kterém došlo k protiprávnímu jednání, tedy roku 1995, a rozdělila je do tří skupin, a sice do první skupiny zařadila H & R s celosvětovým podílem na trhu 22 %, do druhé skupiny ADM a Jungbunzlauer s podíly na trhu [důvěrné]¹ a HLR s podílem na trhu 9 % a do třetí skupiny Cerestar s celosvětovým podílem na trhu 2,5 %. Na tomto základě Komise stanovila výchozí částky 35 milionů eur pro podnik patřící do první skupiny, 21 milionů eur pro podniky patřící do druhé skupiny a 3,5 milionů eur pro podnik patřící do třetí skupiny (bod 239 odůvodnění Rozhodnutí).

23 Mimoto jednak za účelem zajištění dostatečně odrazujícího účinku pokuty, provedla Komise úpravu této výchozí částky. V důsledku toho, s ohledem na velikost a celkové zdroje dotčených účastnic řízení, vyjádřené celkovou výší jejich celosvětových obrátů, Komise vynásobila výchozí částky stanovené pro ADM a HLR koeficientem 2 a výchozí částku stanovenou pro H & R koeficientem 2,5 (body 50 a 246 odůvodnění Rozhodnutí).

24 Co se týče délky trvání protiprávního jednání, jehož se dopustily jednotlivé podniky, byla takto stanovená výchozí částka zvýšena o 10 % za rok, což znamená zvýšení o 40 % pro ADM, H & R, HLR a Jungbunzlauer a o 30 % pro Cerestar (body 249 až 250 odůvodnění Rozhodnutí).

25 Komise tak stanovila základní částku pokut na 29,4 milionů eur, pokud jde o Jungbunzlauer. Pokud jde o ADM, Cerestar, HLR a H & R, základní částky byly stanoveny pro ADM na 58,8, pro Cerestar na 4,55, pro HLR na 58,8 a pro H & R na 122,5 milionů eur (bod 254 odůvodnění Rozhodnutí).

¹ — Důvěrné údaje jsou skryty.

- 26 Zadruhé, na základě přitěžujících okolností byly zvýšeny základní částky pokut uložených společností ADM a HLR o 35 % z toho důvodu, že tyto podniky měly v rámci kartelové dohody vedoucí roli (bod 273 odůvodnění Rozhodnutí).
- 27 Zatřetí Komise přezkoumala a zamítla argumenty některých podniků ohledně výhody vyplývající z polehčujících okolností (body 274 až 291 odůvodnění Rozhodnutí).
- 28 Začtvrté, podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 upravila Komise takto stanovené částky pro Cerestar a H & R, aby nepřekračovaly hranici 10 % celkového obrátu dotčených účastnic řízení (bod 293 odůvodnění Rozhodnutí).
- 29 Zapáté, podle bodu B sdělení o spolupráci Komise přiznala společnosti Cerestar „velmi podstatné snížení“ (tedy 90 % snížení) výše pokuty, kterou by jí udělila, pokud by ke spolupráci nedošlo. Podle části D sdělení o spolupráci Komise schválila „podstatné snížení“ (tedy 50 % snížení) výše pokuty pro ADM, pro Jungbunzlauer (40 % snížení), pro H & R (30 % snížení) a HLR (20 % snížení) (bod 326 odůvodnění).

Řízení a návrhová žádání účastnic řízení

- 30 Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 25. února 2002 podala Jungbunzlauer projednávanou žalobu.

31 Usnesením ze dne 18. června 2002 povolil předseda Soudu vedlejší účastenství Rady
na podporu návrhových žádání Komise.

32 Na základě zprávy soudce zpravodaje rozhodl Soud (třetí senát) zahájit ústní část
řízení a v rámci organizačních procesních opatření stanovených v článku 64
jediného řádu Soudu položil účastnicím řízení písemné otázky, na které posledně
uvedené odpověděly ve stanovených lhůtách.

33 Řeči a odpovědi účastnic řízení na otázky položené Soudem byly vyslechnuty na
jednání dne 24. května 2004.

34 Žalobkyně navrhuje, aby Soud:

- zrušil Rozhodnutí;
- podpůrně snížil výši její pokuty;
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

35 Komise a Rada navrhuje, aby Soud:

- zamítl žalobu;
- uložil Jungbunzlauer náhradu nákladů řízení.

Právní otázky

- ³⁶ Žalobkyně zaprvé uplatňuje námitku protiprávnosti, když tvrdí, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 porušuje zásadu legality v tom smyslu, že toto ustanovení předem dostatečně nestanovuje rozhodovací praxi Komise (dále jen „zásada legality“). Následně žalobkyně uplatňuje, že je Rozhodnutí stíženo vadami, pokud jde o jeho adresáty, posouzení závažnosti protiprávního jednání, přiznání polehčujících okolností, nezohlednění pokut uložených v jiných státech, dodržení hranice pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a právo na přístup ke spisu. Žalobkyně konečně tvrdí, že délka správního řízení musela mít vliv na výši pokuty.

I – *K porušení zásady legality*

A – *K námitce protiprávnosti vznesené s ohledem na čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17*

1. Argumenty účastnic řízení

- ³⁷ Jungbunzlauer vznáší námitku protiprávnosti ve smyslu článku 241 ES a uplatňuje, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, který opravňuje Komisi uložit pokuty v případě protiprávního jednání porušujícího právo hospodářské soutěže Společenství, porušuje zásadu legality a logický následek zásady právní jistoty, která je obecnou zásadou práva Společenství, v tom smyslu, že toto ustanovení předem dostatečně nestanoví rozhodovací praxi Komise.

38 Nejprve Jungbunzlauer uplatňuje, že zásada legality byla zakotvena v čl. 7 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP“), který stanoví následující:

„Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.“

39 Jungbunzlauer se dovolává čl. 6 odst. 2 EU, podle něhož „[u]nie ctí základní práva zaručená [EÚLP] a ta, jež vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, jako obecné zásady práva Společenství“.

40 Jungbunzlauer mimoto zdůrazňuje, že podle ustálené judikatury Soudního dvora a Soudu musí každý právní předpis Společenství, který stanoví trestní či jiné sankce (rozsudky Soudního dvora ze dne 25. září 1984, Könecke, 117/83, Recueil, s. 3291, bod 11, a ze dne 18. listopadu 1987, Maizena, 137/85, Recueil, s. 4587, bod 15), respektovat zásadu legality, jakožto důsledek zásady právní jistoty (rozsudky Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1969, Stauder, 29/69, Recueil, s. 419, bod 7, ze dne 13. února 1996, Van Es Douane Agenten, C-143/93, Recueil, s. I-431, bod 27, a ze dne 12. prosince 1996, rozsudek Trestní řízení proti X, C-74/95 a C-129/95, Recueil, s. I-6609, bod 25; rozsudek Soudu ze dne 20. února 2001, Mannesmannröhren-Werke v. Komise, T-112/98, Recueil, s. II-729, body 59 a následující).

41 Jungbunzlauer konečně podotýká, že zásada legality je také zakotvena v člancích 41 a 49 Listiny základních práv Evropské unie vyhlášené dne 7. prosince 2000 v Nice

(Úř. věst. 2000, C 364, s. 1, dále jen „listina základních práv“) a je nedílnou součástí ústavní tradice společné členským státům.

- 42 Jungbunzlauer uplatňuje, že právní předpisy Společenství musí být na základě zásady legality a logického následku zásady právní jistoty jasné a pro procesní subjekty předvídatelné (rozsudky Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1981, *Salumi*, 212/80 až 217/80, Recueil, s. 2735, bod 10; ze dne 22. února 1984, *Kloppenburger*, 70/83, Recueil, s. 1075, bod 11; *Könecke*, bod 40 výše, bod 11, a *Maizena*, bod 40 výše, bod 15) a pokud jde o pravidla, která mohou mít finanční důsledky, představuje jistota a předvídatelnost požadavek, který je uložen se zvláštní přísností (rozsudek Soudního dvora ze dne 13. března 1990, *Komise v. Francie*, C-30/89, Recueil, s. I-691, bod 23, a v něm uvedená judikatura). To platí tím spíše, pokud se jedná o normu Rady týkající se oprávnění Komise jednat, jež může být v platnosti pouze tehdy, je-li dostatečně přesná v tom smyslu, že Rada jasně uvádí meze pravomocí, které byly Komisi svěřeny (rozsudek Soudního dvora ze dne 5. července 1988, *Central-Import Münster*, 291/86, Recueil, s. 3679, bod 13).
- 43 Jungbunzlauer uplatňuje, že zásada legality má zásadní význam pro ustanovení, jimiž se stanovují sankce (rozsudky Soudního dvora ze dne 10. července 1980, *Komise v. Spojené království*, 32/79, Recueil, s. 2403, bod 46; *Kloppenburger*, bod 42 výše, bod 11; *Maizena*, bod 40 výše, bod 15, a ze dne 14. července 1994, *Milchwerke Köln*, C-352/92, Recueil, s. I-3385, body 22 a 23). Jungbunzlauer zdůrazňuje, že tato ustanovení musí předvídatelným způsobem definovat nejenom jednání, za něž jsou ukládány sankce, ale zároveň právní následky, které z něj vyplývají pro jednotlivce (viz v tomto smyslu rozsudek *Trestní řízení proti X*, bod 40 výše, bod 25).
- 44 Jungbunzlauer se domnívá, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 stanoví možnost uložení trestní nebo *quasi* trestní sankce.

45 V tomto ohledu se Jungbunzlauer dovolává nejprve prohlášení pana Montiho, tedy člena Komise pověřeného politikou hospodářské soutěže, znění pokynů, jakož i pojmů použitých Komisí v její žalobní odpovědi. Vzniká totiž otázka „sankcí“ a „trestů“ za porušení článků 81 ES a 82 ES, které musí být, aby měly „odrazující charakter“, dostatečně vysoké.

46 Jungbunzlauer mimoto připomíná, že Soudní dvůr již rozhodl, že pokuty stanovené v článku 15 nařízení č. 17 nemají charakter penále, ale že jejich účelem je potlačovat projevy protiprávního jednání, jakož i předcházet jejich opakování (rozsudek Soudního dvora ze dne 15. července 1970, *Chemiefarma v. Komise*, 41/69, Recueil, s. 661, body 172 až 173), což podle Jungbunzlauer odpovídá širokému výkladu, který pojmu trestní obvinění dal Evropský soud pro lidská práva. Jungbunzlauer také uvádí, že Soud v rozsudku ze dne 20. března 2002, *Brugg Rohrsysteme v. Komise* (T-15/99, Recueil, s. II-1613, body 109 a 122), zkoumal platnost uložené pokuty na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 s ohledem na článek 7 EÚLP.

47 Jungbunzlauer se domnívá, že pojem použitý v čl. 15 odst. 4 nařízení č. 17, podle něhož rozhodnutí o uložení pokut „nemají trestní charakter“, nemůže toto posouzení změnit, vzhledem k tomu, že v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva není pro posouzení právního aktu rozhodující jeho pojmenování, ale jeho skutečný obsah.

48 V důsledku toho podle Jungbunzlauer musí postup, který vede k uložení pokuty na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, splňovat veškeré minimální požadavky z pohledu základních práv vyplývajících nejenom z EÚLP tak, jak jsou vykládány Evropským soudem pro lidská práva, ale také z listiny základních práv, která potvrzuje zejména práva vyplývající z této judikatury.

- 49 V této souvislosti Jungbunzlauer uplatňuje, že z judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že jak trestný čin, tak trest uložený v případě protiprávního jednání, musí být „předvídaný zákonem“, což znamená, že procesní subjekty musí být schopny přiměřeně posoudit důsledky, které mohou za okolností konkrétního případu z daného jednání vyplývat. Evropský soud pro lidská práva dodal, že zákon, který uděluje posuzovací pravomoc, jako takový neodporuje uvedenému požadavku, pokud jsou rozsah výkonu posuzovací pravomoci a pravidla jejího výkonu dostatečně jasně vymezena vzhledem ke stanovenému legitimnímu cíli, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana proti svévoli.
- 50 S ohledem na výše uvedené se Jungbunzlauer domnívá, že je zásada legality porušena, pokud ustanovení, které stanoví uložení pokuty, dostatečně neomezuje možné právní následky rozhodnutí vydaného v této oblasti, ale ponechává příslušnému orgánu z důvodu nepřesné formulace dotčeného znění široké možnosti pro použití v projednávaném případě. V tomto případě totiž nejsou právní následky v rozporu s tím, co vyžaduje zásada legality, dopředu určeny zákonodárcem, ale nařízeny správním orgánem. Ačkoli, jak připouští Jungbunzlauer, existence prostoru pro uvážení v oblasti správy nemůže sama o sobě založit protiprávnost ve smyslu zásady legality, zůstává nicméně pravdou, že tento prostor nemůže být neomezený.
- 51 Jungbunzlauer se domnívá, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 nesplňuje výše uvedené minimální požadavky.
- 52 Jungbunzlauer připomíná, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 opravňuje Komisi k tomu, aby uložila v případě porušení pravidel hospodářské soutěže uvedených ve Smlouvě pokutu, jejíž minimální výše je 1000 eur a jejíž maximální výše musí být podle obratu stanovena pro každý podnik individuálně. Dodává, že pokud jde o konkrétní částku

pokuty, upřesňuje čl. 15 odst. 2 druhý pododstavec nařízení č. 17, že „při stanovení výše pokuty se bere v úvahu závažnost a délka trvání daného protiprávního jednání“.

53 Jungbunzlauer se domnívá, že na základě tohoto ustanovení Komise disponuje téměř neomezeným prostorem pro uvážení, pokud jde o určení částky pokuty.

54 Zaprvé se Jungbunzlauer dovolává skutečnosti, že se nyní, na rozdíl od situace, která převládala při přijetí nařízení č. 17, světové obraty skupiny mohou zčásti zvýšit na několik set miliard eur, přičemž maximální hranice může snadno dosáhnout několika desítek miliard eur. Uvádí například, že pokud by se skupina ExxonMobil podnikající v oblasti ropy – jejíž skupinový obrat dosahuje 248 miliard eur – účastnila dohody, mohla by jí Komise uložit pokutu, jejíž výše by se nacházela mezi 1000 eur a 24, 8 miliard eur, tedy částkou, která odpovídá hrubému domácímu produktu Lucemburska. Jungbunzlauer se domnívá, že pokud zákon dává orgánu za určité protiprávní jednání k dispozici rozpětí pro pokuty od 1000 do 24,8 miliard eur – nebo dokonce celkové osvobození na základě sdělení o spolupráci –, nestanovuje již pokutu zákon, ale pouze orgán. Konečně takové ustanovení umožňuje stanovení výše pokuty svévolnou cestou.

55 Zadruhé, pokud jde o pokyny, domnívá se Jungbunzlauer, že nepředstavují „zákon“ ve smyslu EÚLP. Zdůrazňuje, že takové pokyny zavazují pouze Komisi samotnou, ale nikoli soudní orgány (rozsudek Soudu ze dne 16. července 1998, Regione Toscana v. Komise, T-81/97, Recueil, s. II-2889, bod 49, a stanovisko generálního advokáta Albera k rozsudku Soudního dvora ze dne 22. března 2001, Francie v. Komise, C-17/99, Recueil, s. I-2481, I-2484, bod 23), které jsou oprávněny k soudnímu přezkumu rozhodnutí Komise v plné jurisdikci. Podle žalobkyně přitom vzhledem k tomu, že jsou uvedené orgány oprávněny k tomu, aby konečným způsobem určily

výši pokut, a nejsou vázány pokyny, nemají tyto orgány žádný vliv na posouzení dostatečnosti legality trestní normy ve smyslu článku 7 EÚLP. Navíc poznamenává, že Soud v poslední době tvrdil, že právní rámec, který se vztahuje na pokuty, byl definován pouze nařízením č. 17 (rozsudek Brugg Rohrsysteme v. Komise, bod 46 výše, bod 123).

- 56 Zatřetí, Jungbunzlauer zpochybňuje opodstatněnost argumentace Komise, podle které by byl vyšší stupeň předvídatelnosti a spolehlivosti výpočtu výše pokut neslučitelný se zásadou, podle níž musí pokuty za účelem zajištění, aby podniky dodržovaly pravidla hospodářské soutěže, jednak zohledňovat zvláštnosti případu a jednak mít dostatečně odrazující účinek. Podle Jungbunzlauer to je totiž naopak znalost nebo možnost zjistit možné následky protiprávního jednání, která umožňuje účinněji zajistit odrazující účinek zamýšlený Komisí. Především z tohoto důvodu se trestní zákony členských států skládaly z několika různých protiprávních prvků, z nichž každý měl z pohledu sankcí různé následky. Na základě těchto norem a jejich výkladu vnitrostátním soudem byl procesní subjekt schopen dostatečně přesně předvídat trestní následky svého jednání. Téměř neomezený sankční rámec stanovený v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 neměl právě takový odrazující účinek vzhledem k tomu, že se ani v nejmenším nezmiňuje o konkrétním obsahu protiprávního jednání, což mohlo *a priori* vést k úplnému odstranění smyslu uvedeného rámce.

- 57 Jungbunzlauer dodává, že skutečnost, že pokyny nevymezují dostatečným způsobem výpočet pokut, je doložena tím, že pro tzv. „velmi vážná“ protiprávní jednání „může“ Komise zvolit základní částku jakkoli převyšující 20 milionů eur. Pokyny přitom nijak neumožňovaly zjistit, za jakých podmínek se může Komise uchýlit k základní částce 20, 50 nebo 100 milionů eur nebo dokonce k částce ještě vyšší.

58 Začtvrté se Jungbunzlauer domnívá, že argument Rady vycházející z toho, že pokuty stanovené Komisí případně přezkoumává soud Společenství, jemuž je svěřena pravomoc soudního přezkumu, nemůže být také přijat. Podle Jungbunzlauer totiž Rada nezohlednila skutečnost, že přesným cílem požadavků dostatečné jasnosti právních ustanovení je umožnit soudu Společenství přezkum legality rozhodnutí přijatých na základě těchto ustanovení. Tvrzení Rady by vedlo k delegaci funkce zákonodárce Společenství na soudy Společenství.

59 Zapáté se Jungbunzlauer dovolává skutečnosti, že na vnitrostátní úrovni neexistuje srovnatelné oprávnění orgánu, které by umožňovalo tomuto orgánu ukládat téměř neomezeně pokuty. Pokud jde o srovnání se švédským právem, kterého se dovolává Rada, Jungbunzlauer se domnívá, že v tomto členském státu se právo vyvinulo na základě modelu práva Společenství, a nepřispívá proto do diskuse ničím užitečným. Pokud jde o německé právo, kterého se Rada rovněž dovolává, uplatňuje Jungbunzlauer, že německé předpisy ohledně stanovení pokut za protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže představují odlišný systém, který není srovnatelný s obecným oprávněním stanoveným v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Tyto předpisy totiž stanoví vyšší hranici, která může stoupat až na 500 000 eur a odtud až na trojnásobek zisku dosaženého na základě tohoto porušení, což v praxi vede k nižší úrovni pokut, než jak vyplývá z čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Jungbunzlauer mimoto podotýká, že tato výše pokut je ještě měněna podle způsobu, jímž je protiprávní jednání spácháno. Pouze v případě, že je jednání spácháno úmyslně, se použije plný rámec pokuty, zatímco v případě, že bylo protiprávní jednání spácháno z nedbalosti, může být stanovena pouze polovina maximální částky. V tomto rámci je pokuta vypočtena podle přesně určených kritérií zohledňujících například význam protiprávního jednání, závažnost újmy, zvláštní okolnosti týkající se osoby a ekonomické situace pachatele protiprávního jednání. Jungbunzlauer připouští, že tato právní úprava také neumožňuje, aby byla s dostatečnou přesností předem určena výše pokuty. Toto upřesnění však přesahuje stupeň vymezení stanovený v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Jungbunzlauer se dovolává skutečnosti, že jde především o myšlenku, že přístup založený pouze na obratu dostatečně nezohledňuje rozsah a význam protiprávního jednání, což v roce 1999 vedlo k upuštění od změny právního rámce zákonodárcem v tomto smyslu.

- 60 Zašesté se Jungbunzlauer domnívá, že je opodstatněnost jejího tvrzení doložena rozhodovací praxí Komise v oblasti pokut. Praxe Komise totiž není charakteristická pouze velkými rozdíly mezi částkami pokut v absolutních hodnotách, ale také a především drastickým zvýšením výše pokut od počátku roku 2001. Jungbunzlauer zejména podotýká, že z průměrné výše pokut uložených podnikům v letech 1994 a 2000 ve srovnání s rekordní pokutou ve výši 462 milionů eur uloženou v průběhu roku 2001 v rámci rozhodnutí Komise 2003/2/ES ze dne 21. listopadu 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/E-1/37.512 – Vitaminy) (Úř. věst. 2003, L 6, s. 1) vyplývá téměř poměr jedna ku patnácti. Dokonce i druhá nejvyšší pokuta uložená jistému podniku v roce 2001, tedy pokuta ve výši 184,27 milionů eur uložená v rámci rozhodnutí Komise 2004/337/ES ze dne 20. prosince 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/E-1/36.212 – Samopropisovací papír) (Úř. věst. L 115, s. 1), představuje také skoro šestinásobek této průměrné hodnoty. Jungbunzlauer se domnívá, že skutečnost, že všechna tato rozhodnutí jsou – zcela jako předchozí praxe Komise, která je naprosto odlišná – založena na jednotném právním rámci pokut, tedy čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, prokazuje, že toto ustanovení nemá ve skutečnosti žádný vliv na vymezení praxe Komise. Tento vývoj nepředstavuje ve skutečnosti zvýšení úrovně pokut, ale jejich znásobení.
- 61 Zasedmé, Jungbunzlauer poukazuje na to, že v článku zveřejněném v roce 1993 úředník Komise připustil, že řízení, které může směřovat k uložení pokuty podle nařízení č. 17, „[se zdá] být vzdálené tomu, co obvykle nazýváme řádným řízením (due process)“.
- 62 Jungbunzlauer se podpůrně domnívá, že i za předpokladu, že by čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 byl slučitelný se zásadou legality, musela by Komise toto ustanovení vykládat přinejmenším restriktivně a nahradit nedostatečný stupeň předvídatelnosti tohoto ustanovení koherentním a transparentním systémem pokut, který by umožnil zajistit dotčeným podnikům nezbytnou úroveň právní jistoty. Takový výklad se měl podle Jungbunzlauer projevit tím, že Komise měla být připravena

k zajištění minimální transparentnosti a předvídatelnosti, pokud jde o stanovení pokuty. Široké oprávnění svěřené čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 mělo podle jejího názoru být na základě rozhodovací praxe Komise minimálně konkretizováno, vylučujíc tak překvapivost rozhodnutí, jak tomu bylo v projednávaném případě.

63 Komise a Rada se domnívají, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 neporušuje zásadu legality.

64 Komise zejména ozřejmuje, že její rozhodnutí vydaná v oblasti pokut spadají do přezkumné pravomoci soudu Společenství. Mimoto zdůrazňuje, že kritéria stanovená v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 byla upřesněna jednak judikaturou a jednak pokyny. Podle ní, pokud by kritéria měla být určena přesněji, nebyla by s to jednak zohlednit zvláštnosti každého projednávaného případu a jednak zajistit, aby měly pokuty odrazující účinek.

65 Komise také zdůrazňuje, že v souladu s čl. 15 odst. 4 nařízení č. 17 nemají pravidla hospodářské soutěže trestněprávní povahu. Mimoto se domnívá, že se žalobkyně nesprávně dovolává porušení čl. 7 odst. 1 EÚLP a článků 41 a 49 Listiny základních práv.

66 Komise také připomíná, že má pravomoc stanovit výši pokut a že pokyny nemají na právní rámec, jež se vztahuje na stanovení pokut, vliv.

- 67 Pokud jde o srovnání s německým právem, Komise konečně uvádí příklad trestní normy pro ilustraci skutečnosti, že právo této země stanoví také velmi široký prostor pro uvážení, v rámci kterého musí být stanovena individuální a konkrétní sankce.
- 68 Rada se domnívá, že dovolávaná ustanovení EÚLP a listiny základních práv se nevztahují na čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Mimoto je podle ní čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 zcela jasnou a jednoznačnou normou.

2. Závěry Soudu

- 69 Článek 15. odst. 2 nařízení č. 17 ve znění naposledy pozměněném nařízením (ES) č. 1216/1999 (Úř. věst. L 148, s. 5) stanoví:

„Komise může podnikům nebo sdružením podniků uložit rozhodnutím pokuty ve výši od [1 000 eur] do [1 000 000 eur] nebo v částce tuto výši přesahující, ale nepřesahující 10 % obratu dosaženého v předchozím účetním roce všemi podniky, které se na [protiprávním jednání] podílely, a pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

a) poruší čl. [81] odst. 1 [ES] a článek [82 ES], nebo

b) poruší povinnosti uložené podle čl. 8 odst. 1.

Při stanovení výše pokuty se bere v úvahu závažnost a trvání daného [protiprávního jednání].“ (*neoficiální překlad*)

70 Je třeba přezkoumat, zda v souladu s tím, co uplatňuje žalobkyně, čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 tím, že předem dostatečně nestanovuje rozhodovací praxi Komise, porušuje zásadu legality.

71 Ohledně této záležitosti je namístě připomenout, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že zásada legality je logickým důsledkem zásady právní jistoty, která je obecnou zásadou práva Společenství a která vyžaduje jasnost a přesnost všech předpisů Společenství, především pokud tyto ukládají či umožňují uložit sankce, aby tak dotčené osoby mohly jednoznačně rozpoznat svá práva a povinnosti, které z nich vyplývají, a aby mohly následně přijmout odpovídající opatření (viz v tomto smyslu rozsudky Soudního dvora ze dne 9. července 1981, *Gondrand*, 169/80, *Recueil*, s. 1931, bod 17; *Maizena*, bod 40 výše, bod 15; *Van Es Douane Agenten*, bod 40 výše, bod 27, a rozsudek *Trestní řízení proti X*, bod 40 výše, bod 25).

72 Stejně tak vyplývá z judikatury, že tato zásada se vztahuje jak na trestněprávní normy, tak na zvláštní správní nástroje ukládající nebo umožňující uložení správních sankcí (viz rozsudek *Maizena*, bod 40 výše, body 14 a 15, a tam uvedená judikatura), a že se použije nejen na předpisy, které stanovují skutkovou podstatu protiprávního jednání, ale i na ty předpisy, které stanovují důsledky plynoucí z protiprávního jednání porušujícího prvně uvedené předpisy (viz v tomto smyslu rozsudek *Trestní řízení proti X*, bod 40 výše, body 22 a 25).

73 Je mimoto třeba připomenout, že zásada legality je součástí obecných zásad práva Společenství, které jsou základem ústavních tradic společných členským státům, a že

byla zakotvena několika mezinárodními smlouvami, zejména článkem 7 EÚLP, a to mimo jiné pokud jde o protiprávní jednání a tresty (viz v tomto smyslu rozsudek Trestní řízení proti X, bod 40 výše, bod 25).

- 74 Z ustálené judikatury vyplývá, že základní práva jsou nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování soud Společenství zajišťuje (viz posudek Soudního dvora 2/94 ze dne 28. března 1996, Recueil, s. I-1759, bod 33, a rozsudek Soudního dvora ze dne 29. května 1997, Kremzow, C-299/95, Recueil, s. I-2629, bod 14). Za tímto účelem Soudní dvůr a Soud vycházejí z ústavních tradic společných členským státům, jakož i z poznatků, které skýtají mezinárodně-právní instrumenty týkající se ochrany lidských práv, na jejichž tvorbě členské státy spolupracovaly nebo k nimž přistoupily. Zvláštní význam přísluší v této souvislosti EÚLP (rozsudky Soudního dvora ze dne 15. května 1986, Johnston, 222/84, Recueil, s. 1651, bod 18, a výše uvedený rozsudek Kremzow, bod 14). Podle čl. 6 odst. 2 EU mimoto „Unie ctí základní práva zaručená Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a ta, jež vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, jako obecné zásady práva Společenství“ (rozsudek Soudního dvora ze dne 22. října 2002, Roquette Frères, C-94/00, Recueil, s. I-9011, body 23 a 24, a rozsudek Mannesmannröhren-Werke v. Komise, bod 40 výše, bod 60).

- 75 V tomto ohledu je třeba připomenout znění čl. 7 odst. 1 EÚLP:

„Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být uložen trest přísnější, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu.“

- 76 Podle Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) z tohoto ustanovení vyplývá, že zákon musí jasně stanovit protiprávní jednání i tresty, které je potlačují. Tato podmínka je splněna, pokud se má procesní subjekt možnost z textu

příslušného ustanovení, a v případě potřeby z výkladu, který k němu podaly soudy, dozvědět, z jakých úkonů a opomenutí mu vzniká trestněprávní odpovědnost (viz ESLP, rozsudek Coëme v. Belgie ze dne 22. června 2000, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí*, 2000-VII, s. 1, bod 145).

77 Komise a Rada, které se odvolávají na čl. 15 odst. 4 nařízení č. 17, jež stanoví, že rozhodnutí přijatá Komisí zejména na základě odstavce 2 tohoto ustanovení nemají trestní charakter, vyslovily pochybnosti týkající se otázky, zda může Soud při analýze legality čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 vycházet z čl. 7 odst. 1 EÚLP a judikatury ESLP ohledně tohoto článku.

78 K této záležitosti Soud nejprve zdůrazňuje, že k posouzení legality čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 s ohledem na čl. 7 odst. 1 EÚLP není příslušný vzhledem k tomu, že ustanovení EÚLP nejsou jako taková součástí práva Společenství (viz v tomto smyslu rozsudek Mannesmannröhren-Werke v. Komise, bod 40 výše, bod 59). Jak je však uvedeno v bodu 74 výše, základní práva jsou nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování soud Společenství zajišťuje, zohledňuje zejména EÚLP, jakožto zdroj inspirace.

79 Následně, aniž by přitom bylo třeba, aby se Soud vyslovil k otázce, zda je zejména z důvodu povahy a míry přísnosti pokut ukládaných Komisí podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 možné na tyto správní sankce uplatnit čl. 7 odst. 1 EÚLP, a tedy jej považovat za zdroj inspirace pro Soud (viz v tomto ohledu rozsudek Soudního dvora ze dne 28. června 2005, Dansk Rørindustri a další v. Komise, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P, C-208/02 P a C-213/02 P, Sb. rozh. s. I-5425, body 215 až 223), postačí uvést, že čl. 7 odst. 1 EÚLP nevyžaduje, aby znění ustanovení, podle nichž jsou tyto sankce ukládány, bylo natolik přesné, aby důsledky, které mohou z protiprávního jednání porušujícího tato ustanovení nastat, bylo možné předvídat s absolutní jistotou.

80 Podle judikatury ESLP totiž neurčitost ustanovení nemusí mít nutně za důsledek porušení článku 7 EÚLP. ESLP tak uznal, že právní pojem použitý v článku 7 EÚLP se shoduje s pojmem uvedeným v ostatních člancích EÚLP (viz ESLP, rozsudek Baskaya a Okçuoglu v. Turecko ze dne 8. července 1999, *Sbírka rozsudků a rozhodnutí*, 1999-IV, s. 308, bod 36, a rozsudek Dansk Rørindustri a další v. Komise, bod 79 výše, bod 216). ESLP mimoto uznal, že zákony nepředstavují absolutní jistotu a mnoho z nich obsahuje z důvodu nutnosti vyhnout se přílišné tvrdosti a přizpůsobit se změnám situace více či méně nejasné formulace, a že jejich výklad a použití závisí na praxi (viz ESLP, rozsudek Kokkinakis v. Řecko ze dne 25. května 1993, série A č. 260-A, body 40 a 52). ESLP mimoto také upřesnil, že veškeré zákony stanoví kvalitativní podmínky, zejména podmínku přístupnosti a předvídatelnosti (výše uvedený rozsudek Baskaya a Okçuoglu v. Turquie, bod 36). Skutečnost, že zákon přiznává posuzovací pravomoc, jako taková neodporuje požadavku předvídatelnosti, pokud jsou rozsah výkonu posuzovací pravomoci a pravidla jejího výkonu dostatečně jasně vymezena vzhledem ke stanovenému legitimnímu cíli, aby byla jednotlivci poskytnuta přiměřená ochrana proti svévoli (viz ESLP, rozsudek Margareta a Roger Andersson v. Švédsko ze dne 25. února 1992, řada A č. 226-A, § 75). ESLP konečně upřesňuje, že samotný text zákona zohledňuje i ustálenou judikaturu zveřejněnou v průběhu posuzování určitosti či neurčitosti použitých pojmů (viz ESLP, rozsudky G. v. Francie ze dne 27. září 1995, řada A, č. 325-B, § 25, a E. K. v. Turecko ze dne 7. února 2002, bod 51).

81 Pokud jde o ústavní tradice společné členským státům, nic neumožňuje Soudu, aby ohledně obecné zásady práva Společenství, kterou představuje zásada legality, podal odlišný výklad, než jaký vyplývá z výše uvedených úvah. Nejprve je třeba poznamenat, vzhledem k tomu, že se žalobkyně dovolává znění ustanovení německého práva, podle kterého příslušné německé orgány ukládají pokuty za porušení pravidel hospodářské soutěže, že ústavní tradice společná členským státům nemůže být vyvozována z právní situace v jediném členském státu. V důsledku toho, jak žalobkyně připustila při jednání, příslušné právo ostatních členských států zná pro účely uložení takových správních sankcí, jako sankcí uložených za porušení

vnitrostátních pravidel hospodářské soutěže, stupeň vymezení srovnatelný se stupněm v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, dokonce podobná nebo stejná kritéria jako ta, jež jsou stanovena tímto ustanovením.

82 Vzhledem k tomu je třeba s ohledem na zásadní úvahy uvedené výše dojít k závěru, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 neporušuje zásadu legality.

83 V tomto ohledu je třeba připomenout, že sankce stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 představují v případě porušení článků 81 ES a 82 ES klíčový nástroj, který má Komise k dispozici za účelem zavedení v rámci Společenství „systému zajišťujícího, aby na vnitřním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž“ [čl. 3 odst. 1 písm. g) ES]. Tento systém umožňuje Společenství, aby splnilo svůj úkol spočívající v podpoře zejména harmonického, vyváženého a udržitelného rozvoje hospodářských činností a vysokého stupně konkurenceschopnosti v celém Společenství (článek 2 ES). Tento systém je mimoto nezbytný pro zavedení v rámci Společenství hospodářské politiky vedené v souladu s dodržováním zásady otevřené tržní ekonomiky nebo volné hospodářské soutěže (čl. 4 odst. 1 a 2 ES). Článek 15 odst. 2 nařízení č. 17 tak umožňuje zavedení systému odpovídajícímu základním úkolům Společenství.

84 Mimoto je třeba upřesnit, že k vyloučení přílišné nepružnosti norem a umožnění přizpůsobení právního předpisu okolnostem musí být povolen určitý stupeň nepředvídatelnosti, pokud jde o sankci, kterou lze za dané protiprávní jednání uložit. Pokuta, která v sobě zahrnuje dostatečně regulovanou míru proměnlivosti mezi minimální a maximální pokutou, jíž lze uložit za dané protiprávní jednání, tak může přispět k účinnosti této sankce jak z pohledu jejího uplatnění, tak jejího odrazujícího účinku.

- 85 V projednávaném případě stanoví čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 jako sankci pro podnik, který porušil čl. 81 odst. 1 ES a článek 82 ES, uložení pokuty, jejíž výše se pohybuje mezi 1000 eur a 10 % obratu dosaženého v průběhu předchozího účetního roku dotčeného podniku. Je tedy třeba konstatovat, že v rozporu s tím, co tvrdí žalobkyně, Komise nedisponovala v případě porušení pravidel hospodářské soutěže neomezeným prostorem pro stanovení pokut.
- 86 Soud se mimoto domnívá, že Rada tím, že stanovila v případě porušení pravidel hospodářské soutěže pokuty v částkách od 1000 eur do 10 % obratu dotčeného podniku, neponechala Komisi nadměrný prostor pro uvážení. Soud se zejména domnívá, že hranice 10 % obratu dotčeného podniku je rozumná s ohledem na zájmy, které Komise před takovýmto porušením chrání. Je také nutno zdůraznit, že v rozporu s tím, co uvádí žalobkyně, nemusí být posouzení rozumného charakteru pokut, jež lze uložit na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, učiněno absolutně, ale relativně, tedy ve vztahu k obratu narušitele.
- 87 Mimoto Soud zdůrazňuje, že pro stanovení částky pokut na základě čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 je Komise povinna dodržovat obecné právní zásady, zejména zásady rovného zacházení a proporcionality tak, jak je uznává judikatura Soudního dvora a Soudu. Ustálená judikatura Soudního dvora a Soudu také vyjasnila kritéria a metodu výpočtu, které musí Komise použít v rámci určování částky pokut (viz zejména body 213 a následující níže). Žalobkyně mimoto na tuto judikaturu sama na podporu svých žalobních důvodů a svých argumentů odkazuje (viz zejména bod 199 níže).
- 88 Krom toho na základě kritérií stanovených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a upřesněných judikaturou Soudního dvora a Soudu vyvinula sama Komise rozhodovací praxi, která je známá a dostupná veřejnosti. Ačkoli předchozí

rozhodovací praxe Komise jako taková nezavazuje Komisi při stanovení výše pokuty (viz v tomto smyslu rozsudky Soudu ze dne 20. března 2002, LR AF 1998 v. Komise, T-23/99, Recueil, s. II-1705, bod 234, a ze dne 30. září 2003, Michelin v. Komise, T-203/01, Recueil, s. II-4071, bod 254), nic to nemění na skutečnosti, že podle zásady rovného zacházení, která představuje obecnou právní zásadu, kterou musí Komise dodržovat, nesmí Komise zacházet se stejnými situacemi odlišně anebo s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněno (rozsudky Soudního dvora ze dne 13. prosince 1984, Sermide, 106/83, Recueil, s. 4209, bod 28, a Soudu ze dne 14. května 1998, BPB de Eendracht v. Komise, T-311/94, Recueil, s. II-1129, bod 309).

99 Mimoto je třeba mít na zřeteli, že Komise ve snaze o transparentnost a za účelem zvýšení právní jistoty dotčených podniků zveřejnila pokyny, v nichž stanovuje metodu výpočtu, kterou se zavázala v každém jednotlivém případě dodržovat.

90 Na základě všech těchto skutečností a v rozporu s tím, co tvrdí žalobkyně, tak obezřetný subjekt může, při obstarání odborné rady v případě potřeby, s dostatečnou přesností předvídat metodu i výši pokut, které mu hrozí za dané chování. Skutečnost, kterou nezpochybnila ani Komise, ani Rada, že podniky nemohou předem znát přesnou výši pokut, které Komise v jednotlivých případech uloží, nemůže mít za následek, že čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 porušuje zásadu legality.

91 Ačkoli platí, že podniky nemohou předem znát přesnou výši pokut, jež Komise v každém jednotlivém případě uloží, nic to nemění na skutečnosti, že podle článku 253 ES je Komise v rozhodnutí o uložení pokuty povinná, i přes obecně známý kontext tohoto rozhodnutí, uvést odůvodnění, a to zejména pokud jde o výši uložené pokuty a zvolenou metodu jejího stanovení. Z odůvodnění musí jasně a jednoznačně

vyplývat úvahy Komise tak, aby dotčené osoby mohly rozpoznat důvody, které vedly k přijetí opatření, a mohly tak posoudit možnost zahájit řízení před soudem Společenství, a případně aby tento soud mohl vykonat svůj přezkum.

- 92 S ohledem na výše uvedené je třeba zamítnout námitku protiprávnosti vznesenou s ohledem na čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

B – Ke konformnímu výkladu čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17

- 93 Žalobkyně uplatňuje, že i kdyby byl čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 slučitelný se zásadou legality, logickým následkem zásady právní jistoty, musela by Komise přinejmenším toto ustanovení vyložit restriktivním způsobem a nahradit nedostatečný stupeň předvídatelnosti tohoto ustanovení jednotným a transparentním systémem pokut, který by umožnil zajistit dotčeným podnikům nezbytnou úroveň právní jistoty.
- 94 Komise připomíná, že právě za účelem zajištění dostatečného stupně transparentnosti přijala pokyny a že od jejich přijetí byla její volnost při volbě výše pokut omezena.
- 95 Soud konstatuje, že v rámci této druhé části žalobního důvodu, předložené podpůrně k první části, žalobkyně neuvádí žádnou konkrétní námitku proti Rozhodnutí, ale formuluje obecné předpoklady ve smyslu, že Komise musí obecně změnit svoji politiku v oblasti pokut a snížit jejich výši nebo upřesnit znění pokynů.

96 Vzhledem k tomu musí být tato část žalobního důvodu zamítnuta jako nepřípustná.

II – *K adresátovi rozhodnutí*

97 Žalobkyně předkládá žalobní důvody vycházející zaprvé z porušení povinnosti odůvodnění a zadruhé z nesprávného určení adresáta Rozhodnutí.

A – *K porušení povinnosti odůvodnění*

98 Jungbunzlauer se domnívá, že Rozhodnutí neobsahuje žádné odůvodnění, které by poskytovalo důvody, z nichž by Jungbunzlauer GmbH měla být přičítána odpovědnost za protisoutěžní jednání během období před rokem 1993.

99 K této záležitosti Komise nepředložila žádné zvláštní argumenty.

100 Soud připomíná, že podle ustálené judikatury musí z odůvodnění vyžadovaného článkem 253 ES jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu Společenství, jenž příslušný akt vydal, tak aby se zúčastněné osoby mohly seznámit s důvody, které vedly k přijetí opatření, a soud Společenství mohl vykonávat svůj přezkum. Požadavek odůvodnění musí být posuzován podle okolností případu, zejména v závislosti na obsahu aktu, povaze dovolávaných důvodů a zájmu, který mohou mít osoby, kterým je akt určen, nebo jiné osoby, kterých se akt bezprostředně a osobně dotýká, na získání těchto vysvětlení. Není požadováno, aby odůvodnění upřesňovalo

všechny relevantní skutkové a právní okolnosti, jelikož otázka, zda odůvodnění aktu splňuje požadavky článku 253 ES, musí být posuzována s ohledem nejen na jeho text, ale také s ohledem na jeho celkovou souvislost, jakož i s ohledem na všechna právní pravidla upravující dotčenou oblast (rozsudky Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 63, a ze dne 30. září 2003, Německo v. Komise, C-301/96, Recueil, s. I-9919, bod 87).

- 101 V projednávaném případě se Komise dovolává následujících důvodů pro odůvodnění svého rozhodnutí přičítat Jungbunzlauer protiprávní jednání nikoli pouze za období následující po srpnu 1993, ale také za období od počátku protiprávního jednání v roce 1991 do července 1993.
- 102 V bodech 30 a 33 odůvodnění Rozhodnutí Komise podotkla, že žalobkyně, společnost Jungbunzlauer, byla řídicí společností, která od restrukturalizace skupiny v roce 1993 řídila činnosti skupiny Jungbunzlauer, v jejímž čele stála holdingová společnost, tedy Jungbunzlauer Holding AG. Komise poznamenala, že od roku 1993 tak žalobkyně, Jungbunzlauer, řídila rovněž činnosti skupiny na trhu s kyselinou citronovou, která byla vyráběna v rámci skupiny Jungbunzlauer GmbH, dceřiné společnosti vlastněné ze 100 % Jungbunzlauer Holding AG. Komise dodala, že před restrukturalizací skupiny v roce 1993 byla skupina řízena Jungbunzlauer GmbH. Distribuce kyseliny citronové byla do roku 1993 prováděna Jungbunzlauer GmbH a po tomto datu pak jinou dceřinou společností Jungbunzlauer Holding AG, tedy Jungbunzlauer International AG.
- 103 V bodu 70 odůvodnění Rozhodnutí Komise poznamenala, že na schůzkách kartelové dohody byla skupina Jungbunzlauer zastoupena generálním ředitelem a ředitelem Jungbunzlauer GmbH.

104 V bodu 186 odůvodnění Rozhodnutí Komise podotkla, že Jungbunzlauer a Jungbunzlauer GmbH ve své odpovědi na oznámení námitek společně prohlásily, že za adresáta Rozhodnutí měla být považována Jungbunzlauer GmbH. K této záležitosti uvedla Komise následující odůvodnění:

„(187) [...] Nejprve, do druhé poloviny roku 1993, nebyla Jungbunzlauer [GmbH] odpovědná pouze za výrobu a distribuci kyseliny citronové, ale byla také právníckou osobou pověřenou vedením celé skupiny Jungbunzlauer. V roce 1993 byla odpovědnost za vedení skupiny převedena na Jungbunzlauer AG, která mohla být považována za nástupce Jungbunzlauer [GmbH] ve vedení skupiny Jungbunzlauer. Od tohoto data byla Jungbunzlauer [GmbH] 100 % dceřinou společností skupiny, která samostatně neovládá své jednání na trhu, ale uplatňuje zejména pokyny, které jí uděluje Jungbunzlauer AG, společnost pověřená řízením skupiny.

(188) V části období, jímž se zabývá projednávané rozhodnutí, se Jungbunzlauer AG bezprostředně účastnila schůzek kartelové dohody, a to prostřednictvím osoby svého [generálního ředitele]. Je tedy třeba dojít k závěru, že po celé v projednávaném rozhodnutí posuzované období se právnícká osoba pověřená řízením celé skupiny Jungbunzlauer aktivně a bezprostředně účastnila kartelové dohody. Vzhledem k tomu, že dotčenou právníckou osobou je aktuálně Jungbunzlauer AG, musí být také adresátkou projednávaného rozhodnutí.“

105 Tyto údaje, ačkoli jsou stručné, odhalují podstatné okolnosti použité Komisí pro odůvodnění přičítat Jungbunzlauer protiprávní jednání za období předcházející roku 1993. Komise totiž uvedla, že se domnívá, že Jungbunzlauer nese odpovědnost za protiprávní jednání za období předcházející restrukturalizaci skupiny v roce 1993 z důvodu převedení řízení činností skupiny zejména na trhu s kyselinou citronovou z Jungbunzlauer GmbH na Jungbunzlauer.

- 106 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení povinnosti odůvodnění zamítnut.

B – K žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného určení adresátky Rozhodnutí

1. Argumenty účastnic řízení

- 107 Jungbunzlauer se domnívá, že je adresátkou Rozhodnutí neprávem. V žalobě uplatňuje, že Rozhodnutí mělo být adresováno Jungbunzlauer GmbH. Podotýká, že tato společnost v rámci skupiny vyráběla a distribuovala kyselinu citronovou a mimoto do roku 1993 řídila celou skupinu. Pokud jde o období následující poté, co byla v roce 1993 ustanovena řídicí společností, tvrdí ve své replice, že i po tomto datu bylo „skutečné řízení“ skupiny vykonáváno Jungbunzlauer Holding AG.
- 108 Pokud jde o období následující po roce 1993, Jungbunzlauer jednak připomíná, zaprvé, že od roku 1993 byly jak Jungbunzlauer GmbH, tak ona sama dceřinými společnostmi vlastněnými ze 100 % Jungbunzlauer Holding AG, takže sama nebyla mateřskou společností Jungbunzlauer GmbH, ale pouze její sesterskou společností.
- 109 V důsledku toho nemůže podle Jungbunzlauer Komise platně uplatňovat rozsudky Soudního dvora ze dne 25. října 1983, AEG v. Komise (107/82, Recueil, s. 3151, dále jen rozsudek „AEG“, bod 50), a ze dne 16. listopadu 2000, Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise (C-286/98 P, Recueil, s. I-9925, dále jen „rozsudek Stora“, bod 28), které se týkaly přičtení jednání dceřiné společnosti její mateřské

společnosti. Přitom tento vztah mezi mateřskou společností a dceřinou společností byl kvalitativně odlišný od vztahu, jenž existoval mezi jí samotnou a Jungbunzlauer GmbH, vzhledem k tomu, že Jungbunzlauer Holding AG, jakožto společná mateřská společnost, měla v kterémkoli okamžiku možnost odejmout jedné ze svých dceřiných společností právo kontroly jedné z jejích sesterských společností.

110 Jungbunzlauer dodává, že pouze poskytovala ostatním společnostem ze skupiny řídicí a poradní služby týkající se otázek politiky podniku, organizace a finančních investic. Jungbunzlauer vykonávala svou činnost na žádost Jungbunzlauer Holding AG, která ovládala skupinu a byla jedinou společností, která měla právo udělovat pokyny společnostem ve skupině. Jungbunzlauer skutečně nedisponovala tímto právem s ohledem na jednotlivé podniky ve skupině a toto právo jí nebylo ani svěřeno jako „Treuhänder“ (zmocněnci) Jungbunzlauer Holding AG. Její vlastní činnosti se naopak omezovaly na poskytování služeb prostřednictvím osob, které zaměstnávala, jednotlivým společnostem. Vzhledem k tomu tyto osoby v jednotlivých případech předávaly pokyny společnostem ve skupině (například Jungbunzlauer GmbH), přičemž tuto činnost neprováděly vlastním jménem, ale jakožto zástupci Jungbunzlauer Holding AG.

111 Jungbunzlauer z toho vyvodila, že „skutečné řízení“ věcí Jungbunzlauer Holding AG a celé skupiny bylo pouze její záležitostí. To potvrdilo rakouské korporální právo, které se na Jungbunzlauer GmbH vztahuje. Společnost založená ve formě GmbH byla totiž řízena jejími orgány, tedy správní radou a dozorčí radou, zatímco její obchodní politiku nakonec vymezovala valná hromada, v jejímž rámci v projednávání případě AG vlastnila veškerá hlasovací práva Jungbunzlauer Holding, jakožto jediný společník.

112 Zadruhé Jungbunzlauer tvrdí, že i po jejím založení v roce 1993, vykonávaly hlavní účastnice diskusí, s výjimkou řídicí Jungbunzlauer, jež vstoupila do funkce v průběhu léta roku 1993, dlouho řídicí funkce v rámci Jungbunzlauer GmbH. Po založení Jungbunzlauer v roce 1993 mimoto tyto osoby pokračovaly ve výkonu svých funkcí

v rámci Jungbunzlauer GmbH. Převážná většina činností tak náležela Jungbunzlauer GmbH. Tvrzení Komise, podle kterého některé dotčené osoby vykonávaly funkce v rámci skupiny, není v tomto kontextu relevantní. Komise podle Jungbunzlauer měla přinejmenším uvést jednotlivé společnosti skupiny, které tyto osoby zaměstnávaly a jejichž seznam se nacházel v odpovědi na oznámení námitek. Jungbunzlauer například uvádí, že tvrzení, že pánové H. a R. byli jejími zaměstnanci či zaměstnanci Jungbunzlauer Holding AG, je nesprávné.

- 113 Zatiřetí se Jungbunzlauer domnívá, že s ohledem na průběh správního řízení bylo nepřírozené jí vinit z kartelové dohody. Poznamenává totiž, že se Komise dne 6. srpna 1997, 28. července 1998 a 3. března 1999 obrátila se svými žádostmi o informace na Jungbunzlauer GmbH a že spolupráce zahájená v rámci sdělení o spolupráci byla také její záležitostí.
- 114 Krom toho, pokud jde o období před rokem 1993, Jungbunzlauer zaprvé uplatňuje, že do roku 1993 skupinu řídila Jungbunzlauer GmbH a že Jungbunzlauer před tímto datem ani nefungovala. Vzhledem k tomu jí podle ní v žádném případě nelze, pokud jde o období před rokem 1993, přičítat odpovědnost za protisoutěžní jednání.
- 115 Zadruhé se Jungbunzlauer domnívá, že rozsudky, kterých se Komise dovolává, nejsou na podporu jejího tvrzení o tom, že na ni byla převedena odpovědnost za protiprávní jednání Jungbunzlauer GmbH, relevantní. Zdůrazňuje, že věc, ve které byl vydán rozsudek Soudního dvora ze dne 16. prosince 1975, Suiker Unie a další v. Komise (40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Recueil, s. 1663, body 84 až 87), se týkala přechodu práva, a věc, ve které byl vydán rozsudek Soudu ze dne 11. března 1999, NHM Stahlwerke v. Komise (T-134/94, Recueil, s. II-239, body 35 až 38), se týkala převzetí společnosti v konkurzu.

- 116 Zatlřetř se Jungbunzlauer domnřvř, ře nemřře břt povařovřna za „hospodřřskřho nřstupce“ Jungbunzlauer GmbH a ře ři nemřře břt přičřtřno jejř jednřnř před rokem 1993. To bylo prokřzřno skutečnostř, ře jejř vlastnř role v rřmci skupiny byla omezena na poskytovřnř sluřeb jinřm společnostem uvedenř skupiny (viz bod 110 vřře). Stejnř tak tvrdř, ře i po roce 1993 Jungbunzlauer GmbH pokračovala ve svřch činnostech sklřdajřcřch se z vřroby kyseliny citronovř a jejřřho uvřdřnř na trh. Přitom pokud se Jungbunzlauer GmbH v tomto ohledu občas obracela na ostatnř společnosti skupiny jako ona sama, mřly by tyto společnosti pouze postavenř zmocnřnce. Kvantitativnř a cenovř politika byla vřřdy uklřdřna společnostř Jungbunzlauer GmbH.
- 117 Začtvrtř, tvrzenř, ře přnovř B. a H. řřřili Jungbunzlauer nebo jednali jejřm jmřenem, je nesprřvnř. V kařřdřm přřpadř, pokud jde o pana H., Jungbunzlauer podotřkř, ře nebyl zamřřtnřn ři, ale jinřmi společnostmi ze skupiny.
- 118 Zapřtř, Jungbunzlauer zdřřraznřje, ře mřla k dispozici pouze omezenř finančnř přstředky.
- 119 Komise zdřřraznřje, ře se opřřrала o informace poskytnutř Jungbunzlauer GmbH a samotnou Jungbunzlauer břhem sprřvnřřho řřzenř.
- 120 Pokud jde o obdobř po roce 1993, Komise se domnřvř, ře z třchto informacř vyplřvř, ře do roku 1993 byla Jungbunzlauer GmbH povřřena řřenřm skupiny a ře v roce 1993 tuto funkci převzala Jungbunzlauer, takře mezi třmito společnostmi dořlo k hospodřřskřmu nřstupnictvř, pokud jde o činnosti třkajřcř se kartelovř dohody. Skutečnost, ře řalobkynř byla pouze sesterskou společnostř Jungbunzlauer GmbH, tento zřvřr nijak neoslabuje. Komise totiž zdřřraznřje, ře Soudnř dvřřr ustřlenř vyvozuje z vlastnictvř podřlu, ře mateřřskř společnost je s to zřsadnřm zpřsobem ovlivnit hospodřřskou politiku jejř dceřinř společnosti, ledaře tato skutečnost byla

zpochybněna. Rozhodující tedy není vlastnictví podílu jako takové, ale skutečnost, že toto vlastnictví může mateřské společnosti umožnit výkon zásadního vlivu na hospodářskou politiku dceřiné společnosti. Podle Komise přitom mateřská společnost může převést na jinou společnost ve skupině možnost ovlivňovat jednání některé ze svých dceřiných společností. Což se v projednávaném případě stalo.

- ¹²¹ Pokud jde o období před rokem 1993, domnívá se Komise, že z důvodu výše uvedeného hospodářského nástupnictví, pokud jde o úkoly spojené s řízením činností skupiny Jungbunzlauer na trhu s kyselinou citronovou, musí být protiprávní jednání spáchané Jungbunzlauer GmbH před restrukturalizací zahájenou v roce 1993 přičítáno Jungbunzlauer. Jak vyplývá z judikatury Soudního dvora a Soudu, skutečnost, že posledně uvedená společnost před rokem 1993 neexistovala a že Jungbunzlauer GmbH po tomto datu dále existovala, postrádá relevanci.

2. Závěry Soudu

- ¹²² Z judikatury vyplývá, že čl. 81 odst. 1 ES tím, že podnikům zakazuje zejména uzavírat dohody nebo se účastnit jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu, se obrací na hospodářské entity představující souhrn materiálních a lidských prvků, které mohou přispět ke spáchání protiprávního jednání, na které se vztahuje toto ustanovení (rozsudek Soudu ze dne 17. prosince 1991, Enichem Anic v. Komise, T-6/89, Recueil, s. II-1623, bod 235).
- ¹²³ V projednávaném případě žalobkyně nezpochybňuje existenci protiprávního jednání podle čl. 81 odst. 1 ES. Naopak tvrdí, že jí Komise nemohla za toto protiprávní jednání přičítat odpovědnost.

- 124 K této záležitosti je nejprve třeba připomenout, že do roku 1993 byla skupina Jungbunzlauer řízena Jungbunzlauer GmbH, společností, která vyráběla mimo jiné také kyselinu citronovou, ale že od restrukturalizace skupiny v roce 1993 řídila veškerou činnost uvedené skupiny, včetně činnosti týkající se trhu s kyselinou citronovou, Jungbunzlauer, jakožto řídicí společnost, a že v čele této skupiny byla holdingová společnost, tedy Jungbunzlauer Holding AG (viz bod 102 výše).
- 125 Pokud jde o období po restrukturalizaci skupiny Jungbunzlauer v roce 1993, je namístě uvést, že Jungbunzlauer, 100 % dceřiná společnost Jungbunzlauer Holding AG, byla sesterskou a nikoli mateřskou společností Jungbunzlauer GmbH. V tomto kontextu žalobkyně oprávněně uvádí, že byl projednáváný případ jiný než případy, v nichž bylo rozhodnuto judikaturou Soudního dvora a Soudu (viz zejména rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, *Stora Kopparbergs Bergslags v. Komise*, T-354/94, Recueil, s. II-2111, bod 80, potvrzený v rámci kasačního opravného prostředku rozsudkem Stora, bod 109 výše, body 27 až 29, jakož i rozsudkem AEG, bod 109 výše, bod 50, a rozsudkem Soudu ze dne 1. dubna 1993, *BPB Industries a British Gypsum v. Komise*, T-65/89, Recueil, s. II-389, bod 149), podle které má Komise v podstatě právo se domnívat, že na 100 % dceřinou společnost se vztahují především pokyny, které jí dává její mateřská společnost, aniž by bylo potřeba ověřovat, zda mateřská společnost skutečně svoji pravomoc vykonávala.
- 126 Přitom, jak vyplývá z bodů odůvodnění Rozhodnutí a v rozporu s tím, co tvrdí žalobkyně, se Komise o takovou domněnku sice neopírala, ale naopak přezkoumala na základě odpovědí poskytnutých Jungbunzlauer a Jungbunzlauer GmbH během správního řízení, zda i přes výše analyzovanou strukturu skupiny Jungbunzlauer má být protiprávní jednání přičítáno Jungbunzlauer.
- 127 V tomto ohledu je namístě uvést, že zejména v důsledku žádosti o informace, kterou Komise zaslala dne 3. března 1999 Jungbunzlauer GmbH dopisem ze dne 21. května

1999, tato společnost popsala v rámci své spolupráce s Komisí strukturu skupiny Jungbunzlauer a v podstatě určila, že „vedení skupiny [je] zajišťováno Jungbunzlauer AG [...], která jakožto řídicí společnost řídila podniky vlastněné Jungbunzlauer Holding AG“.

- 128 Mimoto Komise dne 29. března 2000 zaslala Jungbunzlauer své oznámení námitek. Ve své odpovědi na toto oznámení námitek, které Jungbunzlauer poskytla dne 22. června 2000 „jménem Jungbunzlauer GmbH“, se Jungbunzlauer domnívala, že nemůže být adresátkou jakéhokoli aktu týkajícího se tohoto řízení. K této záležitosti popsala organizační strukturu skupiny Jungbunzlauer a připojila zejména náčrt. Žalobkyně uvedla, že Jungbunzlauer představovala pouze řídicí společnost, která řídila společnosti vlastněné skupinou, v jejímž čele se nacházela Jungbunzlauer Holding AG. Naproti tomu Jungbunzlauer upřesnila, že na trhu s kyselinou citronovou, s výjimkou distribuce tohoto výrobku, kterou od roku 1993 svěřila Jungbunzlauer GmbH jiné dceřiné společnosti Jungbunzlauer Holding, „působila“ Jungbunzlauer GmbH. Jungbunzlauer mimoto upřesnila, že „do druhé poloviny roku 1993 bylo veškeré řízení svěřeno Jungbunzlauer [GmbH]“ a že od roku 1993 existovala Jungbunzlauer AG [...] jakožto „řídicí společnost“.

- 129 Na základě společných prohlášení Jungbunzlauer a Jungbunzlauer GmbH uvedených v bodě 187 odůvodnění Rozhodnutí se mohla Komise správně domnívat, že od restrukturalizace skupiny Jungbunzlauer v roce 1993 se činnosti Jungbunzlauer GmbH omezily na pouhou výrobu kyseliny citronové, ačkoli řízení činností skupiny, včetně výroby tohoto výrobku, bylo svěřeno Jungbunzlauer, takže Jungbunzlauer GmbH neurčovala své jednání na trhu nezávisle, ale řídila se zejména pokyny, které jí dávala Jungbunzlauer. Komise totiž mohla z výše uvedeného úspěšně dovodit, že společná mateřská společnost Jungbunzlauer GmbH a Jungbunzlauer se rozhodla svěřit uvedený úkol řízení veškeré činnosti skupiny, a v důsledku toho také úkoly spojené s jednáním skupiny na trhu, který je předmětem kartelové dohody, tedy na trhu s kyselinou citronovou, posledně uvedené.

130 Vzhledem k tomu Komise nepochybila, když došla k závěru, že pokud jde o období po restrukturalizaci skupiny Jungbunzlauer v roce 1993, musí být protiprávní jednání přičítáno Jungbunzlauer.

131 Pokud jde o období před restrukturalizací skupiny Jungbunzlauer v roce 1993, je třeba konstatovat, jak to učinila Komise v bodě 187 odůvodnění Rozhodnutí, že do roku 1993 byla Jungbunzlauer GmbH odpovědná nikoli pouze za činnost skupiny na trhu s kyselinou citronovou, ale také za řízení veškeré činnosti skupiny. Posledně uvedený úkol, který spočíval v řízení činností skupiny, včetně činností týkajících se trhu s kyselinou citronovou, byl nicméně v roce 1993 převeden na Jungbunzlauer, která se tak stala hospodářským nástupcem Jungbunzlauer GmbH, pokud jde o řízení činností skupiny.

132 Přitom skutečnost, že společnost dále existovala jakožto právní subjekt, nevylučuje s ohledem na právo hospodářské soutěže Společenství, že mohlo dojít k převodu části činností této společnosti na jinou, která tak převzala odpovědnost za jednání prvně uvedené společnosti (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, body 356 až 359).

133 Vzhledem k tomu Komise nemohla pochybit, když se domnívala, že pokud jde o období před restrukturalizací skupiny Jungbunzlauer v roce 1993, mělo být protiprávní jednání přičítáno Jungbunzlauer.

134 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z nesprávného určení adresátky Rozhodnutí zamítnut.

III – *K závažnosti protiprávního jednání*

- ¹³⁵ Žalobkyně se jednak domnívá, že Komise nesprávně posoudila skutečný dopad kartelové dohody na trh s kyselinou citronovou a neuvedla k této záležitosti dostatečné odůvodnění. Krom toho se žalobkyně domnívá, že Komise dostatečně nezohlednila relativně omezenou hospodářskou sílu žalobkyně ve vztahu k ostatním dotčeným podnikům.

A – K existenci skutečného dopadu kartelové dohody na trh

1. Úvod

- ¹³⁶ Nejprve je namístě připomenout, že závažnost protiprávního jednání musí být zjištěna v závislosti na vícero skutečnostech, jakými jsou zejména zvláštní okolnosti věci, její kontext a odrazující účinek pokut, aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (usnesení Soudního dvora ze dne 25. března 1996, SPO a další v. Komise, C-137/95 P, Recueil, s. I-1611, bod 54; rozsudek Soudního dvora ze dne 17. července 1997, Ferriere Nord v. Komise, C-219/95 P, Recueil, s. I-4411, bod 33, a rozsudek Soudu ze dne 20. března 2002, HFB a další v. Komise, T-9/99, Recueil, s. II-1487, bod 443). V tomto kontextu může být skutečný dopad kartelové dohody na dotčený trh zohledněn jako jedno z relevantních kritérií.
- ¹³⁷ Ve svých pokynech (bod 1 A prvního pododstavce) Komise výslovně uvedla, že při posuzování závažnosti protiprávního jednání bere v úvahu kromě vlastní povahy tohoto protiprávního jednání a velikosti dotčeného zeměpisného trhu „skutečný dopad [protiprávního jednání] na trh, pokud jej lze měřit“.

138 V projednávaném případě vyplývá z bodů 210 až 230 odůvodnění Rozhodnutí, že Komise skutečně určila výši pokuty podle závažnosti protiprávního jednání, když zohlednila tato tři kritéria. Zvláště v tomto kontextu posuzovala, zda kartelová dohoda měla „skutečný dopad“ na trh s kyselinou citronovou (bod 230 odůvodnění Rozhodnutí).

139 Podle Jungbunzlauer přitom v tomto kontextu Komise správně neposoudila skutečný dopad kartelové dohody na trh s kyselinou citronovou a neuvedla k této záležitosti dostatečné odůvodnění.

2. K existenci nesprávného posouzení

140 Podle Jungbunzlauer se Komise dopustila několikrát nesprávného posouzení, což mělo vliv na výpočet výše pokut.

a) K argumentu, že Komise zvolila nesprávný postup za účelem prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh

Argumenty účastnic řízení

141 Jungbunzlauer vytýká Komisi, že neprokázala skutečný dopad kartelové dohody na trh a obracela důkazní břemeno na dotčené podniky. Přitom náleží Komisi, aby tento důkaz provedla, pokud se jej rozhodla zohlednit při stanovení pokut (rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Cascades v. Komise, T-308/94, Recueil, s. II-925, bo-

dy 180 a následující, a ze dne 15. března 2000, Cimenteries CBR a další v. Komise, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T 46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, bod 4863).

- ¹⁴² V tomto kontextu nemohou být požadavky v oblasti dokazování méně přísnější než pro věcná zjištění: v pochybnostech ve prospěch dotčených podniků („*in dubio pro reo*“). V důsledku toho se Jungbunzlauer domnívá, že pokud skutečnosti zjištěné Komisí mohou mít jiné přesvědčivé vysvětlení, než vysvětlení podané Komisí, nejsou požadavky posledně uvedené v oblasti zajišťování důkazů splněny (rozsudek Suiker Unie a další v. Komise, bod 115 výše; rozsudky Soudního dvora ze dne 14. února 1978, United Brands v. Komise, 27/76, Recueil, s. 207, bod 267, a ze dne 28. března 1984, CRAM v. Komise, C-29/83 a C-30/83, Recueil, s. 1679, bod 20).
- ¹⁴³ Jungbunzlauer uplatňuje, že z bodů 211, 213, 216, 218 a 226 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že namísto prokázání existence dopadu kartelové dohody na trh Komise vyvodila z existence kartelové dohody její skutečný dopad na trh. Takové úvahy přitom představují bludný kruh, protože pokud by byly správné, měly by všechny kartelové dohody dopad na trh a přezkum Komise by byl zbytečný. Přitom vyplývá z praxe samotné Komise, že existují kartelové dohody, které nemají na trh žádný dopad, jak potvrzují pokyny (bod 3) a judikatura Soudu (rozsudek Cimenteries CBR a další v. Komise, bod 141 výše, body 4863 a následující).
- ¹⁴⁴ Komise nezpochybňuje, že kritéria uplatnění a skutečného dopadu kartelové dohody na dotčený trh nemohou být zaměňována a že je na ní přinést v této záležitosti důkazy. Podle ní nicméně v projednávaném případě neobrátila důkazní břemeno, ale poskytla po právní stránce dostatečný důkaz.

Závěry Soudu

145 S ohledem na žalobní důvody vznesené Jungbunzlauer, pokud jde o samotný postup zvolený Komisí k prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh s kyselinou citronovou, je třeba před vyjádřením se k opodstatněnosti argumentů vznesených Jungbunzlauer shrnout analýzu provedenou Komisí tak, jak vyplývá z bodů 210 až 228 odůvodnění Rozhodnutí.

— Shrnutí analýzy provedené Komisí

146 Komise nejprve poznamenala, že „[p]rotiprávní jednání spáchaly podniky, které během posuzovaného období představovaly více než 60 % světového trhu a 70 % evropského trhu s kyselinou citronovou“ (bod 210 odůvodnění Rozhodnutí).

147 Poté Komise tvrdila, že „[p]rotože byly tyto dohody skutečně provedeny účinně, měly skutečný dopad na trh“ (bod 210 odůvodnění Rozhodnutí). V bodu 212 odůvodnění Rozhodnutí, který se odvolává na část Rozhodnutí týkající se popisu skutkového stavu, Komise zopakovala argument, podle kterého byly kartelové dohody „provedeny pečlivě“, a dodala, že „jedna z účastnic prohlásila, že byla překvapena mírou formalismu a organizace, které účastnice za účelem provedení této dohody dosáhly“. Stejně tak v bodu 216 odůvodnění Rozhodnutí poznamenala, že „[s] ohledem na výše uvedené úvahy a snahu vyvinutou každou z účastnic pro dosažení složité organizace kartelové dohody, nemůže být účinnost jejího provedení zpochybněna“.

148 Komise se mimoto domnívala, že není nutné „přesně vyčíslit cenový rozdíl ve srovnání s cenami, které by mohly být uplatňovány v případě, že by tyto dohody

neexistovaly“ (bod 211 odůvodnění Rozhodnutí). Komise totiž tvrdila, že „tento rozdíl nemůže být někdy spolehlivě změřen: vývoj cen výrobku může být současně ovlivněn určitými vnějšími faktory, což činí vytvoření jakéhokoli závěru ohledně významu veškerých možných příčin neobyčejně nebezpečným“ (tamtéž). Nicméně v bodu 213 odůvodnění Rozhodnutí popsala vývoj cen kyseliny citronové od března roku 1991 do roku 1995 zdůrazňujíc v podstatě, že mezi březnem roku 1991 a polovinou roku 1993 se ceny kyseliny citronové zvýšily o 40 % a že po tomto datu byly v podstatě zachovávány na této výši. Stejně tak v bodech 214 a 215 odůvodnění Rozhodnutí připomněla, že účastníci kartelové dohody stanovili prodejní kvóty a za účelem zajištění jejich používání sestavili a využívali informační, kontrolní a kompenzační mechanismy.

- 149 Konečně, v bodech 217 až 228 odůvodnění Rozhodnutí Komise shrnula, analyzovala a zamítla některé argumenty, jichž se během správního řízení dovolávaly dotčené účastnice řízení, včetně Jungbunzlauer. V bodě 226 odůvodnění Rozhodnutí přesto měla Komise v níže uvedeném znění za to, že argumenty vyslovené dotčenými účastnicemi řízení nemohou být přijaty:

„Ačkoli mohou mít vysvětlení zvýšení cen v letech 1991–1992 poskytnutá ADM, [H & R] a Jungbunzlauer určitou platnost, neprokazují přesvědčivým způsobem, že provedení kartelové dohody nemohlo hrát při vývoji cen žádnou úlohu. Může-li k popsáným jevům dojít, aniž by existovala kartelová dohoda, mohou také nastat, pokud dohoda existuje. Zvýšení cen kyseliny citronové o 40 % během čtrnácti měsíců nemůže být vysvětlováno pouze jako čistě soutěžní reakce, ale musí být vykládáno ve světle dohod uzavřených mezi účastnicemi za účelem koordinování zvýšení cen a rozdělení podílů na trhu, jakož i zavedení informačního a kontrolního systému. Všechny tyto skutečnosti přispěly k úspěšnému zvýšení cen.“

150 Stejně tak v bodu 228 odůvodnění Rozhodnutí Komise odpověděla následujícím způsobem na argumenty vyslovené Jungbunzlauer.

„Jak zdůrazňuje Jungbunzlauer, postupné snížení celkového trhu kartelové dohody z přibližně 70 % na počátku na 52 % v roce 1994 ilustruje velmi přesně nesnáze účastníků kartelové dohody při udržování cen nad jejich soutěžní úrovní. Neprokazuje však, že protiprávní praxe neměla dopad na trh. Naopak, silné zvýšení dovozu z Číny od roku 1992 naznačuje, že se účastníci kartelové dohody nepřizpůsobily tlakům na ceny vyvolané těmito dovozy tak, jak by učinily za běžných okolností.“

— Závěry

151 Nejdříve je třeba připomenout, že podle znění bodu 1 A prvního pododstavce pokynů bere Komise při stanovení pokuty podle závažnosti protiprávního jednání v úvahu zejména „skutečný dopad [protiprávního jednání] na trh, pokud jej lze měřit“.

152 V tomto ohledu je namístě analyzovat přesný význam slov „pokud jej [to znamená skutečný dopad] lze měřit“. Obzvláště je třeba určit, zda ve smyslu těchto slov může Komise přihlédnout ke skutečnému dopadu protiprávního jednání v rámci svého výpočtu pokut jen tehdy, jestliže může tento dopad vyčíslit.

153 Jak Komise právem tvrdila, přezkum dopadu kartelové dohody na trh nezbytně znamená uchýlit se k domněnkám. V tomto kontextu musí Komise zejména

zkoumat, jaká by byla cena dotčeného výrobku, kdyby kartelová dohoda neexistovala. Přitom při přezkumu důvodů skutečného vývoje cen je nebezpečné spekulovat o příslušném podílu každého z těchto důvodů. Je třeba přihlédnout k objektivní okolnosti, že se z důvodu kartelové dohody o cenách účastníci právě vzdali své svobody soutěžit v oblasti cen. Hodnocení vlivu vyplývajícího z jiných faktorů, než je toto dobrovolné rozhodnutí účastníků kartelové dohody vzdát se soutěžení, je nezbytně založeno na rozumné pravděpodobnosti, kterou není možné přesně vyčíslit.

154 Proto, pokud nemá být toto kritérium bodu 1 A, k němuž může být přihlédnuto při stanovení výše pokuty, zbaveno svého užitečného účinku, nemůže být Komisi vytýkáno, že vycházela ze skutečného dopadu kartelové dohody na relevantní trh, aniž by tento dopad kvantifikovala nebo k němu poskytla vyčíslené posouzení.

155 V důsledku toho musí být skutečný dopad kartelové dohody na dotčený trh považován za dostatečně prokázaný, pokud je Komise schopna poskytnout konkrétní a důvěryhodné indicie, které s přiměřenou pravděpodobností naznačují, že kartelová dohoda měla dopad na tento trh.

156 V projednávaném případě vyplývá ze shrnutí analýzy provedené Komisí (viz body 146 až 150 výše), že se Komise při závěru o existenci „skutečného dopadu“ kartelové dohody na trh opírala o dva ukazatele. Dovolávala se totiž jednak skutečnosti, že účastníci kartelové dohody pečlivě provedli ujednání kartelové dohody (viz zejména body 210, 212, 214 a 215 odůvodnění uvedené v bodech 147 a 148 výše) a že během posuzovaného období tito účastníci představovali více než 60 % světového trhu a 70 % evropského trhu s kyselinou citronovou (bod 210 odůvodnění Rozhodnutí uvedený v bodu 146 výše). Krom toho se domnívala, že údaje poskytnuté dotčenými účastnicemi řízení během správního řízení prokazují určitou shodu mezi cenami stanovenými kartelovou dohodou a cenami, které účastníci kartelové dohody skutečně uplatňovali na trhu (bod 213 odůvodnění Rozhodnutí uvedený v bodu 148 výše).

157 I když je pravda, že by výrazy použité v bodech 210 a 216 odůvodnění Rozhodnutí (viz bod 147 výše) mohly být samy o sobě chápány tak, že se Komise opírala o příčinnou souvislost mezi provedením kartelové dohody a jejím skutečným dopadem na trh, nic to nemění na tom, že výklad celé analýzy Komise prokazuje, že Komise z provedení kartelové dohody nevyvodila pouze existenci jejího skutečného dopadu na trh.

158 Vedle „pečlivého“ provedení ujednání kartelové dohody se Komise opírala o vývoj cen kyseliny citronové v období dotčeném kartelovou dohodou. V bodu 213 odůvodnění Rozhodnutí totiž popsala ceny kyseliny citronové v letech 1991 až 1995 tak, jak byly dohodnuty mezi účastníky kartelové dohody, oznámeny zákazníkům a v širokém měřítku uplatňovány dotčenými účastnicemi řízení. Níže bude přezkoumáno, zda se Komise dopustila zjevně nesprávného posouzení skutečností, o něž opřela své závěry, jak tvrdí Jungbunzlauer.

159 V tomto kontextu nemůže být Komisi rovněž vytýkáno, že se domnívala, že skutečnost, že účastníci kartelové dohody představovali velmi významnou část trhu s kyselinou citronovou (60 % světového trhu a 70 % evropského trhu), je důležitým faktorem, který musí zohlednit při přezkumu skutečného dopadu kartelové dohody na trh. Nelze totiž popřít, že pravděpodobnost účinnosti kartelové dohody spočívající ve stanovení prodejních cen a kvót se zvyšuje s velikostí podílů na trhu, o které se dělí účastníci této kartelové dohody. Je-li pravda, že tato skutečnost sama o sobě neprokazuje existenci skutečného dopadu na relevantní trh, nic to nemění na tom, že Komise takovou příčinnou souvislost v Rozhodnutí nikterak neprokázala, ale pouze ji zohlednila jako jednu z několika skutečností.

160 Pokud jde o další rozsudky Soudního dvora a Soudu, jichž se Jungbunzlauer dovolává, je třeba zaprvé podotknout, že se rozsudky Soudního dvora uvedené v bodu 142 výše týkají důkazního břemene Komise za účelem učinění závěru, zda

došlo nebo nedošlo k jednání ve vzájemné shodě podle článku 81 ES, a nikoli, jako v projednávaném případě, dopadu protiprávního jednání na trh, jestliže protiprávní jednání nezpochybnitelně sledovalo protisoutěžní cíl.

- ¹⁶¹ Zadruhé, vzhledem k tomu, že žalobkyně uplatňuje úvahy uvedené v bodu 4863 rozsudku *Cimenteries CBR a další v. Komise*, bod 141 výše, je třeba konstatovat, že Soud v něm v podstatě rozhodl, že pokud se v rámci posouzení závažnosti protiprávního jednání pro výpočet pokut Komise opírá o dopady tohoto protiprávního jednání na relevantní trh, musí „[dospět] k jejich prokázání nebo uvést dobré důvody pro jejich zohlednění“. V důsledku toho, v rozporu s výkladem, který k tomuto rozsudku učinila *Jungbunzlauer*, Soud jasně uvedl, že je důkazní břemeno existence dopadu protiprávního jednání na dotčený trh, které náleží Komisi, pokud jej zohledňuje v rámci výpočtu pokuty podle závažnosti protiprávního jednání, lehčí než břemeno, které nese, pokud musí prokazovat existenci protiprávního jednání v případě kartelové dohody jako takového. Pro zohlednění skutečného dopadu kartelové dohody na trh totiž podle tohoto rozsudku stačí, aby Komise uvedla „dobré důvody pro jeho zohlednění“.
- ¹⁶² Zatřetí, pokud jde o rozsudek *Cascades v. Komise*, bod 141 výše, je pravda, že v této věci Soud zkoumal, zda Komise prokázala existenci protiprávního dopadu na relevantní trh. Z bodů 181 až 185 uvedeného rozsudku nicméně vyplývá, že Komise se v projednávaném případě za účelem prokázání existence dopadu opírala o zprávu, která podle zjištění Soudu podporovala závěry, jež vyvodila Komise, pouze částečně.
- ¹⁶³ Z výše uvedeného vyplývá, že Komise pro posouzení skutečného dopadu kartelové dohody na trh s kyselinou citronovou nezvolila zjevně nesprávný postup.

b) K posouzení vývoje cen kyseliny citronové

Argumenty účastnic řízení

164 Jungbunzlauer jednak zpochybňuje, že Komise svým posouzením vývoje cen kyseliny citronové v letech 1991 až 1993, převzatého v bodech 213 a 214 odůvodnění Rozhodnutí, prokázala skutečný dopad kartelové dohody na trh.

165 Jungbunzlauer totiž sice obecně nezpochybňuje, že dohody o cenách měly dopad, když se skutečné ceny vyvíjely podle dohodnutých cen, nicméně zůstává pravdou, že právě takové přizpůsobení Komise v projednávaném případě neprokázala. Jungbunzlauer uvádí, že na rozdíl od věci, v níž byl vydán rozsudek Cascades v. Komise (bod 141 výše, body 180 a následující), v projednávaném případě vždy zpochybňovala, že ceny dohodnuté během schůzek kartelové dohody byly vyžadovány od zákazníků. Tvrdí, že tuto skutečnost do detailu vysvětlila pro celé období 1991 až 1995, a to jak v odpovědi na oznámení námitek, tak v žalobě.

166 Krom toho Jungbunzlauer tvrdí, že Komise patřičně nezohlednila jednotlivé skutečnosti, jichž se za účelem zpochybnění dopadu kartelové dohody na trh dovolávala během správního řízení.

167 Zprvée, Jungbunzlauer vytýká Komisi, že zohlednila vývoj cen kyseliny citronové zjištěný během let 1991 a 1992 (bod 213 odůvodnění Rozhodnutí) a zamítla její

argument vycházející z toho, že tento vývoj cen neměl svůj původ v kartelové dohodě (body 224 až 226 odůvodnění Rozhodnutí). Podle Jungbunzlauer, kdyby Komise přezkoumala tak, jak měla, hospodářské podmínky charakterizující dotčené období, zjistila by, že nebylo možné s dostatečnou jistotou prokázat, že příčinou tohoto vývoje cen byla kartelová dohoda.

- ¹⁶⁸ Jungbunzlauer uplatňuje skutečnost, že v bodu III 1 písm. a) její odpovědi na oznámení námitek již vyjádřila, že odpovědnost za zvýšení cen v letech 1991 a 1992 nese především výrazné rozšíření poptávky v důsledku vývoje trhu s kyselinou citronovou nebo citrátem sodným (pro nějž je kyselina citronová základním produktem), jakožto činitelem používaným v oblasti pracích prostředků. Uvádí, že na konci 80. let a na počátku 90. let začalo být v oblasti pracích prostředků používání fosfátů z důvodů spojených s ochranou životního prostředí a tržní politikou nahrazováno výrobky na bázi kyseliny citronové, jež jsou šetrnější k životnímu prostředí, což mělo za následek zdvojnásobení míry růstu objemu kyseliny citronové a citrátů. Navíc, jak uvádí, se předvíдалa ještě větší poptávka pro následující roky. Z toho dovozuje, že skutečné zvýšení poptávky a spotřeby stanovené pro 90. léta umožňovalo výrobcům kyseliny citronové vyžadovat vyšší ceny.

- ¹⁶⁹ Jungbunzlauer připomíná, že na podporu této argumentace předložila interní studie, jakož i článek převzatý z odborného tisku, ze kterého vyplývalo, zaprvé, že používání citrátů sodných v oblasti pracích prostředků bylo v Evropě 22 krát vyšší v roce 1990 než v roce 1989, zadruhé, že lze realisticky odhadnout prodeje 44 000 tun za rok 1993 (což odpovídá 100 % zvýšení v letech 1990 až 1993), a zatřetí, že k tomuto vývoji také přispělo značné zvýšení, jež je pro rok 1993 předvídáno v oblasti pracích prostředků v objemu 22 000 tun.

170 Dodává, že vzrůstající poptávka po kyselině citronové v letech 1991 a 1992 nemohla být uspokojena stávající kapacitou výroby. Za účelem pokrytí potřeb prováděla skupina Jungbunzlauer a ostatní výrobci dodatečné nákupy v Indonésii a Číně. To prokazuje, že existovala značně nadbytečná poptávka, která způsobila zvýšení cen v roce 1991 a v roce 1992.

171 Jungbunzlauer se dovolává ještě skutečnosti, že v bodě III 1 písm. b) své odpovědi na oznámení námitek již uvedla, že zvýšení cen zjištěné Komisí v letech 1991 a 1992 mělo být mimoto relativizováno s ohledem na skutečnost, že v letech 1986 až 1990 tržní ceny poklesly přibližně o 45 %. Z toho vyvozuje, že zvýšení cen zjištěné v průběhu let 1991 a 1992 nakonec představovalo úpravu cen vyvolanou tržními silami.

172 Zadruhé se Jungbunzlauer domnívá, že Komise v bodě 227 odůvodnění Rozhodnutí nesprávně odmítla její argumenty vycházející z odpovědí odběratelů kyseliny citronové na žádosti o informace, jež jim Komise zaslala dne 20. ledna 1998. Podle ní totiž tyto odpovědi, jejichž úryvky převzala ve své žalobě a replice, potvrzují, že kartelová dohoda neměla pro odběratele negativní dopad. Naproti tomu Komise nepodala odběratelům, kteří prokázali opak, žádné odpovědi.

173 Jungbunzlauer se domnívá, že je nesprávné, že se Komise v bodě 227 odůvodnění Rozhodnutí snažila o minimalizaci významu těchto odpovědí, a dovolává se skutečnosti, že otázka, která vedla k těmto odpovědím, „byla formulována obecně, pokud jde o sílu hospodářské soutěže na trhu“, a že měla „být vykládána v kontextu předběžného vyšetření základních vlastností trhu s kyselinou citronovou“. Právě naopak, položená otázka byla zaměřena na následující otázku: „Existuje na trhu s kyselinou citronovou silná hospodářská soutěž, pokud jde o ceny? Odpovězte na tuto otázku podrobně.“ Podle Jungbunzlauer poskytl odpovědi podané zákazníky v tomto ohledu zcela jasný obraz, což Komise zjevně ponechala bez povšimnutí. Komise nemohla podat žádost o informace a zaslat ji s velkými náklady četným

podnikům, aby ji posléze prohlásila za nevhodnou, bezpochyby proto, že nedosáhla zamýšleného výsledku. Mimoto v rozporu s tím, co tvrdí Komise, z kontextu položených otázek jasně vyplývalo, že se všechny vztahovaly k období po roce 1990.

- 174 Stejně tak je podle Jungbunzlauer nesprávné, že se Komise v bodě 227 odůvodnění Rozhodnutí dovolává proti těmto odpovědím skutečnosti, že „[s] ohledem na velmi složitý charakter protiprávních dohod není možné s jistotou očekávat, že jsou zákazníci s to potvrdit neexistenci hospodářské soutěže na dotčeném trhu“. Právě naopak, Jungbunzlauer je toho názoru, že není možné věřit tomu, že uvedení odběratelé nezaznamenali nezvyklé změny struktury cen. To platí tím spíše, že žádost o poskytnutí informací byla zaslána zákazníkům v rámci šetření zahájeného na základě kartelového práva a že řízení týkající se kyseliny citronové bylo již ve Spojených státech ukončeno. Vazba mezi zvýšením cen a dohodami omezujícími hospodářskou soutěž musela být vzhledem k tomu zjevná – téměř všichni uvedení zákazníci byli zcela s to takovou vazbu zjistit. Skutečnost, že žádný z dotázaných podniků nevyvodil tento závěr, zdůrazňuje, že dohody neměly dopad na trh.
- 175 Zatřetí, Jungbunzlauer podotýká, že z bodu 225 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že již uvedla v průběhu správního řízení, že podle jejího názoru „skutečnost, že celý podíl světového trhu držený [dotčenými] účastnicemi klesl původně na 70 % a v roce 1994 na 52 %, směřovala k prokázání, že kartelová dohoda již nemohla ovlivnit tvorbu cen“. Podle ní Komise opomněla tuto skutečnost napadnout. Přitom z ní podle jejího názoru vyplývá, že účastníci kartelové dohody již zcela nedisponovali takovou silou na trhu, která byla nutná k uložení zamýšlených cen, že kartelová dohoda neustále ztrácela na svém významu a že od roku 1993 již nebyla s to ovlivnit tvorbu cen na světové úrovni. To bylo jasně prokázáno odpovědí společnosti Procter & Gamble na žádosti o informace, které jí Komise zaslala dne 20. ledna 1998.

- 176 Komise odmítá argumentaci Jungbunzlauer a uplatňuje, že právně dostačujícím způsobem prokázala existenci skutečného dopadu kartelové dohody na trh.

Závěry Soudu

- 177 Z ustálené judikatury vyplývá, že za účelem přezkumu posouzení skutečného dopadu kartelové dohody na trh provedeného Komisí je třeba především přezkoumat její posouzení, pokud jde o dopad, který měla kartelová dohoda na ceny (viz rozsudek Soudu ze dne 9. července 2003, Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise, T-224/00, Recueil, s. II-2597, a v tomto smyslu rozsudek Cascades v. Komise, bod 141 výše, bod 173, a rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Mayr-Melnhof v. Komise, T-347/94, Recueil, s. II-1751, bod 225).

- 178 Judikatura mimoto připomíná, že při určování závažnosti protiprávního jednání je namíste zohlednit zejména právní a hospodářský kontext dotčeného jednání (rozsudky Suiker Unie a další v. Komise, bod 115 výše, bod 612, a Ferriere Nord v. Komise, bod 136 výše, bod 38) a že Komise má při posuzování konkrétního dopadu protiprávního jednání na trh vycházet z hospodářské soutěže, která by normálně existovala, kdyby nedošlo k protiprávnímu jednání (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Suiker Unie a další v. Komise, bod 115 výše, body 619 a 620; Mayr-Melnhof v. Komise, bod 177 výše, bod 235, a rozsudek Soudu ze dne 11. března 1999, Thyssen Stahl v. Komise, T-141/94, Recueil, s. II-347, bod 645).

- 179 Jednak z toho vyplývá, že v případě kartelových dohod týkajících se cen musí být s přiměřenou pravděpodobností konstatováno (viz bod 155 výše), že dohody dotčeným účastnicím řízení skutečně umožnily dosáhnout vyšší úrovně cen, než které by bylo dosaženo bez kartelové dohody. Krom toho z výše uvedeného vyplývá, že v rámci svého posuzování musí brát Komise do úvahy všechny objektivní

podmínky na dotčeném trhu s ohledem na příslušný hospodářský a případně právní kontext. Z rozsudků Soudu vydaných ve věci týkající se kartelu v oblasti lepenky (viz zejména rozsudek *Mayr-Melnhof v. Komise*, bod 177 výše, body 234 a 235) vyplývá, že je třeba případně zohlednit možnost existence „objektivních hospodářských faktorů“, z nichž vyplývá, že v rámci „volné hospodářské soutěže“ by se úroveň cen nevyvíjela stejně jako úroveň uplatňovaných cen (viz také rozsudky *Archer Daniels Midland a Archer Daniels Midland Ingredients v. Komise*, bod 177 výše, body 151 a 152, a *Cascades v. Komise*, bod 141 výše, body 183 a 184).

- 180 V projednávaném případě Komise v bodě 213 odůvodnění Rozhodnutí popsala vývoj cen kyseliny citronové, jak byl dohodnut a uplatňován účastníky kartelové dohody, následovně:

„Od března roku 1991 do poloviny roku 1993 byly ceny dohodnuté mezi účastníky kartelové dohody oznamovány zákazníkům a velmi rozsáhle uplatňovány, zejména během prvních let kartelové dohody. Zvýšení ceny na 2,25 [německých marek (DEM)] za kilogram [...] v dubnu 1991, o kterém bylo rozhodnuto na schůzce kartelové dohody v březnu roku 1991, bylo snadné. Po něm následovalo rozhodnutí přijaté telefonicky v červenci zvýšit cenu pro srpen na 2,70 DEM za kilogram [...]. Také toho zvýšení cen mohlo být úspěšně provedeno. Konečné rozhodnutí zvýšit cenu na 2,80 DEM za kilogram [...] bylo přijato na schůzce z května roku 1991 a provedeno v červnu roku 1992. Po tomto datu již ceny nebyly zvyšovány a kartelová dohoda se zaměřila na nezbytnost udržování této ceny.“

- 181 Jungbunzlauer nezpochybňuje skutková zjištění Komise, pokud jde o vývoj dohodnutých cen a stanovení prodejních kvót, ale omezuje se v podstatě na uplatnění skutečnosti, že tyto ceny nebyly ve skutečnosti vyžadovány od zákazníků.

182 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že žalobkyně ve svém dopise ze dne 29. dubna 1999, ve kterém Komisi poskytla požadované informace na základě článku 11 nařízení č. 17, popsala ceny stanovené v rámci kartelové dohody. Mimoto žalobkyně v příloze své odpovědi na oznámení námitek Komisi předložila grafy znázorňující vývoj ceny kyseliny citronové během let 1991 až 1995.

183 Z uvedených grafů přitom zejména vyplývá, že Jungbunzlauer z vlastní iniciativy prokázala a předložila Komisi, že ceny skutečně vyžadované od zákazníků sledovaly paralelně vývoj cen tak, jak stanovili účastníci kartelové dohody, byť byly obecně na dolní hranici dohodnutých cen. Z těchto grafů zejména vyplývá, že jakmile v březnu roku 1991 účastníci kartelové dohody rozhodli o zvýšení cen kyseliny citronové používané v potravinářském odvětví z 2,25 DEM na 2,7 DEM za kg, byly od zákazníků skutečně vyžadované ceny, které byly v dubnu roku 1991 mezi 1,9 DEM a 2,1 DEM za kg, zvýšeny na 2,7 až 2,75 DEM za kg. Stejně tak z těchto grafů vyplývá, že když se po tomto zvýšení cen účastníci kartelové dohody dohodli na udržování cen mezi 2,7 a 2,8 DEM za kg, ceny skutečně vyžadované od zákazníků byly mezi 2,6 a 2,75 DEM za kg. Stejně tak vyplývá z těchto grafů, že ceny, které byly skutečně vyžadovány od zákazníků, zcela následovaly rozhodnutí účastníků kartelové dohody přijatá v roce 1994 snížit ceny kyseliny citronové z 2,65 DEM za kg na nižší úroveň, a dosáhnout tak ceny mezi 2,45 a 2,5 DEM za kg.

184 Z toho lze v rozporu s tím, co tvrdí Jungbunzlauer, dovodit, že z informací, které poskytla Komisi během správního řízení, jasně vyplývá, že ceny stanovené účastníky kartelové dohody a skutečně uplatňované ceny byly trvale souběžné.

185 Komise se přitom mohla v takové situaci právem dovolávat v bodu 219 odůvodnění Rozhodnutí rozsudku Cascades v. Komise (bod 141 výše, bod 179) a mít za to, že mezi vývojem oznámených cen a vývojem skutečně uplatňovaných cen existoval, pro

účely učinění závěru, že na základě těchto skutečností bylo právně dostačujícím způsobem prokázáno, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh, bezprostřední vztah, přičemž tento dopad byl ve smyslu pokynů „změřitelný“ porovnáním mezi hypotetickou cenou, které by bylo dosaženo bez kartelové dohody, a cenou uplatněnou v projednávané věci v důsledku vzniku kartelové dohody.

- 186 Námitka vznesená Jungbunzlauer, podle níž by byly ceny zvýšeny, i kdyby kartelová dohoda neexistovala, nemůže mít na tento závěr vliv. I kdyby totiž byla pravda, že takový předpoklad není vyloučen, nic to nemění na tom, že se Komise mohla právem domnívat, v bodu 226 odůvodnění Rozhodnutí, že zvýšení cen nemůže být vysvětlováno pouze jako čistě soutěžní reakce trhu, ale musí být vykládáno s ohledem na kartelovou dohodu, která svým účastníkům umožňovala koordinovat vývoj cen. Nelze tedy tvrdit, že by se úroveň cen při neexistenci kartelové dohody vyvíjela stejně jako úroveň cen uplatňovaných v důsledku kartelové dohody. To potvrzuje prohlášení samotné Jungbunzlauer v dopise ze dne 21. května 1999. Ačkoliv nelze vyloučit, že existovaly i jiné důvody, než usilování o účinnost kartelové dohody, které vedly její účastníky k vytvoření smluvních, informačních a kontrolních mechanismů, nic to nemění na tom, že při zohlednění zejména správních nákladů a nebezpečí odhalení spojeného s takovou kartelovou dohodou je vysvětlení poskytnuté Komisí, tedy optimalizace účinnosti kartelové dohody, přijatelnější (viz bod 154 výše).
- 187 Stejně tak v rozporu s tím, co tvrdí Jungbunzlauer, mohla Komise právem v bodu 227 odůvodnění Rozhodnutí odmítnout odpovědi, které poskytli odběratelé kyseliny citronové na její žádost o informace ze dne 20. ledna 1998, jako nepřesvědčivé.
- 188 Jednak totiž Komise svou otázkou č. 4 této žádosti o informace chtěla zjistit, zda odběratelé zaznamenali značné zvýšení cen kyseliny citronové mezi rokem 1990 a datem zaslání této žádosti v roce 1998. V jejich odpovědi na otázku, zda někteří

odběratelé zaznamenali během určitého přesně stanoveného období zvýšení cen, které odpovídalo zvýšení dohodnutému v rámci kartelové dohody, se někteří odvolávali na období následující po ukončení kartelové dohody v roce 1995 nebo uvedli, že zaznamenali snížení cen. Krom toho se některé otázky, jak byly formulovány Komisí v dopise ze dne 20. ledna 1998, týkaly nikoli pouze období dotčeného kartelovou dohodou, ale situace na trhu v okamžiku zaslání tohoto dopisu. Z tohoto důvodu odpovědi odběratelů nebyly, pokud jde o skutečný dopad kartelových dohod na trh, přesvědčivé.

189 Konečně skutečnost, které se dovolává Jungbunzlauer, že v roce 1994 poklesl celkový podíl na světovém trhu ve výši 70 % držený dotčenými účastníky v počáteční fázi kartelové dohody na 52 %, neumožňuje navíc vyvrátit existenci skutečného dopadu kartelové dohody na relevantní trh. Jednak totiž, jak správně uplatňuje Komise, k závěru o existenci takového dopadu na trh dospěla zejména z důvodu zvýšení cen kyseliny citronové v letech 1991 až 1993. Krom toho, pokud jde o období od roku 1993 do roku 1995, byla jeho cílem stabilizace ceny na vyšší úrovni než před zvýšením v roce 1991. Skutečnost, že účastníci kartelové dohody sjednotili pouze 52 % trhu, přitom neznamená, že nebyli s to přinejmenším podpořit tuto tendenci ke stabilizaci cen.

190 S ohledem na výše uvedené se Komise nedopustila zjevně nesprávného posouzení, pokud jde o vývoj cen kyseliny citronové.

3. K porušení povinnosti odůvodnění

191 Jungbunzlauer uplatňuje, že Rozhodnutí porušuje povinnost odůvodnění. Podle ní Komise neuvedla, v čem spočívá dopad dohod na trh, ale spokojila se s odmítnutím

protidůkazů poskytnutých Jungbunzlauer během správního řízení, když je prohlásila za nedostatečné, aniž by uvedla sebemenší odůvodnění. Jungbunzlauer zejména vytýká Komisi, že nezaujala stanovisko k odpovědím poskytnutým různými podniky k žádostem o informace, ačkoli žalobkyně tento aspekt výslovně napadla ve své odpovědi na oznámení námitek.

¹⁹² Komise se domnívá, že v tomto ohledu Rozhodnutí odůvodnila dostatečně.

¹⁹³ Soud uvádí, že Komise v bodech 92 až 111 odůvodnění Rozhodnutí popsala dohody přesně tak, jak byly provedeny účastníky kartelové dohody, včetně zejména dohod o cenách (body 95 a 96 odůvodnění Rozhodnutí). Komise mimoto tyto údaje analyzovala v části týkající se právního posouzení skutkového stavu. Za účelem učinění závěru, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh, se Komise opřela o skutečnost, že ujednání dohody byla pečlivě provedena (bod 212 odůvodnění), že cena kyseliny citronové tak, jak byla oznámena odběratelům, byla uplatňována účastníky kartelové dohody (bod 213 odůvodnění) a že účastníci kartelové dohody stanovili prodejní kvóty, jejichž dodržování bylo neustále kontrolováno, jakož i kompenzační systém (body 214 a 215 odůvodnění). Komise konečně analyzovala argumenty dotčených účastníků řízení, včetně žalobkyně, a poskytla v tomto ohledu krátké, ale dostačující odůvodnění (viz zejména body 226 až 228 odůvodnění Rozhodnutí).

¹⁹⁴ Z toho vyplývá, že Komise vysvětlila, v čem spočíval podle jejího názoru skutečný dopad kartelové dohody na trh s kyselinou citronovou.

¹⁹⁵ V důsledku toho je Rozhodnutí k tomuto bodu dostatečně odůvodněno.

B – *K úpravě výše pokuty podle poměrné velikosti dotčených podniků*

1. Argumenty účastnic řízení

196 Jungbunzlauer uplatňuje, že úpravou výše pokut na základě velikosti a celkových zdrojů dotčených podniků v rámci výpočtu pokut podle závažnosti protiprávního jednání Komise vhodným způsobem nezohlednila velmi omezenou hospodářskou sílu Jungbunzlauer ve vztahu k ostatním dotčeným podnikům, a porušila tím zásadu proporcionality a rovného zacházení, „zásadu individuálního posouzení pokut“, jakož i své vlastní pokyny.

197 Jungbunzlauer uvádí, že z bodů 240 až 246 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že za účelem zohlednění velikosti a celkových zdrojů dotčených podniků Komise srovnávala světový obrat dotčených podniků, dokonce skupin, ke kterým tyto náležely, jak vyplývá z tabulky 3 převzaté do bodu 50 odůvodnění Rozhodnutí. Na základě toho Jungbunzlauer připomíná, že za účelem zajištění dostatečně odrazující úrovně pokut Komise zvýšila výchozí částku pokut ADM a HLR o 100 % a minimální výchozí částku pokuty H & R o 150 %.

198 Jungbunzlauer uplatňuje, že použitím této metody úpravy výše pokut Komise dospěla k absurdnímu výsledku, neboť očividně ukládá tvrdší sankce takovým zřetelně menším podnikům, jako Jungbunzlauer, a přiznává pokutám ukládaným velkým podnikům odrazující účinek mnohem menšího významu.

- 199 Jungbunzlauer připouští, že výpočet pokuty může znamenat zohlednění mnoha faktorů a že Komise disponuje v rámci tohoto výpočtu širokým prostorem pro uvážení. Jungbunzlauer nicméně uplatňuje, když odkazuje na rozsudky Soudního dvora ze dne 12. listopadu 1985, *Krupp v. Komise*, 183/83, Recueil, s. 3609, bod 37; ze dne 7. června 1983, *Musique diffusion française a další v. Komise*, 100/80 až 103/80, Recueil, s. 1825, bod 121, a rozsudek Soudu ze dne 14. července 1994, *Parker Pen v. Komise*, T-77/92, Recueil, s. II-549, bod 94, že je v tomto kontextu třeba přiznat hospodářské síle dotčeného podniku hlavní roli.
- 200 Pokud jde zejména o rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, bod 199 výše, Jungbunzlauer se domnívá, že v této věci jde o případ velkého podniku, který se účastnil dohod ohledně výrobku, jež představuje pouze malou část jeho celkového obratu. Podle Jungbunzlauer v této věci v návaznosti na stanovisko, jež bylo zastáváno Komisí, Soudní dvůr jasně tvrdil, že velikost a hospodářská síla podniku se musí náležitým způsobem odrážet v uložené pokutě (rozsudek *Musique diffusion française a další v. Komise*, bod 199 výše, bod 121). Podle Jungbunzlauer tak chtěl Soudní dvůr právě zamezit tomu, aby velká skupina nemusela platit pokutu, která je ve srovnání s jeho hospodářskou silou poměrně snížena, a to pouze z důvodu menšího významu dotčeného výrobku pro celkový obrat.
- 201 Jungbunzlauer přitom tvrdí, že přesně k tomu došlo v projednávaném případě, jak vyplývá z několika srovnání.
- 202 Jungbunzlauer tvrdí, že v projednávaném případě ve srovnání s hospodářskou schopností všech podniků, kterým je určeno Rozhodnutí, výchozí částka vypočtená na základě závažnosti protiprávního jednání představuje pro skupinu Jungbunzlauer mnohem tvrdší dopad, než pro ostatní dotčené.

203 V tomto ohledu Jungbunzlauer, která se opírá o údaje vyplývající z bodů 239 a 246 odůvodnění Rozhodnutí, předkládá následující tabulku:

Podnik	Celkový obrat (v milionech eur)	Výchozí částka (odvozená od závažnosti protiprávního jednání) (v milionech eur)	Výchozí částka v % celkového obratu
Jungbunzlauer	314	21	6,69
HLR	18 403	42	0,23
ADM	13 936	42	0,30
H & R/Bayer AG	30 971	87,5	0,29
Cerestar/ Cerestar AG	1 693	3,5	0,20

204 Podle Jungbunzlauer z toho vyplývá, že ačkoli je obrat HLR 58,6 krát vyšší než obrat skupiny Jungbunzlauer a ačkoli ADM dosahuje obratu 44,38 krát vyššího než uvedená skupina, pokuta, která byla těmito dvěma podnikům uložena, byla v této zvláštní etapě výpočtu pokut pouze dvojnásobná. Stejně tak navzdory skutečnosti, že obrat skupiny Bayer, k níž patřila H & R, zjištěný Komisí v rámci úpravy pokut (body 243 a 244 odůvodnění), byl 99,8krát vyšší než obrat skupiny Jungbunzlauer, byla pokuta H & R zvýšena pouze 2,5krát, což je o to víc překvapující, že skupina Bayer disponovala zdaleka nejvýznamnější částí trhu ze všech dotčených účastníků řízení.

- 205 Podle Jungbunzlauer přitom takové nerovné zacházení nemůže být odůvodněno, neboť při zohlednění jejich velikosti byly všechny podniky, kterým bylo určeno Rozhodnutí, mezi sebou ve všech ohledech srovnatelné, pokud jde zejména o jejich příspěví k protiprávnímu jednání a o jejich postavení na trhu.
- 206 Mimoto Komise nesprávně odmítla argumentaci Jungbunzlauer, když se dovolávala významu jejího podílu na trhu s kyselinou citronovou. Jednak totiž připomíná, že skupina Jungbunzlauer disponovala podílem na trhu s kyselinou citronovou o velikosti [důvěrné] %, ovšem byla jí uložena pokuta, která byla 23 krát vyšší než pokuta uložená H & R, jež disponovala mnohem významnějším podílem na trhu (22 %). Krom toho uplatňuje, že význam podílu na trhu ostatních podniků již byl zjištěn Komisí v rámci předchozí etapy výpočtu výše pokuty, tedy při klasifikaci podniků do tří kategorií (body 233 až 239 odůvodnění Rozhodnutí).
- 207 Nepřiměřené zacházení s menšími podniky také vyplývá ze srovnání výchozích částek vypočítaných podle závažnosti protiprávního jednání, jež Komise zjistila, jednak pokud jde o Jungbunzlauer v Rozhodnutí a jednak pokud jde o ostatní účastnice v obdobných věcech, ve kterých byla vydána rozhodnutí ve stejné době, jako rozhodnutí napadané v projednávaném případě. Jungbunzlauer se v tomto ohledu odvolává na rozhodnutí přijatá Komisí ve věcech zvaných „Glukonát sodný“ [rozhodnutí Komise ze dne 2. října 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (COMP/E-1/36.756 – Glukonát sodný) (dále jen rozhodnutí Glukonát sodný)], „Aminokyseliny“ [rozhodnutí Komise 2001/418/ES ze dne 7. června 2000, v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (Věc COMP/36.545/F3 – Aminokyseliny) (Úř. věst. L 152, s. 24) (dále jen „rozhodnutí Aminokyseliny“)] a „Vitaminy“ [rozhodnutí Komise 2003/2/ES ze dne 21. listopadu 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (COMP/E-1/37.512 – Vitaminy) (Úř. věst. 2003, L 6, s. 1) (dále jen „rozhodnutí Vitaminy“)]. Základní částky zjištěné Komisí pro jednotlivé dotčené podniky totiž v těchto věcech představovaly v procentním podílu jimi dosaženého celkového

obratu, ve věci Glukonát sodný mezi 0,04 a 0,58 %, ve věci Aminokyseliny mezi 0,24 a 1,59 % a ve věci Vitaminy mezi 0,7 a 2,0 %, ačkoli v projednávaném případě byl její procentní podíl 6,69 %.

208 Jungbunzlauer také srovnává výše pokut zjištěných v Rozhodnutí před snížením z důvodu spolupráce (body 293 a 326 odůvodnění Rozhodnutí) s pokutami uloženými Rozhodnutím HLR a ADM, jakožto procentní podíl celkového obratu těchto podniků. V tomto ohledu Jungbunzlauer podotýká, že ve srovnání se silou příslušných podniků vyjádřenou v celkovém obratu (viz bod 203 výše) představuje výše pokuty, jež jí byla uložena (buď 29,4 milionů eur, nebo 9,36 % jejího obratu), v procentním podílu 21,8 násobek pokuty uložené HLR (buď 79,38 milionů eur, nebo 0,43 % celkového obratu HLR) a 16,4 násobek pokuty uložené ADM (buď 79,38 milionů eur, nebo 0,57 % celkového obratu ADM).

209 Jungbunzlauer se domnívá, že nepřiměřený charakter výše pokuty, která jí byla uložena v projednávaném případě, je ještě zjevnější, pokud srovnáme výši konečných pokut, které se jí týkají, uvedených v Rozhodnutí, s pokutami uloženými HLR a ADM na základě procenta z celkového obratu těchto podniků. Jungbunzlauer totiž podotýká, že ve srovnání se silou příslušných podniků vyjádřenou v celkovém obratu (viz bod 203 výše) představuje konečná výše pokuty, která jí byla uložena (17,64 milionů eur), 16 násobek výše pokuty uložené HLR (63,5 milionů eur) a 20 násobek výše pokuty uložené ADM (39,69 milionů eur).

210 Mimoto Jungbunzlauer srovnává konečné výše pokut uvedených v Rozhodnutí, které se jí týkají, s pokutami uloženými v rozhodnutích Glukonát sodný, Aminokyseliny a Vitaminy, jakož i s rozhodnutími ve věcech Sun-Air v. SAS a Maersk Air [rozhodnutí Komise 2001/726/ES, ze dne 18. července 2001 v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP.D.2 37.444 –

SAS v. Maersk Air a věc COMP.D.2 37.386 – Sun-Air v. SAS a Maersk Air) (Úř. věst. L 265, s. 15)]. Podle Jungbunzlauer z toho vyplývá, že ve srovnání se silou příslušných podniků vyjádřenou v celkovém obratu představovala konečná částka pokuty uložená ostatním podnikům pouze mezi 0,06 a 2,61 % jejich obratu.

211 S ohledem na výše uvedené je Jungbunzlauer toho názoru, že Komise měla opravit v části svého výpočtu výše pokut určeného k zajištění jejich dostatečně odrazujícího charakteru snížení výchozí částky ve vztahu ke skupině Jungbunzlauer.

212 Komise odmítá argumentaci žalobkyně.

2. Závěry Soudu

a) Úvod

213 Podle ustálené judikatury musí být závažnost protiprávního jednání zjištěna v závislosti na vícero skutečnostech, jakými jsou zejména zvláštní okolnosti věci, její kontext a odrazující dosah pokut, aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto (usnesení SPO a další v. Komise, bod 136 výše, bod 54; rozsudky Ferriere Nord v. Komise, bod 136 výše, bod 33, a HFB a další v. Komise, bod 136 výše, bod 443).

214 Z ustálené judikatury také vyplývá, že mezi posuzované skutečnosti v rámci závažnosti protiprávního jednání lze případně zahrnout objem a hodnotu zboží, které je předmětem protiprávního jednání, velikost a hospodářskou sílu podniku, a tím i vliv, jaký mohl vykonávat na relevantní trh. Z toho jednak vyplývá, že pro účely stanovení výše pokuty lze přihlídnout jak k celkovému obratu podniku, který vypovídá, byť jen přibližně a nedokonale, o jeho velikosti a hospodářské síle, tak k podílu tohoto obratu pocházejícího z prodeje zboží, které je předmětem protiprávního jednání, jež může vypovídat o jeho rozsahu. Dále z toho vyplývá, že nelze jednomu nebo více druhům obratu připisovat nepřiměřený význam v poměru k ostatním posuzovaným skutečnostem tak, aby stanovení přiměřené pokuty nemohlo být výsledkem jednoduchého výpočtu, který je založen na celkovém obratu (viz v tomto smyslu rozsudky *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 199 výše, body 120 a 121; *Parker Pen* v. Komise, bod 199 výše, bod 94; rozsudky Soudu ze dne 14. května 1998, *SCA Holding* v. Komise, T-327/94, *Recueil*, s. II-1373, bod 176; *Archer Daniels Midland* a *Archer Daniels Midland Ingredients* v. Komise, bod 177 výše, bod 187, a *HFB* a další v. Komise, bod 136 výše, bod 444).

215 V projednávaném případě Komise zohlednila jak obrat vycházející z prodeje dotčených výrobků, tak celkový obrat dotčených podniků. Poté, co Komise zjistila, že protiprávní jednání musí být považováno za „velmi závažné“ ve smyslu bodu 1 A druhého pododstavce pokynů (bod 230 odůvodnění Rozhodnutí), zvážila v závislosti na těchto dvou kritériích výši pokut v rámci této kategorie velmi závažných protiprávních jednání, pro něž pokyny stanoví „navrhovanou“ výši na více než 20 milionů eur.

216 Z bodů 233, 234 a 240 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že se v tomto ohledu opřela o bod 1 A čtvrtý a šestý pododstavec pokynů. V těchto pasážích pokynů Komise v podstatě uvedla, že zejména pokud se protiprávní jednání týká několika podniků a pokud existuje značný nepoměr ve velikosti podniků účastnících se protiprávního jednání, bude s dotčenými podniky zacházeno rozdílně, aby bylo zajištěno

zohlednění jejich skutečné hospodářské schopnosti způsobit významnou újmu soutěžitelům a aby byla stanovena pokuta na úrovni zajišťující dostatečně odrazující účinek.

- 217 Komise totiž jednak dotčené účastnice řízení rozdělila do tří kategorií, opírajíc se o jejich obrat vyplývající z prodeje dotčených výrobků. Cílem této modulace bylo, jak Komise uvádí v bodu 234 odůvodnění Rozhodnutí, zohlednit skutečný dopad jednání každé dotčené účastnice řízení na soutěžitele. V tomto ohledu Komise sledovala také odrazující cíl vzhledem k tomu, že zviditelnila skutečnost, že daleko více ukládala sankce podnikům, které se účastnily kartelové dohody na trhu, na němž měly značnou váhu.
- 218 V tomto kontextu Komise zařadila žalobkyni, která měla na světovém trhu s kyselinou citronovou průměrnou váhu, do druhé kategorie podniků, pro něž stanovila výchozí částku pokuty na 21 milionů eur.
- 219 Krom toho se domnívala, opírajíc se o celkové obraty dotčených účastnic řízení, že je vhodné upravit výchozí částku pokut pro tři z nich z důvodu, že jejich velikost a celkové zdroje jsou takové, že bez zvýšení těchto částek by pokuta neměla odrazující účinek, neboť by představovala příliš slabý zlomek celkového obratu dotčených účastnic řízení.
- 220 Kritika žalobkyně se týká výlučně této etapy výpočtu pokuty popsané v předchozím bodu. Žalobkyně v podstatě podotýká, že Komise tím, že se omezila na násobení výchozí částky pokuty pro účastníky kartelové dohody, jež představují nebo tvoří součást velkých mezinárodních skupin, koeficientem 2, nebo dokonce 2,5, a nesnížila zároveň výchozí částku pokuty pro podniky mnohem menší, se s ohledem na tyto posledně uvedené dopustila ve vztahu k prvně uvedeným

diskriminace. Žalobkyně v tomto ohledu vyvodila z bodů odůvodnění Rozhodnutí, aniž by jí v tom bylo odporováno, že základní částka pokuty, která jí byla uložena podle závažnosti protiprávního jednání, představuje 6,69 % jejího vlastního celkového obratu, ačkoli tato částka určená velkým mezinárodním skupinám (tedy v projednávaném případě HLR, ADM a Bayer, ke které náleží H & R) dosahuje mezi 0,23 a 0,30 % jejich příslušného celkového obratu i po použití násobícího koeficientu určeného ke zohlednění velikosti a celkových zdrojů těchto posledně uvedených podniků.

221 V tomto kontextu se žalobkyně dovolává tří žalobních důvodů vycházejících z porušení, zaprvé, zásady „individuálního posouzení pokut“ a pokynů, zadruhé, zásady proporcionality, a zatřetí, zásady rovného zacházení.

b) K žalobním důvodům vycházejícím z porušení „zásady individuálního posouzení pokut“ a pokynů

222 Žalobkyně, pokud jde o uplatnění porušení „zásady individuálního posouzení pokut“ a pokynů, v podstatě tvrdí, že Komise měla povinnost určit pokuty na základě procentního podílu celkového obratu každého dotčeného podniku.

223 Přitom je třeba připomenout, že Soud již několikrát rozhodl, že na základě zásad uvedených v ustálené judikatuře je možné, aby Komise v souladu se svými pokyny nestanovila pokuty podle obratu dosaženého každým z dotčených podniků na relevantním trhu, ale použila jako výchozí bod jejího výpočtu pro veškeré dotčené podniky samostatnou částku stanovenou v závislosti na samotné povaze spáchaného protiprávního jednání, částku, která je v důsledku toho přizpůsobena pro každý z dotčených podniků v závislosti na několika faktorech (viz v tomto smyslu rozsudek

Soudního dvora ze dne 8. listopadu 1983, IAZ a další v. Komise, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Recueil, s. 3369, body 51 až 53; rozsudky Soudu LR AF 1998 v. Komise, bod 88 výše, bod 281, a ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise, T-213/00, Recueil, s. II-913, body 384, 385, 416 a 437).

224 Žalobkyně nezpochybňuje, že v projednávaném případě Komise použila tuto metodu tak, jak stanoví pokyny.

225 V důsledku toho se žalobkyně nemůže dovolávat porušení pokynů. Pokud jde o údajné porušení „zásady individuálního posouzení pokut“, postačí uvést, že žalobkyně tuto zásadu dostatečně přesně nedefinovala a že tato zásada nebyla judikaturou výslovně uznána. Uplatnění této zásady žalobkyní tak nemůže samo o sobě zpochybnit platnost Rozhodnutí. Vzhledem k tomu je třeba odmítnout argumenty žalobkyně ohledně porušení jak pokynů, tak údajné „zásady individuálního posouzení pokut“.

c) K porušení zásady proporcionality

226 Zásada proporcionality vyžaduje, aby akty orgánů Společenství nepřekračovaly meze toho, co je vhodné a nezbytné k dosažení sledovaných cílů (rozsudky Soudu ze dne 19. června 1997, Air Inter v. Komise, T-260/94, Recueil, s. II-997, bod 144 a tam uvedená judikatura, a ze dne 23. října 2003, Van den Bergh Foods v. Komise, T-65/98, Recueil, s. II-4653, bod 201).

227 V kontextu výpočtu pokut vyplývá z ustálené judikatury, že závažnost protiprávního jednání musí být určena v závislosti na mnoha faktorech a že žádnému z těchto faktorů není možné ve srovnání s jinými posuzovanými faktory přikládat přílišný význam (viz body 213 a 214 výše).

228 Zásada proporcionality v tomto kontextu znamená, že Komise musí stanovit pokutu přiměřeně k faktorům přijatým v úvahu za účelem posouzení závažnosti protiprávního jednání a že musí v tomto ohledu tyto faktory používat uceleně a objektivně odůvodněně (viz v tomto smyslu rozsudky Soudu ze dne 12. července 2001, *Tate & Lyle a další v. Komise*, T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Recueil, s. II-2035, bod 106; *CMA CGM a další v. Komise*, bod 223 výše, body 416 až 418, a ze dne 30. září 2003, *Atlantic Container Line a další v. Komise*, T-191/98, T-212/98 až T-214/98, Recueil, s. II-3275, bod 1541).

229 Komise v projednávaném případě poté, co určila, že protiprávní jednání je svou povahou velmi závažné a že za něj hrozí sankce více než 20 milionů eur, provedla poměrné vážení, pokud jde o výchozí částku pokuty. Za tímto účelem zohlednila v souladu s judikaturou uvedenou v bodu 214 výše jednak objem a hodnotu výrobků, které byly předmětem protiprávního jednání, uvádějíc pro každý dotčený podnik rozsah protiprávního jednání spáchaného těmito podniky na trhu s dotčenými výrobky, a jednak velikost a hospodářskou sílu každého dotčeného podniku. I když Komise zohlednila obě tato kritéria v rámci téhož výpočtu, jedná se o dvě různá kritéria. Je tedy namístě odděleně přezkoumat, zda Komise jednomu z těchto kritérií přisoudila nepřiměřený význam.

230 Zaprvé, stanovením vyšší výchozí částky pro podniky, jejichž význam na trhu je relativně větší než význam ostatních na dotčeném trhu, zohledňuje skutečný vliv, který podnik na tomto trhu vykonával, a zvláštní odpovědnost podniku pro zachování volné hospodářské soutěže, jakožto subjektivního faktoru závažnosti jednání dotčených podniků. Tento faktor je totiž výrazem zvýšené úrovně

odpovědnosti podniků, jejichž význam na trhu je relativně větší, za škodu způsobenou soutěžitelům a konečně spotřebitelům tím, že uzavřely tajnou kartelovou dohodu, než ostatních podniků na dotčeném trhu.

231 V projednávaném případě Komise tím, že zařadila žalobkyni do druhé kategorie dotčených podniků a stanovila pro tyto podniky stejnou výchozí částku, jako pro ostatní dva podniky, které na tomto trhu měly stejný podíl jako žalobkyně, nestanovila tuto částku nepřiměřeně s ohledem na závažnost protiprávního jednání spáchaného žalobkyní a nutnost zaručit vzhledem k této závažnosti odrazující účinek pokuty. Toto posouzení není zpochybněno skutečností, že podle celkové velikosti byly tyto ostatní podniky významnější než žalobkyně. Ovlivnění relevantního trhu jednáním žalobkyně totiž odůvodňuje posouzení provedené Komisí v tomto stadiu výpočtu pokuty.

232 Zadruhé, Komise tím, že použila pro ADM, HLR a H & R násobící koeficient, řádně posoudila velikost a celkové zdroje dotčených podniků, a sledovala tak cíl, kterým je zajištění odrazující úrovně pokut.

233 Jungbunzlauer nemůže platně tvrdit, že z důvodu zásady proporcionality měla Komise v rámci téže operace snížit výši pokuty, kterou jí uložila, vzhledem k tomu, že srovnáním této částky s celkovým obrátem překračovala vhodné a nezbytné meze pro dosažení zamýšleného cíle, tedy zajištění odrazující úrovně pokut.

234 Jak bylo uvedeno v bodu 231 výše, stanovením výše pokuty totiž Komise nezohlednila nepřiměřenou částku s ohledem na rozsah protiprávního jednání spáchaného žalobkyní na trhu s dotčenými výrobky. Toto posouzení není zpochybněno skutečností, že tato pokuta představuje v projednávaném případě 6,69 % obratu dotčeného podniku.

235 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení zásady proporcionality zamítnut.

d) K porušení zásady rovného zacházení

236 Zásada rovného zacházení brání tomu, aby se srovnatelnými situacemi bylo zacházeno odlišně nebo s odlišnými situacemi stejně, není-li taková odlišnost objektivně odůvodněna (viz rozsudky Soudu BPB de Eendracht v. Komise, bod 88 výše, bod 309, a tam uvedená judikatura, a ze dne 13. ledna 2004, JCB Service v. Komise, T-67/01, Recueil, s. II-49, bod 187).

237 V projednávaném případě Komise nezpochybňuje, že se žalobkyně nacházela v situaci srovnatelné se situacemi ostatních podniků, které Komise shledala odpovědnými za protiprávní jednání, neboť platnost odrazujícího účinku se vztahuje jak na žalobkyni, tak na ostatní dotčené podniky. Stejně tak Komise nezpochybňuje, pokud jde o vztah mezi výší pokuty a obratem dotčených účastnic řízení, že faktor, který Komise zohlednila pro stanovení výše pokuty dotčených účastnic řízení podle závažnosti protiprávního jednání, to je základní částka pokuty tak, jak byla pro žalobkyni stanovena podle závažnosti protiprávního jednání, představuje 6,69 % jejího vlastního celkového obratu, ačkoli tato částka stanovena pro velké mezinárodní skupiny (tedy v projednávaném případě HLR, ADM a Bayer, ke které náleží

H & R) spadá mezi 0,23 a 0,30 % jejich příslušného celkového obratu, dokonce i po použití násobícího koeficientu určeného ke zohlednění velikosti a celkových zdrojů těchto posledně uvedených podniků.

- 238 Nicméně kromě případu, kdy se pokuta stanoví přiměřeně k obratu dotčených podniků, určité rozdílné zacházení mezi dotčenými podniky je nedílnou součástí použití metody zvolené v pokynech s cílem dosáhnout odrazujícího účinku, metody, která byla soudem Společenství shledána jako legální (rozsudek LR AF 1998 v. Komise, bod 88 výše, bod 222).
- 239 Krom toho nebylo posouzení přiměřenosti výchozí částky pokuty Komisí považováno za nesprávné (viz body 226 až 235 výše), neboť argumentace žalobkyně ve skutečnosti vyzývá Soud, aby ověřil legalitu výše pokut stanovených pro velké podniky, s nimiž se žalobkyně, pokud jde o pokutu, jež jí byla uložena, srovnává. Žalobkyně se přitom nemůže v tomto ohledu dovolávat práva podat žalobu. Dodržování zásady rovného zacházení musí být totiž uvedeno do souladu se zásadou legality, podle které se nikdo nemůže dovolávat ve svůj prospěch protiprávnosti spáchané ku prospěchu jiného (viz rozsudek HFB a další v. Komise, bod 136 výše, bod 515 a uvedená judikatura).
- 240 V důsledku toho je třeba zamítnout žalobní důvod vycházející z porušení zásady rovného zacházení.

IV – *K polehčujícím okolnostem*

- 241 Jungbunzlauer předkládá žalobní důvody vycházející z porušení zaprvé pokynů a zadruhé povinnosti odůvodnění.

A – *K porušení pokynů*

242 Jungbunzlauer uplatňuje, že v souladu s bodem 3 první a druhou odrážkou pokynů měla Komise shledat v její prospěch polehčující okolnosti na základě jednak výlučně následovnické role Jungbunzlauer GmbH při protiprávním jednání a jednak skutečného neprovádění ujednání kartelové dohody Jungbunzlauer GmbH.

1. K výlučně následovnické roli Jungbunzlauer GmbH při protiprávním jednání

a) Argumenty účastnic řízení

243 Jungbunzlauer se domnívá, že v souladu s bodem 3 první odrážkou pokynů měla Komise shledat v její prospěch polehčující okolnosti na základě výlučně následovnické role Jungbunzlauer GmbH při protiprávním jednání. Jungbunzlauer se domnívá, že zvýhodnění rolí „následovníka“, pojmu, který není definován v pokynech, nemůže být vyloučeno pouze z důvodu, že podnik dodržuje alespoň částečně pravidla kartelové dohody. Pro roli následovníka je s ohledem na značný tlak vykonávaný ostatními účastníky kartelové dohody charakteristické to, že se tento v co nejmenší možné míře podílí na provádění ujednání dohod, bere na sebe některé funkce v rámci kartelové dohody a účastní se jednání. Důsledkem jakéhokoli jiného výkladu by bylo riziko na straně následovníka, že mu budou uloženy sankce v rámci kartelové dohody a že ve vztahu k němu ostatní podniky použijí represivní opatření.

244 Jungbunzlauer uplatňuje, že na počátku kartelové dohody nebyla Jungbunzlauer GmbH s to se dohodám vyhnout a byla více méně donucena se k dohodám v roce

1991 připojit. Podnik by, jakožto malý prodejce specializovaný na kyselinu citronovou, riskoval, že bude vytlačen z trhu významnějšími soutěžiteli, kteří byli finančně daleko silnější (s obratem až ve výši 58,6 násobku obratu skupiny Jungbunzlauer) a na rozdíl od ní disponovali velmi širokou výrobní základnou. Jungbunzlauer mimoto tvrdí, že v letech 1991 až 1995 se skupina Jungbunzlauer nacházela ve velmi složité hospodářské situaci, jež měla za následek, že by Jungbunzlauer GmbH nebyla schopna zachovat svoji nezávislost, kdyby se na počátku roku 1991 nepřipojila ke kartelové dohodě. Navíc Jungbunzlauer tvrdí, že 40 % celkových nákladů výroby kyseliny citronové vyplývá z ceny prvotních surovin, zejména glukózy. Glukóza je přitom částečně vyráběna ostatními účastníky kartelové dohody, takže tito byli s to značně ovlivnit nákladové ceny výrobků Jungbunzlauer GmbH na bázi kyseliny citronové, jelikož Jungbunzlauer GmbH v rozhodné době prakticky nedisponovala jinými zásobovacími zdroji.

245 Jungbunzlauer přitom kritizuje názor Komise, která se podle ní spokojila v bodech 282 a 284 odůvodnění Rozhodnutí pouze s odmítnutím shrnutí těchto argumentů a dovolávala se skutečnosti, že Jungbunzlauer od roku 1994 převzala odpovědnost za shromažďování údajů o prodeji a že její generální ředitel předsedal schůzkám kartelové dohody. To podle Komise postačuje k prokázání, že Jungbunzlauer „[v kartelové dohodě] hrála aktivní roli přesahující rámec toho, co uznala“ (bod 284 odůvodnění Rozhodnutí).

246 Jungbunzlauer se domnívá, že Komise přecenila význam funkce předsedy schůzek kartelové dohody. Tato role byla totiž, jak uvedla Komise v bodu 120 odůvodnění Rozhodnutí, spojena s předsednictvím Evropského sdružení výrobců kyseliny citronové, přičemž Jungbunzlauer, která tuto roli zastávala, ji přijala pouze proto, že to stanovila na základě rotačního systému pravidla kartelové dohody. Podle Jungbunzlauer bylo podstatou této funkce zejména zajišťování správného fungování shromažďování údajů a tato funkce byla „nevědnou“ úlohou, která zahrnovala především administrativní prvky. Tato funkce nebyla v žádném případě doprovázena možností vykonávat v rámci kartelové dohody větší vliv. Žalobkyně se mimoto domnívá, odvolávajíc se na argumenty, jichž se dovolává v bodu 244 výše, že tuto

funkci nemohla odmítnout. Tato předsednická role je navíc, jak se obává Komise, v rozporu se skutečností, že Jungbunzlauer GmbH byla neustále kritizována z důvodu, že plně nedodržovala uzavřené dohody. Jungbunzlauer se konečně domnívá, že v kontextu vztahů hospodářské síly popsaných v bodu 244 výše se zdá být skutečnost, že rodinný podnik střední velikosti, jako skupina Jungbunzlauer, mohl ukládat jakákoli opatření ostatním účastníkům kartelové dohody, málo pravděpodobná.

247 Jungbunzlauer se domnívá, že přijetí funkce předsedajícího schůzek kartelové dohody mohlo navíc prokázat, že Jungbunzlauer měla v rámci kartelové dohody významnou roli teprve od roku 1994, tedy od posledního roku období uváděného Komisí. Tato skutečnost nebyla v žádném případě schopna zpochybnit argumenty dovolávané v bodech 243 a 244 výše. Přijetí takové funkce přibližně o tři roky později zcela nevylučuje, že v roce 1991 byla Jungbunzlauer donucena vstoupit do kartelové dohody.

248 Stejně tak je podle Jungbunzlauer nesprávné, že se Komise dovolává skutečnosti, že se běžně prostřednictvím osob podílejících se na jejím vedení účastnila schůzek kartelové dohody. Uplatňuje totiž, že tomu tak jednak nebylo v případě pánů R. a H. a krom toho je pro relativně malý podnik, jako je Jungbunzlauer, charakteristická „nedostatečně určitá“ hierarchie. Pokud jde o poznámku Komise v bodu 122 odůvodnění Rozhodnutí a v její žalobní odpovědi, že Jungbunzlauer měla v rámci jednání kartelové dohody s čínskými výrobci roli „mluvčí“, uplatňuje, že šlo pouze o přípravu antidumpingové stížnosti v rámci Komise, což představovalo legitimní prostředek obrany proti narušování hospodářské soutěže vyvolané dovozy za nižší nákladové ceny, a nikoli porušení článku 81 ES.

249 Jungbunzlauer konečně vytýká Komisi, že si přivlastnila argumentaci obou účastníků kartelové dohody, tedy H & R a HLR, podanou při správním řízení a shrnutou v bodech 279 až 281 odůvodnění Rozhodnutí. V tomto ohledu uplatňuje zaprvé, že

tvrzení těchto dvou podniků jsou nepřesná, zadruhé, že nemají důkazní hodnotu, jelikož se jedná o prohlášení spoluobviněných, kteří přirozeně odmítají, že významně přispěli k protiprávnímu jednání ostatních podniků, a zatřetí, že Komise tato tvrzení neuvedla v oznámení námitek, takže tím, že se jich dovolávala v Rozhodnutí, porušila svá práva na obhajobu (viz, pokud jde o tuto třetí skutečnost, bod 336 níže).

250 Komise odmítá argumenty žalobkyně.

b) Závěry Soudu

251 Bod 3 první odrážka pokynů upřesňuje, že snížení výše pokuty na základě polehčujících okolností je možné, pokud například dotčený podnik hrál „výlučně pasivní nebo následovnickou roli při protiprávním jednání“.

252 V tomto ohledu vyplývá z judikatury (rozsudek Soudu ze dne 29. dubna 2004 Tokai Carbon a další v. Komise, T-236/01, T-239/01, T-244/01 až T-246/01, T-251/01 a T-252/01, Recueil, s. I-1181, bod 331), že v rámci prvků, které mohou odhalit pasivní roli podniku v kartelové dohodě, lze zohlednit výrazně sporadictější účast na setkáních ve srovnání s ostatními účastníky kartelové dohody (rozsudek BPB de Eendracht v. Komise, bod 88 výše, bod 343), jakož i opožděný vstup na trh, který je předmětem protiprávního jednání, bez ohledu na délku trvání účasti na protiprávním jednání (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 10. prosince 1985, Stichting Sigarettenindustrie a další v. Komise, 240/82 až 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 a 269/82, Recueil, s. 3831, bod 100), nebo také existenci výslovných prohlášení učiněných v tomto smyslu zástupci ostatních podniků, které se účastnily

protiprávního jednání (viz rozsudek Soudu ze dne 14. května 1998, Weig v. Komise, T-317/94, Recueil, s. II-1235, bod 264). Soud mimoto shledal, že „výlučně pasivní role“ účastníka kartelu znamená, že zaujal „rezervovaný postoj“, tedy aktivně se neúčastnil vypracování protisoutěžní dohody nebo dohod (rozsudek ze dne 9. července 2003, Cheil Jedang v. Komise, T-220/00, Recueil, s. II-2473, bod 167).

253 I když Komise v Rozhodnutí nekvalifikovala Jungbunzlauer jako původce protiprávního jednání, zpochybňuje, že by Jungbunzlauer hrála pasivní nebo následovnickou roli s ohledem na skutečnost, že od roku 1994 Jungbunzlauer převzala odpovědnost za shromažďování údajů o prodejkách a že její generální ředitel předsedal schůzkám kartelové dohody (bod 284 odůvodnění Rozhodnutí).

254 Za účelem dovolání se polehčujících okolností nemůže žalobkyně v projednávaném případě zaprvé platně uvést, že byla donucena účastnit se kartelové dohody. I za předpokladu, že by bylo prokázáno, že ostatní účastníci kartelové dohody vyvíjeli na Jungbunzlauer GmbH proto, aby podepsala kartelové dohody, ekonomický tlak, nic to nemění na tom, že jakmile jednou ke kartelové dohodě přistoupila, ztotožňuje se s rozhodnutími účastníků kartelové dohody, aniž by při protiprávním jednání měla výlučně pasivní či následovnickou roli. Komise přitom ve svých pokynech zdůrazňuje, že pouze „výlučně“ pasivní nebo následovnická role může mít za následek snížení výše pokuty. Nepostačuje tedy, že dotčený podnik zaujal v průběhu některých období kartelové dohody nebo s ohledem na některá ujednání kartelové dohody „rezervovaný postoj“.

255 Zadruhé, tento závěr je potvrzen skutečností, že se Jungbunzlauer pravidelně účastnila schůzek kartelové dohody.

- 256 Zatlřetř, řalobkynř se nemřře platnř dovolřvat hospodřřskř třřkostř, kterř jř potkaly v období kartelovř dohody. Třřkosti, jeř zakouřely vřechny hospodřřskř subjekty na trhu s kyselinou citronovou na konci 80. let, byly totiř pravřm dřřvodem toho, ře se nřkterř z nich, vřetnř řalobkynř, rozhodly přřstoupit k protisoutřřznřm jednřnř. Přřtom kartely zpravidla vznikajř v okamřřiku, kdy odvřtvř zakouřř třřkosti (viz v tomto smyslu rozsudek Tokai Carbon a dalřř v. Komise, bod 252 vřře, bod 345).
- 257 Zařtvrtř, není sprřvnř, ře se řalobkynř domnřřvř, ře role přředsedy schřřzek kartelovř dohody znamenř pouze administrativnř řkoly a neumořřňuje jř vykonřvat jakřkoli vřřř vliv v rřmci kartelovř dohody. Je nespornř, ře svolřvřnř schřřzek, navrřovřnř pořřadu jednřnř a rozesřlřnř přřpravnřch dokumentř ke schřřzkřm je nesluřitelnř s pasivnř rolř nřsledovatele zaujřmajřcřho rezervovanř postoj. Takovř jednřnř prozrazuje vřřřicnř a aktivnř přřstup řalobkynř, pokud jde o přřpravu, pokračovřnř a kontrolu kartelovř dohody. Je takř nesprřvnř, ře řalobkynř bagatelizuje skutečnost, ře schřřzek kartelovř dohody se řřastnil samotnř generřlnř ředitel Jungbunzlauer, neboř v rřmci tohoto podniku neexistovala hierarchickř struktura obdobnř třřm, kterř mřly ostatnř řřastnřci kartelovř dohody. Kdyby totiř byly tyto skutečnosti prokřzřny, mohly by břt navřc uplatřřovřny za řřelem prokřzřnř, ře řalobkynř nemřla vřřdřř roli v rřmci kartelovř dohody, jejich povaha vřřak neumořřňuje prokřzřnř skutečnosti, ře role řalobkynř byla „vřřlučně pasivnř nebo nřsledovnickř“.
- 258 Komise v dřřsledku toho neporuřřla svř pokyny, kdyř odmřřtla na zřkladř vřřlučně pasivnř a nřsledovnickř role Jungbunzlauer GmbH přř protipřřvnřm jednřnř shledat polehřujřcř okolnosti ve prospřch řalobkynř.

2. Ke skutečnému neprovádění ujednání kartelové dohody Jungbunzlauer GmbH

a) Argumenty účastnic řízení

259 Jungbunzlauer se domnívá, že v souladu s bodem 3 druhou odrážkou pokynů měla Komise na základě toho, že Jungbunzlauer GmbH ujednání kartelové dohody skutečně neprováděla, shledat v její prospěch polehčující okolnosti. Jungbunzlauer uplatňuje, že ačkoli se představitelé Jungbunzlauer GmbH pravidelně účastnili schůzek, Jungbunzlauer GmbH vedla samostatnou obchodní politiku zaměřenou na hospodářskou soutěž. Jungbunzlauer GmbH mimoto více než všechny ostatní podniky účastníci se kartelové dohody následně a po relativně dlouhé období unikala pokusům ostatních účastníků kartelové dohody „usměrnit“ její politiku v oblasti prodejních podmínek a cen.

260 Zaprvé, Jungbunzlauer uplatňuje, jak vyplývá z bodu 72 odůvodnění Rozhodnutí, že jednání Jungbunzlauer GmbH na trhu do roku 1990 bylo důvodem snížení cen kyseliny citronové v Evropě, což nakonec vyvolalo vytvoření kartelové dohody. Podotýká totiž, že Jungbunzlauer GmbH v letech 1970 až 1990 ztřicetinasobil své prodeje kyseliny citronové, ačkoli objem trhu se ve stejném období zvýšil o sotva 96 %. Tyto zisky na trhu byly dosaženy ke škodě velkých a na trhu zavedených prodejců kyseliny citronové. Jak vyplývá z popisu první schůzky kartelové dohody v Basileji dne 6. března 1991 uvedeného v její odpovědi na oznámení námitek, kartelová dohoda se tak ukázala být jedním z prostředků, jak ji podrobit společnému postupu. Průběh této první schůzky prokazuje, že dohody byly od počátku v rozporu s hospodářskými zájmy Jungbunzlauer GmbH.

261 Zadruhé, Jungbunzlauer uplatňuje, že v průběhu celého trvání kartelové dohody Jungbunzlauer GmbH značně narušovala provádění kartelové dohody a snižovala její

dopad na trh. Ačkoli se účastnila většiny schůzek kartelové dohody, byla tak Jungbunzlauer GmbH vnímána ostatními účastníky kartelové dohody jako „rušivý element“.

- 262 Jungbunzlauer uvádí, že během první fáze kartelové dohody, která trvala od března 1991 do první poloviny roku 1993 (bod 90 odůvodnění Rozhodnutí), Jungbunzlauer GmbH zejména směřovala ke snížení účinnosti kartelové dohody. Její hlavní starostí bylo zabránit zavedení vyrovnávacího mechanismu směřujícího k ukládání sankcí za porušení kvót. To bylo prokázáno chováním zástupců Jungbunzlauer GmbH během schůzky konané v květnu 1992 v Jeruzalémě, jak již popsala ve svém dopise ze dne 29. dubna 1999, ve svém prohlášení ze dne 21. května 1999 vydaným na základě sdělení o spolupráci a ve své odpovědi na oznámení námitek.
- 263 Pokud jde o druhou fázi kartelové dohody, která trvala od druhé poloviny roku 1993 do května 1995 (bod 91 odůvodnění Rozhodnutí), Jungbunzlauer se dovolává toho, že dotčené účastnice řízení měly stále více potíží s dodržováním dohodnutých cen. Tvrdí, že Jungbunzlauer GmbH byla z důvodu jejího pokusu odejít z kartelové dohody vedle dovozců z Číny hlavní osobou odpovědnou za tento stavu věcí.
- 264 Podle Jungbunzlauer se totiž, jak vyplývá z bodu 117 odůvodnění Rozhodnutí, od počátku roku 1993 objevily mezi účastníky kartelové dohody vzrůstající neshody, přičemž Jungbunzlauer GmbH byla určena za hlavního viníka, neboť již nedodržovala dohody a odmítala se podle ostatních účastníků kartelové dohody kázeňsky podřídit. To bylo také potvrzeno zápisem z jednání FBI ohledně chicagské schůzky v březnu 1993. Stejně tak uplatňuje, že jak již sdělila Komisi ve svém dopisu ze dne 29. dubna 1999, ve svém prohlášení ze dne 21. května 1999 na základě sdělení o spolupráci a ve své odpovědi na oznámení námitek, a jak také vyplývá z prohlášení ostatních účastníků kartelové dohody a zápisu FBI, přiložených k odpovědi na oznámení námitek, byla Jungbunzlauer GmbH v průběhu jednotlivých schůzek

kritizována ostatními účastníky kartelové dohody za to, že se bránila protisoutěžním opatřením a že nepoužívala některá dohodnutá ujednání. Na počátku roku 1995 bylo tedy nakonec uvažováno o vyloučení Jungbunzlauer GmbH z kartelové dohody a vzhledem k tomu, že nemohlo být nalezeno žádné řešení, byla činnost kartelové dohody ukončena během schůzky dne 22. května 1995.

265 Zatřetí, Jungbunzlauer se domnívá, že Jungbunzlauer GmbH také skutečně neprováděla ujednání dohody s ohledem na jí uplatňované ceny. Odvolává se totiž na čtyři grafy, které předala Komisi v rámci její odpovědi na oznámení námitek, v nichž srovnávala cílové ceny kartelové dohody s cenami, které Jungbunzlauer GmbH skutečně na trhu uplatňovala. Podle jejího názoru z toho vyplývá, že nabídky Jungbunzlauer GmbH se obecně nacházely pod úrovní cílových cen a že tato posledně uvedená z tohoto důvodu „porušila“ ceny stanovené kartelovou dohodou značným a nikoli pouze dílčím způsobem. V rozporu s tím, co tvrdí Komise, se Jungbunzlauer domnívá, že tyto grafy neukazují, že cílové ceny a ceny, které Jungbunzlauer GmbH skutečně uplatňovala, jsou paralelní.

266 Komise odmítá argumentaci, jíž se žalobkyně dovolává.

b) Závěry Soudu

267 Bod 3 druhá odrážka pokynů upřesňuje, že snížení výše pokuty na základě polehčujících okolností může být přiznáno například v případě skutečného neprovádění ujednání dohod.

- 268 K tomuto účelu je třeba ověřit, zda jsou okolnosti předkládané žalobkyní takové povahy, aby prokázaly, že se během období, kdy se k protiprávním dohodám připojila, skutečně zdržela jejich uplatňování přijetím soutěžního jednání na trhu (viz v tomto smyslu rozsudky Cimenteries CBR a další v. Komise, bod 141 výše, body 4872 až 4874, a Cheil Jedang v. Komise, bod 252 výše, bod 192).
- 269 Z ustálené judikatury vyplývá, že skutečnost, že podnik, jehož účast na jednání ve vzájemné shodě se soutěžiteli ve věci cen je prokázána, se na trhu nechoval způsobem dohodnutým se soutěžiteli, není nutně prvkem, který musí být při určování částky pokuty, jež má být uložena, zohledněn jakožto polehčující okolnost. Podnik, který navzdory jednání ve vzájemné shodě se soutěžiteli sleduje politiku více či méně odchylnou od dohodnuté politiky, totiž jednoduše může mít v úmyslu využít kartelovou dohodu ve svůj prospěch (viz v tomto smyslu rozsudek Cascades v. Komise, bod 141 výše, bod 230, a Cheil Jedang v. Komise, bod 252 výše, bod 190).
- 270 V projednávaném případě již bylo v každém případě rozhodnuto v bodech 183 a 184 výše, že ceny stanovené kartelovou dohodou a ceny uplatňované žalobkyní byly paralelní i přesto, že ceny uplatňované žalobkyní byly obecně nižší, než ceny stanovené kartelovou dohodou. V takové situaci nemůže žalobkyně platně uplatňovat ve svůj prospěch, že kartelová dohoda byla v rozporu s jejími hospodářskými zájmy, že narušovala činnost kartelové dohody a snižovala její účinnost a že obecně účtovala ceny pod úrovní dohodnutých cen.
- 271 Komise tedy tím, že odmítla na základě skutečného neprovedení ujednání kartelové dohody Jungbunzlauer GmbH shledat ve prospěch žalobkyně polehčující okolnosti, neporušila své pokyny.

B – *K porušení povinnosti odůvodnění*

272 Jungbunzlauer se v podstatě domnívá, že Rozhodnutí není dostatečně odůvodněno, pokud jde o skutečné neprovedení ujednání dohod a její následovnickou roli v rámci kartelové dohody, neboť Komise nevyslovila svoje stanovisko k jednotlivým argumentům, kterých se dovolávala během správního řízení.

273 Komise došla k závěru, že je třeba žalobní důvod zamítnout.

274 Soud připomíná judikaturu uvedenou v bodu 100 výše a konstatuje, že Komise se v bodu 284 odůvodnění Rozhodnutí domnívala, že „[p]ouhá skutečnost, že tato společnost od roku 1994 převzala odpovědnost za shromažďování údajů o prodejcích a že její [generální ředitel] předsedal schůzkám kartelové dohody postačovala k prokázání toho, že v ní hrála aktivní roli přesahující rámec toho, co uznala“.

275 Komise mimoto v bodech 218 a 219 odůvodnění Rozhodnutí posoudila a odmítla tvrzení žalobkyně, podle kterého žalobkyně neměla v rámci kartelové dohody aktivní roli a neprovedla její rozhodnutí.

276 Pokud jde o neprovedení ujednání dohod, Komise se mimoto v bodu 285 odůvodnění Rozhodnutí odvolává na svoji analýzu obsaženou v bodech 212 až 218 odůvodnění téhož Rozhodnutí, kde detailně vysvětlila provedení ujednání kartelových dohod dotčenými účastnicemi řízení, pokud jde o ceny kyseliny citronové, kvóty a vyrovnávací mechanismy.

- 277 V důsledku toho je Rozhodnutí v rozporu s tím, co tvrdí žalobkyně, v tomto ohledu dostatečně odůvodněno.

V – K nezohlednění pokut uložených v ostatních státech

A – Argumenty účastnic řízení

- 278 Jungbunzlauer se domnívá, že Komise tím, že odmítla zohlednit pokuty, které již byly v rámci řízení zahájených ve Spojených státech a Kanadě za protiprávní jednání porušující pravidla hospodářské soutěže těchto zemí uloženy, a snížit na základě této skutečnosti výši pokuty uložené v Rozhodnutí, překročila meze své posuzovací pravomoci.
- 279 Jungbunzlauer podotýká, že skupina Jungbunzlauer v rámci řízení zahájeného ve Spojených státech uzavřela v roce 1997 soudní narovnání (Plea Agreement) s orgány hospodářské soutěže této země, ve kterém se zavázala zaplatit pokutu ve výši 11 milionů amerických dolarů (USD). Závazek se přitom podle této dohody vztahoval nejen na část dohod týkající se trhu ve Spojených státech, ale také na části dohod, jež byly pokládány za prováděné ve třetích zemích. Americké orgány tak v bodech 2 a 4 písm. b) této dohody zohlednily při výpočtu pokuty skutečnost, že se jednalo o kartelové dohody světového měřítka („ve Spojených státech a jinde“). Jungbunzlauer dodává, že v tomto kontextu americké orgány, které se odvolávaly zejména na mezinárodní charakter dohod, poprvé uložily pokutu mnohem vyšší. Vzhledem k tomu se řízení zahájené ve Spojených státech týkalo také všech dohod a všech aktů dotčených podniků a jejich provádění v rozsahu, v jakém se týkaly evropského trhu. Za transakce popsané v oznámení námitek a jejich dopad na evropský trh byla tedy již uložena pokuta.

280 Stejně tak se Jungbunzlauer dovolává skutečnosti, že kanadské orgány příslušné v oblasti hospodářské soutěže také zahájily řízení, které mohlo vyústit v uložení pokuty podle kartelového práva na základě týchž dohod. V soudním narovnání (Plea Agreement) z roku 1998 souhlasila skupina Jungbunzlauer za účelem ukončení řízení zahájeného kanadskými orgány na základě týchž dohod se zaplacením pokuty 2 milionů kanadských dolarů (CAD) (tedy 1,2 milionů eur).

281 V tomto kontextu Jungbunzlauer nejprve připouští, že zásada *non bis in idem* se v projednávaném případě jako taková nepoužije, neboť se jedná o vztahy mezi trestněprávními ustanovení Společenství a vnitrostátními trestněprávními ustanovení. Podle Jungbunzlauer měla nicméně Komise na základě obecné zásady ekvity, která je jako taková uznávána soudem Společenství (rozsudky Soudního dvora ze dne 13. února 1969, Wilhelm a další, 14/68, Recueil, s. 1, bod 11, a Soudu ze dne 6. dubna 1995, Sotralentz v. Komise, T-149/89, Recueil, s. II-1127, bod 29), v projednávaném případě zohlednit myšlenku, na níž zásada *non bis in idem* spočívá. Jungbunzlauer zdůrazňuje, že v projednávaném případě se jedná o světový trh, na němž měly kartelové dohody mezinárodní dopad, a že americké a kanadské orgány uložily pokuty na základě téhož skutkového jednání, jako Komise. Sankce uložené orgány třetího státu tak podle jejího názoru musí mít vliv na výpočet pokuty Komise přinejmenším tehdy, pokud se Komise a tyto dotčené orgány opíraly o totéž skutkové jednání. V odborné literatuře je tato koncepce sdílena mnoha autory, včetně některých dřívějších úředníků Komise. Navíc podle Jungbunzlauer v rozsudku ze dne 14. prosince 1972, Boehringer v. Komise (7/72, Recueil, s. 1281, bod 3), Soudní dvůr zamýšlel zohlednit pokuty uložené ve třetích státech, pokud je vytýkané skutkové jednání totožné. V tomto rozsudku se Soudní dvůr domníval, že při stanovení výše pokut není třeba zohledňovat pokuty již uložené orgány třetího státu pouze z důvodu, že skutková jednání nejsou totožná. To prokazuje, že takové zohlednění je nutné, pokud jsou skutková jednání totožná.

282 V důsledku toho Jungbunzlauer uplatňuje, že některých cílů, které uložení pokuty sleduje, zejména odrazování a potlačování obohacování, již bylo dosaženo sankcemi uloženými ve třetích zemích. V tomto kontextu Jungbunzlauer trvá zvláště na skutečnosti, že v rámci represivních řízení jak ve Spojených státech, tak v Kanadě

byla z důvodu omezených zdrojů, jimiž disponovala, oprávněna zaplatit pokutu ve splátkách rozdělených do několika let. Skupina Jungbunzlauer se tedy domnívala, že její hospodářská schopnost je vážně ovlivněna značnými pokutami, které jí byly uloženy ve Spojených státech a v Kanadě. V důsledku toho bylo zohlednění již uložených pokut nutné i z pohledu cílů, které jsou uložením pokuty sledovány.

283 Podle Jungbunzlauer Komise konečně nesprávně namítá, že americké a kanadské orgány nebyly příslušné k uložení pokut za omezování hospodářské soutěže na území Společenství, neboť ze znění dohody uzavřené s americkými orgány vyplývá, že toto omezování nemělo dopad pouze na trh této země.

284 Komise došla k závěru, že je třeba žalobní důvod zamítnout.

B – Závěry Soudu

285 Je třeba připomenout, že zásada *non bis in idem* zakazuje, aby téže osobě bylo za stejné protiprávní jednání uloženo více sankcí za účelem ochrany téhož právního zájmu. Použití této zásady podléhá třem kumulativním podmínkám, a sice totožnosti skutků, totožnosti pachatele a totožnosti chráněného právního zájmu (viz v tomto smyslu rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 132 výše, bod 338).

286 Judikatura Společenství tak připustila, že vůči podniku mohou být platně vedena dvě souběžná řízení pro totéž protiprávní jednání, a mohou mu být tedy uloženy dvě

různé sankce, jedna příslušným orgánem dotčeného členského státu a druhá další orgánem Společenství, a to v rozsahu, v němž tato řízení sledují odlišné cíle a v němž porušované normy nejsou totožné (rozsudek Wilhelm a další, bod 281 výše, bod 11; rozsudky Soudu ze dne 6. dubna 1995, Tréfileurope v. Komise, T-141/89, Recueil, s. II-791, bod 191, a Sotralentz v. Komise, bod 281 výše, bod 29).

287 Z toho vyplývá, že zásada *non bis in idem* nemůže být tím spíše použita v takovém případě, jako je projednávaný případ, kde zahájená řízení a sankce uložené jednak Komisí a jednak americkými a kanadskými orgány nesledují zjevně tytéž cíle. Pokud jde totiž v prvním případě o ochranu nenarušené hospodářské soutěže na území Evropské unie nebo v EHP, v druhém případě se sledovaná ochrana týká amerického nebo kanadského trhu (viz v tomto smyslu rozsudek Tokai Carbon a další v. Komise, bod 252 výše, bod 134, a výše uvedená judikatura). Podmínka totožnosti chráněného právního zájmu, která je nezbytná k použití zásady *non bis in idem*, tak není splněna.

288 Soud se domnívá, že se zásada *non bis in idem* v projednávaném případě neuplatní. To se shoduje s posouzením Jungbunzlauer uvedeným v bodě 281 výše.

289 Jungbunzlauer se nicméně domnívá, že bez ohledu na neuplatnění zásady *non bis in idem* měla Komise při určování pokuty zohlednit pokuty uložené americkými a kanadskými orgány založené na tomtéž skutkovém jednání. Podle Jungbunzlauer takový požadavek vyplývá jak ze zásady ekvity, tak z uskutečňování cílů pokuty, kterými jsou odrazení a zamezení obohacování.

- 290 Pokud jde o zásadu ekvity, Soud připomíná, že možnost kumulování sankce Společenství a sankce vnitrostátní, v návaznosti na dvě paralelně probíhající řízení, jejichž přípustnost vyplývá ze zvláštního systému rozdělení pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy v oblasti kartelových dohod z důvodu, že sledují různé cíle, podléhá požadavku ekvity. Tento požadavek ekvity znamená, že Komise je při stanovení výše pokuty povinna zohlednit sankce, které již byly témuž podniku uloženy za stejný skutek, pokud se jedná o sankce ukládané za protiprávní jednání porušující kartelové právo členského státu, a v důsledku toho spáchané na území Společenství (rozsudky *Wilhelm* a další, bod 281 výše, bod 11, *Tréfileurope* v. Komise, bod 286 výše, bod 191, a *Sotralentz* v. Komise, bod 281 výše, bod 29).
- 291 Povinnost podle této judikatury zohlednit požadavek ekvity nicméně vyplývá jednak z úzké vzájemné závislosti vnitrostátních trhů členských států a společného trhu a jednak ze zvláštního systému rozdělení pravomocí mezi Společenstvím a členskými státy v oblasti kartelových dohod na tomtéž území.
- 292 V projednávaném případě přitom tyto skutečnosti nenastaly, a není tedy možné na základě toho vytýkat Komisi, že tuto povinnost nesplnila.
- 293 Tento závěr nebyl rozsudkem *Boehringer* v. Komise, bod 281 výše, kterého se dovolává *Jungbunzlauer*, zpochybněn. V této věci totiž Soudní dvůr neuvedl, že Komise je povinna započíst sankci uloženou orgány třetího státu za předpokladu, že skutková jednání vytykána podniku Komisí a uvedenými orgány jsou totožná, ale omezil se na uvedení toho, že tato otázka bude řešena, jakmile nastane (rozsudek *Boehringer* v. Komise, bod 281 výše, bod 3).

294 I kdyby bylo v projednávaném případě třeba dojít k závěru, že zásada ekvity nutí Komisi ke zohlednění sankcí uložených orgány třetích států, pokud jsou skutky vytýkané podniku Komisí totožné se skutky vytýkanými témuž podniku orgánem třetího státu, je třeba konstatovat, že Jungbunzlauer neprokázala, že americké a kanadské orgány se zabývaly jinými provedeními nebo dopady kartelové dohody než těmi, jež se týkají jejich příslušného území.

295 Pouhý odkaz v narovnání uzavřeném s americkými orgány totiž z důvodu, že se kartelová dohoda týkala „Spojených států a jiných zemí“, neprokazuje, že americké orgány při výpočtu výše pokuty zohlednily jiná provedení a dopady kartelové dohody než ta, která se týkají amerického území, zejména v EHP (viz v tomto smyslu rozsudek Tokai Carbon a další v. Komise, bod 252 výše, bod 143). Takové provedení může mimoto překročit územní pravomoc Komise.

296 Stejně tak, pokud jde o narovnání uzavřené s kanadskými orgány, Jungbunzlauer nepodala důkaz o tom, že se tyto orgány při určování výše pokuty zabývaly jinými provedeními nebo dopady kartelové dohody než těmi, jež se týkají kanadského území, zejména v EHP.

297 Co se týče odrazujícího účinku již uložených pokut a zamezení obohacování v důsledku již uložených pokut, Soud připomíná, že pravomoc Komise ukládat pokuty podnikům, které úmyslně nebo z nedbalosti porušily ustanovení čl. 81 odst. 1 ES nebo článku 82 ES, je jedním z prostředků svěřených Komisi, aby mohla plnit úkol dohledu, který jí svěřuje právo Společenství. Tento úkol zahrnuje

povinnost provádět obecnou politiku směřující k uplatňování, v oblasti hospodářské soutěže, zásad stanovených ve Smlouvě a v tomto smyslu směřovat chování podniků (rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 199 výše, bod 105).

- 298 Z toho plyne, že Komise má pravomoc rozhodovat o výši pokut s cílem posílit jejich odrazující účinek, pokud jsou protiprávní jednání stejného typu stále poměrně častá, byť jejich protiprávnost byla ustanovena od začátků politiky Společenství v oblasti hospodářské soutěže, z důvodu zisku, který z nich mohou mít určité dotyčné podniky (rozsudek *Musique diffusion française* a další v. Komise, bod 199 výše, bod 108).
- 299 Jungbunzlauer nemůže platně uplatňovat, že zamezení obohacování podniku z důvodu již uložených pokut nezbytně odůvodňuje snížení pokuty uložené na úrovni Společenství, vzhledem k tomu, že je nutné, aby Komise zaručila odrazující účinek uložených pokut.
- 300 Jungbunzlauer mimoto nemohla platně uplatňovat, že jakékoliv odrazení nebylo v jejím případě nutné z důvodu, že již byla soudy třetích států za totéž skutkové jednání shledána odpovědnou. Cíl odrazení, který Komise sleduje, se totiž týká jednání podniků uvnitř Společenství nebo EHP. V důsledku toho nemůže být odrazující charakter pokuty uložené Jungbunzlauer z důvodu, že porušila pravidla hospodářské soutěže Společenství, určen ani v závislosti na konkrétní situaci Jungbunzlauer, ani v závislosti na jejím dodržování pravidel hospodářské soutěže stanovených ve třetích státech mimo EHP (viz v tomto smyslu rozsudek *Tokai Carbon* a další v. Komise, bod 252, body 146 a 147).
- 301 Vzhledem k tomu je třeba žalobní důvod vycházející z nezohlednění pokut uložených v jiných státech zamítnout.

VI – *K maximální výši pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17*A – *Úvod*

302 Jungbunzlauer podotýká, že v bodu 293 odůvodnění Rozhodnutí Komise snížila výši pokut pro Cerestar a H & R za účelem dodržení maximální výše pokut stanovených v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Jungbunzlauer se domnívá, že se v tomto kontextu Komise dopustila nesprávného posouzení, jakož i porušení zásady rovného zacházení a povinnosti odůvodnění.

303 Jungbunzlauer rozděluje své žalobní důvody do tří skupin, které vycházejí z toho, že Komise při svém výpočtu ohledně maximální výše pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 zaprvé odmítla zohlednit pokuty uložené v rámci věci zvané „Glukonát sodný“, zadruhé zohlednila obrat Jungbunzlauer Holding AG a zatřetí nezohlednila pokuty uložené v jiných státech.

B – *K odmítnutí zohlednit pokuty uložené v rámci věci zvané „Glukonát sodný“*1. *Argumenty účastnic řízení*

304 Jungbunzlauer se domnívá, že Komise porušila čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 tím, že nezohlednila za účelem dodržení maximální výše pokut stanovené uvedeným ustanovením pokutu, která již byla Jungbunzlauer uložena přibližně dva měsíce před

přijetím rozhodnutí ve věci „Glukonát sodný“. Uplatňuje skutečnost, že pokud by Komise tyto dvě pokuty sečetla, vyústilo by použití maximální výše pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 ve snížení uložené pokuty.

305 Podle Jungbunzlauer Komise tyto dvě věci nepřírozeně rozdělila. Podle Jungbunzlauer představují kyselina citronová a glukonát sodný spřízněné výrobky, které patří do téže skupiny výrobků, vzhledem k tomu, že vstupní surovina pro oba výrobky je stejná, že výrobní procesy jsou velmi podobné, že oba výrobky jsou z velké části prodávány prostřednictvím týchž distribučních kanálů a že jak kyselinu citronovou, tak glukonát sodný kupují titíž odběratelé.

306 Skutečnost, že existuje rozdíl mezi okruhem účastníků obou věcí není přesvědčivá, vzhledem k tomu, že spojitost dvou skutkových stavů nemůže záviset na individuálním rozhodnutí podniků vyrábět nebo nevyrábět určitý výrobek. V rozporu s tím, co tvrdí Komise, mluví srovnání období protiprávního jednání v obou věcech ve prospěch přijetí jednoho rozhodnutí pro obě tyto věci. Jungbunzlauer dodává, že příslušné orgány Spojených států a Kanady tyto věci spojily v rámci jednoho řízení a uložily za protiprávní jednání ohledně obou výrobků pouze jedinou pokutu. Jungbunzlauer se nakonec domnívá, že rozhodnutí „Vitaminy“, v rámci kterého se Komise zabývala všemi osmi kartelovými dohodami v jediném rozhodnutí, prokazuje, že procesní přeskupení jednotlivých žalobních důvodů relevantních z hlediska kartelového práva odpovídá běžné praxi.

307 Komise odmítá argumentaci žalobkyně.

2. Závěry Soudu

308 Podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 může Komise uložit podnikům a sdružením podniků pokuty sahající do výše 10 % obratu dosaženého během předchozího účetního období každým z podniků, který se účastnil protiprávního jednání.

309 Žalobkyně v projednávaném případě vytýká Komisi, že od sebe nepřírozeně oddělila projednávaný případ a případ, v němž byl vydán rozsudek „Glukonát sodný“.

310 Přitom z několika bodů odůvodnění Rozhodnutí a rozhodnutí „Glukonát sodný“ vyplývá, že v roce 2001 Komise žalobkyni uložila dvě pokuty, vzhledem k tomu, že žalobkyně porušila pravidla hospodářské soutěže tím, že se účastnila dvou kartelových dohod, jež se týkaly různých výrobků, které ačkoli si byly blízké z důvodu jejich použití, představovaly dva různé relevantní trhy. Jak totiž vyplývá z bodů 34 až 39 odůvodnění rozhodnutí „Glukonát sodný“, kyselina citronová nepředstavuje obecnou, ale pouze částečnou náhražku glukonátu sodného, a to podle oblasti použití. Soud se domnívá, že toto posouzení Komise není nesprávné a že v této situaci Komise z objektivních – a nikoli z uměle vytvořených důvodů, jak tvrdí žalobkyně – zahájila dvě různá řízení, konstatovala dvě různá protiprávní jednání a samostatně za tato dvě protiprávní jednání uložila dvě různé pokuty.

311 Z tohoto pohledu v rozporu s tím, co tvrdí žalobkyně, Komise nejednala jinak než ve věci „Vitaminy“. Ačkoli tak v posledně uvedené věci Komise spojila řízení týkající se kartelových dohod na trhu s vitaminy a přijala jediné rozhodnutí, nemění to nic na

tom, že konstatovala různá protiprávní jednání pro každý z dotčených vitaminů a uložila dotčeným podnikům sankce v podobě osmi samostatných pokut.

- 312 Mimoto je třeba konstatovat, že z pěti výrobců kyseliny citronové, kterým je Rozhodnutí určeno, se kartelové dohody v odvětví glukonátu sodného účastnili pouze dva, tedy žalobkyně a ADM. Kartelová dohoda v odvětví glukonátu sodného mimoto existovala od roku 1987 do června 1995, ačkoli kartelová dohoda, která se týkala odvětví kyseliny citronové, trvala pouze od března 1991 do května/června 1995 a účastníci obou kartelových dohod neměli ani společný postup, ani společný cíl směřující k dohodnutému a celkovému omezení hospodářské soutěže na obou relevantních trzích.
- 313 Konečně skutečnost podotýkaná žalobkyní, že orgány hospodářské soutěže Spojených států a Kanady spojily věci týkající se jednak kyseliny citronové a jednak glukonátu sodného, ztrácí pro posouzení legality kroku přijatého Komisí, pokud jde o hranici stanovenou v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17, význam.
- 314 V důsledku toho je třeba zamítnout první část tohoto žalobního důvodu, vycházející z odmítnutí zohlednit pokuty uložené v rozhodnutí „Glukonát sodný“, pokud jde o hranici stanovenou v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17.

C – Ke zohlednění obratu Jungbunzlauer Holding AG

1. Úvod

- 315 Pokud jde o zohlednění obratu Jungbunzlauer Holding AG, žalobkyně se dovolává žalobních důvodů vycházejících z porušení 1) zásady rovného zacházení, 2) povinnosti odůvodnění a 3) nesprávného posouzení.

2. K porušení zásady rovného zacházení

Argumenty účastnic řízení

316 Jungbunzlauer uplatňuje, že Komise porušila zásadu rovného zacházení tím, že za účelem dodržení maximální výše pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 zohlednila obrat skupiny Jungbunzlauer, ačkoli, pokud jde o ostatní dva adresáty Rozhodnutí, tedy H & R a Cerestar, nezohlednila ani obraty dosažené jejich mateřskými společnostmi, ani jimi vlastněnými dceřinými společnostmi.

317 Jungbunzlauer zdůrazňuje, že nezpochybňuje opodstatněnost výpočtu uplatněného Komisí v případě H & R a Cerestar, ačkoli se Komise podle jejího názoru tím, že jednala tímto způsobem, odchýlila od své metody výpočtu uplatňované do té doby. Jungbunzlauer se totiž domnívá, odvolávajíc se na rozhodnutí „Glukonát sodný“ a „Vitaminy“, že předchozí rozhodovací praxe Komise spočívala v tom, že do výpočtu výše pokuty na základě celkového obratu dotčených podniků stanoveného v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 byl zahrnován obrat dosažený skupinou, tedy mateřskou společností nebo společnostmi a jí či jimi vlastněnými dceřinými společnostmi. Jungbunzlauer uplatňuje, že Komise s ní měla zacházet tímtež výhodnějším způsobem.

318 Pokud jde o zacházení s H & R, Jungbunzlauer uvádí, že z bodů 292 a 293 odůvodnění Rozhodnutí vyplývá, že se Komise opírala pouze o obrat dosažený dceřinými společnostmi H & R, a že z důvodu této volby snížila pokutu ze 122,5 na 20,31 milionů eur. Pokud by přitom Komise uplatnila předchozí praxi, nebylo by podle Jungbunzlauer potřeba k tomuto snížení přistupovat. Jungbunzlauer totiž

vyvodila z bodů 25 a následujících, 50, 183 a 243 odůvodnění Rozhodnutí, že H & R patřila v roce 2000 ke skupině Bayer, která během tohoto roku dosáhla obratu 30 971 milionů eur.

319 Pokud jde o zacházení s Cerestar, Jungbunzlauer uvádí, že Komise bez uvedení zvláštních důvodů snížila pokutu z 4,55 na 1,75 milionů eur. Jungbunzlauer prohlašuje, že v tomto ohledu předpokládala, že se Komise opírala o obrat dosažený Ceresta, uvedený v bodu 21 odůvodnění Rozhodnutí. Podle Jungbunzlauer přitom Cerestar v roce 2000 patřila ke skupině Eridania-Béghin-Say, která během téhož roku dosáhla obratu 98 053 milionů eur (bod 19 odůvodnění).

320 Naproti tomu Jungbunzlauer připomíná, že pokud jde o ni, odkazovala Komise na obrat dosažený skupinou Jungbunzlauer (body 50, 185 a 293 odůvodnění Rozhodnutí). Pokud by přitom na ni Komise použila tutéž metodu výpočtu jako na H & R a Cerestar, musela by podle Jungbunzlauer zohledňovat pouze obrat Jungbunzlauer, která jakožto řídící společnost dosáhla pouze nepatrného zisku (přibližně 3,5 milionů eur). To by také při použití maximální 10 % výše vedlo ke značnému snížení pokuty (přibližně 0,35 milionů eur). Jungbunzlauer dodává, že pokud by Komise odkazovala na obrat Jungbunzlauer GmbH – v roce 2000 Jungbunzlauer GmbH dosáhla obratu pouze 197,3 milionů eur – která podle jejího názoru měla být adresátkou Rozhodnutí, snížila by se konečná výše z 29,4 na 19,73 milionů eur.

321 Komise argumentaci Jungbunzlauer odmítá.

Závěry Soudu

322 Je třeba připomenout, že zásada rovného zacházení brání tomu, aby se srovnatelnými situacemi bylo zacházeno odlišně nebo s odlišnými situacemi stejně,

není-li taková odlišnost objektivně odůvodněna (viz rozsudek BPB de Eendracht v. Komise, bod 88 výše, bod 309, v něm uvedená judikatura).

323 V projednávaném případě vyplývá z bodů 30, 34 a 187 odůvodnění Rozhodnutí, aniž by to bylo zpochybněno Jungbunzlauer, že protiprávní jednání bylo spácháno podniky, které byly jeden po druhém pověřeny řízením celé skupiny, tedy Jungbunzlauer GmbH, a po restrukturalizaci skupiny, Jungbunzlauer. Řídící pracovníci skupiny Jungbunzlauer se účastnili schůzek kartelové dohody a přijímali rozhodnutí týkající se spolupráce skupiny s kartelovou dohodou a jednání skupiny v jejím rámci.

324 Naproti tomu se Jungbunzlauer ani nesnaží prokázat, že situace dalších dvou společností, tedy H & R a Cerestar, byla srovnatelná s její vlastní situací. Neprokazuje tedy, že v projednávaném případě byla situace, v níž se nacházely tyto dva další podniky, srovnatelná s její situací.

325 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení zásady rovného zacházení zamítnut.

3. K porušení povinnosti odůvodnění

326 Jungbunzlauer vytýká Komisi, že neposkytla dostatečné údaje, pokud jde o důvody, z nichž snížila výši její pokuty uplatňujíc maximální výši stanovenou v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Komise totiž podle ní poskytla vysvětlení rozdílného zacházení s Jungbunzlauer, H & R a Cerestar pouze v rámci své žalobní odpovědi.

327 Komise došla k závěru, že je třeba tento žalobní důvod zamítnout.

328 Soud uvádí, že v bodech 30 až 34, 187 a 188 odůvodnění Komise poskytla důvody, z nichž přičetla protiprávní jednání Jungbunzlauer, jakožto řídicímu podniku skupiny. Společným výkladem bodů odůvodnění Rozhodnutí lze bez obtíží dospět k pochopení důvodů, z nichž Komise v rozporu s tím, co učinila v případech H & R a Cerestar, snížila výši pokuty uplatňujíc maximální výši stanovenou v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17. Nebyla tedy nijak povinna uvádět tyto důvody znovu v části Rozhodnutí týkající se uplatnění této maximální výše.

329 V důsledku toho musí být žalobní důvod vycházející z porušení povinnosti odůvodnění také zamítnut.

4. K nesprávnému posouzení vycházejícímu z toho, že Komise odmítla zohlednit pokuty uložené v jiných státech

330 Jungbunzlauer uplatňuje, že pro výpočet maximální výše pokut podle čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 je třeba sečíst částky pokut, které byly skupině Jungbunzlauer uloženy ve Spojených státech a Kanadě (10,9 milionů eur), s částkou uloženou Komisí (29,4 milionů eur, před uplatněním sdělení o spolupráci). Získali bychom tak celkovou částku 40,3 milionů eur, která by značně překračovala dotčenou hranici.

331 Komise tuto argumentaci odmítá.

332 Soud se domnívá, že z čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 vyplývá, že v něm stanovená maximální výše se uplatní pouze na pokuty ukládané Komisí za protiprávní jednání spáchaná s ohledem na pravidla hospodářské soutěže Společenství. Tento výklad čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 je mimoto soudržný s výkladem vysloveným v bodech 285 až 301 výše, tedy že Komise tím, že uložila Jungbunzlauer pokutu, aniž by zohlednila pokutu, kterou již tato společnost zaplatila v rámci řízení zahájených ve třetích zemích, neporušila zásadu *non bis in idem*.

333 Vzhledem k tomu Jungbunzlauer Komisi neprávem vytýká, že při výpočtu maximální výše pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 nezohlednila pokuty uložené Jungbunzlauer ve Spojených státech a Kanadě.

334 V důsledku toho musí být tato část žalobního důvodu a žalobní důvod jako celek zamítnuty.

VII – *K porušení práva na přístup ke spisu*

A – *Argumenty účastnic řízení*

335 Jungbunzlauer se domnívá, že Komise porušila její právo na přístup k celému spisu tím, že se v Rozhodnutí opřela o některé dokumenty, ve vztahu k nimž Jungbunzlauer nebyla slyšena. Z důvodu těchto procesních pochybení je podle Jungbunzlauer třeba Rozhodnutí nebo jeho část v každém případě zrušit v rozsahu, v jakém se odvolává na dokumenty, ke kterým žalobkyně neměla přístup.

336 Podle Jungbunzlauer musí Komise dotčeným podnikům umožnit přístup k celému vyšetřovacímu spisu, aby se mohly vhodně bránit proti výtkám, které jsou uplatňovány v oznámení námitek (rozsudek Soudního dvora ze dne 8. července 1999, *Hercules Chemicals v. Komise*, C-51/92 P, Recueil, s. I-4235, bod 54, a rozsudek *Cimenteries CBR a další v. Komise*, bod 141 výše, bod 144). Právo na přístup ke spisu by existovalo, i pokud jde o odpovědi ostatních dotčených podniků na oznámení námitek (rozsudek *Cimenteries CBR a další v. Komise*, bod 141 výše, body 384 a následující). Právo na přístup k celému spisu se týká nejen všech dokumentů v neprospěch, ale také všech dokumentů ve prospěch dotčené osoby. Podle Jungbunzlauer, pokud nelze vyloučit, že je obrana dotčených podniků narušena skutečností, že neměly dostatečný přístup k dokumentům vyšetřovacího spisu, musí být rozhodnutí zrušeno (rozsudek *Cimenteries CBR a další v. Komise*, bod 141 výše, body 156 a následující). Jungbunzlauer, která odkazuje na stanovisko generálního advokáta Légera předcházející rozsudku Soudního dvora ze dne 6. dubna 1995, *BPB Industries a British Gypsum v. Komise* (C-310/93 P, Recueil, s. I-865, I-987, body 119 a 120), jakož i na usnesení předsedy Soudu ze dne 4. dubna 2002, *Technische Glaswerke Ilmenau v. Komise* (T-198/01 R, Recueil, s. II-2153, body 85 a následující), se domnívá, že je třeba neklást zvýšené požadavky, pokud jde o prokázání, že nedostatečný přístup ke spisu snížil možnosti obrany podniků.

337 V projednávaném případě Jungbunzlauer vytýká Komisi, že jí nesdělila odpovědi Cerestar, H & R, HLR a ADM na oznámení námitek. Jungbunzlauer podotýká, že v poznámce pod čarou č. 113 (bod odůvodnění 217), č. 118 (bod odůvodnění 220) a č. 119 (bod odůvodnění 223) Rozhodnutí Komise uváděla výpisy uvedených dokumentů týkající se zejména skutečného provádění ujednání dohod.

338 Přitom zaprvé tyto dokumenty mohla použít k obraně, neboť se jednalo o její vlastní tvrzení.

- 339 Zadruhé, Jungbunzlauer uplatňuje, že v bodech 279 a 281 Rozhodnutí Komise použila ve svůj neprospěch některé části odpovědí H & R a HLR na oznámení námitek týkajících se následovnické role Jungbunzlauer GmbH.
- 340 Jungbunzlauer dodává, že během správního řízení Komise požádala jeho účastnice, aby jí předaly verze svých odpovědí na oznámení námitek neobsahující důvěrné údaje. Komise tedy měla bez dodatečných správních nákladů dotčeným účastnicím řízení umožnit přístup k těmto dokumentům.
- 341 Komise došla k závěru, že je třeba žalobní důvod zamítnout.

B – Závěry Soudu

1. Úvod

- 342 Žalobkyně vytýká Komisi, že neměla přístup k odpovědím ostatních dotčených účastnic řízení na oznámení námitek, ačkoli v Rozhodnutí Komise použila jednak některé informace obsažené v těchto odpovědích jako důkazy v neprospěch žalobkyně a jednak určité jiné informace jako důkazy v její prospěch.

2. K důkazům v neprospěch

- 343 Pokud se Komise v řízení podle čl. 81 odst. 1 ES zamýšlí za účelem určení existence protiprávního jednání opřít o část odpovědi na oznámení námitek nebo o dokument připojený k takové odpovědi, musí ostatním účastníkům takového řízení umožnit vyjádřit se k takovému důkazu. Za takových okolností je totiž část odpovědi na oznámení námitek nebo dokument připojený k takové odpovědi důkazem v neprospěch různých stran, které se údajně podílely na protiprávním jednání (viz rozsudek Cimenteries CBR a další v. Komise, bod 141 výše, bod 386, a v něm uvedená judikatura).
- 344 Dotyčnému podniku přísluší prokázat, že výsledek, ke kterému Komise dospěla ve svém rozhodnutí, by byl jiný, kdyby byl neoznámený dokument, na kterém Komise založila obvinění tohoto podniku, odmítnut jako důkaz v jeho neprospěch. (rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 132 výše, body 71 až 73).
- 345 V projednávaném případě žalobkyně uplatňuje, že v bodech 279 a 281 odůvodnění Rozhodnutí Komise použila některé části odpovědí H & R a HLR na oznámení námitek týkající se role Jungbunzlauer GmbH v rámci kartelové dohody proti žalobkyni.
- 346 K tomu je třeba konstatovat, že po shrnutí argumentů žalobkyně ohledně polehčujících okolností, které považovala za právem uplatnitelné na základě své výlučně pasivní nebo následovnické role (body 275 až 278 odůvodnění Rozhodnutí), a před poskytnutím odpovědi na tyto argumenty (body 282 a 284 odůvodnění Rozhodnutí) Komise shrnula prohlášení učiněná H & R a HLR v jejich příslušné

odpovědi na oznámení námitek (body 279 až 281 odůvodnění). Tyto účastnice ve svých prohlášeních v podstatě zpochybnilly, že žalobkyně hrála v rámci kartelové dohody výlučně pasivní nebo následovnickou roli.

347 Nicméně aniž by bylo třeba zkoumat, zda se zásady vyslovené v bodech 343 a 344 výše uplatní na analýzu týkající se nejen existence kartelové dohody a účasti na ní, ale také stanovení výše pokuty, je namístě uvést, že Komise se mohla za účelem odmítnutí argumentů žalobkyně ohledně přiznání polehčujících okolností na základě její výlučně pasivní nebo následovnické role oprávněně opřít výlučně o informace, které jí tato účastnice sama poskytla během správního řízení.

348 Komise totiž v bodu 284 odůvodnění Rozhodnutí na podporu svého závěru pouze uvedla skutečnost, že „od roku 1994 tato společnost převzala odpovědnost za shromažďování údajů o prodeji a že její [generální ředitel] předsedal schůzkám kartelové dohody, [což] postačovalo k prokázání, že v ní hrála aktivní roli přesahující rámec toho, co uznala“. Žalobkyně přitom sama tyto informace Komisi poskytla jak ve svém dopisu ze dne 29. dubna 1999, tak v dopisu ze dne 21. května 1999.

349 Vzhledem k tomu by výsledek, ke kterému Komise dospěla ve svém Rozhodnutí, nebyl jiný, pokud by odpovědi H & R a HLR na oznámení námitek měly být vyloučeny ze spisu.

350 V důsledku toho musí být tato část žalobního důvodu zamítnuta.

3. K důkazům ve prospěch

³⁵¹ Pokud jde o neoznámení dokumentu ve prospěch, dotčený podnik musí pouze prokázat, že jeho nezveřejnění mohlo ovlivnit k jeho újmě průběh řízení a obsah rozhodnutí Komise. Postačí, že podnik prokáže, že uvedený dokument ve prospěch mohl použít ke své obhajobě v tom smyslu, že pokud by jej mohl uplatnit během správního řízení, mohl se dovolávat skutečností, které se neshodují se závěry vyneseními v tomto stadiu Komisí, a mohl by bez ohledu na to, jakým způsobem, ovlivnit závěry Komise učiněné v rozhodnutí, přinejmenším pokud jde o závažnost a délku trvání vytýkaného jednání a výši pokuty. V tomto kontextu může být možnost, že nezveřejněný dokument mohl mít vliv na průběh řízení a obsah rozhodnutí Komise, prokázána pouze po předběžném přezkoumání některých důkazních prostředků, z něhož vyplývá, že nezveřejněné dokumenty mohly mít – s ohledem na tyto důkazní prostředky – význam, který neměl být přehlédnut (rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 132 výše, body 74 až 76).

³⁵² Žalobkyně uplatňuje, zaprvé, že v poznámce pod čarou č. 113 (bod odůvodnění 217) Rozhodnutí Komise odkazovala na část odpovědi na oznámení námitek Cerestar, ve které, pokud jde o provedení ujednání kartelové dohody, posledně uvedená prohlásila, že odmítla přistoupit k dohodám o určení cen, a od roku 1992 uplatňovala vždy nižší ceny, než byly ceny výrobců. Podle žalobkyně mohla tato prohlášení Cerestar být užitečná s ohledem na její vlastní obhajobu, neboť podporovala její vlastní argumentaci, pokud jde o neexistenci skutečného dopadu kartelové dohody na trh.

³⁵³ Přitom pouhá skutečnost, že Cerestar uvedla v podstatě tytéž argumenty, pokud jde o nedodržení dohodnutých pravidel, jako žalobkyně, nemůže představovat důkaz ve prospěch.

354 Zprv je totiž třeba konstatovat, že Komise v bodu 218 odůvodnění Rozhodnutí odmítla argumentaci předloženou Cerestar a žalobkyní opírajíc se zejména o prohlášení ADM, které je přílohou oznámení námitek. Podle tohoto prohlášení ADM měla žalobkyně v kartelové dohodě aktivní roli a usilovala o dosažení stability na trhu. Komise mimoto v bodu 219 odůvodnění Rozhodnutí uplatňovala judikaturu Soudu, podle níž podnik, který navzdory jednání ve vzájemné shodě se svými soutěžiteli nadále sleduje víceméně nezávislou politiku na trhu, se totiž může jednoduše pokusit využít kartelovou dohodu ve svůj prospěch. Pouhé připomenutí judikatury přitom nemůže představovat skutečnost v neprospěch, neboť judikatura je v každém případě nezávisle na písemnostech konkrétního správního spisu veřejná a přístupná.

355 Zadruhé, pouhá skutečnost, že ADM a Cerestar uplatňovaly tytéž argumenty jako žalobkyně a že jedna z nich uvedla na svoji obhajobu více zdrojů, nestačí k tomu, aby její argumenty mohly být považovány za „důkazy ve prospěch“.

356 Z toho vyplývá, že ani skutečnost, že se žalobkyně mohla dovolávat dotčené části odpovědi na oznámení námitek Cerestar při správním řízení, nemohla ovlivnit závěry Komise.

357 Zadruhé, žalobkyně se dovolává skutečnosti, že v poznámkách pod čarou č. 118 (bod 220 odůvodnění) a č. 119 (bod 223 odůvodnění) Rozhodnutí Komise odkazovala jednak na odpověď na oznámení námitek H & R, a jednak na zprávu expertů předloženou ADM. Podle žalobkyně jí tyto dva dokumenty mohly také umožnit prohloubení její vlastní argumentace, pokud jde o neexistenci skutečného dopadu kartelové dohody.

- 358 Přitom, jak již bylo rozhodnuto výše, Komise se opírala o několik skutečností, včetně důkazů v podobě dokumentů, a mohla se právem domnívat v bodu 226 odůvodnění Rozhodnutí, že i když argumenty předložené v těchto dokumentech měly určitou hodnotu, neprokazovaly neexistenci skutečného dopadu kartelové dohody na trh.
- 359 I kdyby se tedy žalobkyně mohla dovolávat těchto dokumentů během správního řízení, nemohly by být závěry provedené Komisí těmito dokumenty ovlivněny.
- 360 S ohledem na výše uvedené musí být žalobní důvod vycházející z porušení práva na přístup ke spisu zamítnut.

VIII – *K dopadu délky správního řízení na výši pokuty*

A – *Úvod*

- 361 Jungbunzlauer podotýká, že Rozhodnutí bylo přijato až téměř šest a půl měsíce po ukončení protiprávního jednání. Zejména doba, která uběhla mezi koncem protiprávního jednání a formálním zahájením řízení dne 28. března 2000, byl velmi dlouhá. Podle ní tato skutečnost dvojnásobně ovlivnila stanovení částky pokuty.

B – Ke skutečnosti, že Komise zohlednila obrat dosažený dotčenými podniky v roce 2000

1. Argumenty účastnic řízení

362 Jungbunzlauer, která odkazuje na tabulku vloženou do bodu 50 odůvodnění Rozhodnutí, uvádí, že za účelem zohlednění velikosti dotčených podniků a skupin, jejichž členy tyto podniky byly, v rámci výpočtu výše pokuty, Komise nezohlednila výši obratu vztahující se k období, v němž existovala kartelová dohoda (1991 až 1995), ale opřela se v tomto ohledu o obrat za rok 2000. Jungbunzlauer přitom zdůrazňuje, že od ukončení protiprávního jednání v roce 1995 se její obrat značně zvýšil: v roce 1995 dosáhla skupina Jungbunzlauer pouze [76,3] % svého současného obratu a v letech 1999 až 2000 se obrat skupiny zvýšil o [13,5] %.

363 Jungbunzlauer tvrdí, že Komise ve svých pokynech uvedla, že zohlednila „skutečnou hospodářskou možnost [schopnost] původců protiprávních jednání způsobit jiným hospodářským subjektům značnou škodu“ (bod 1 A čtvrtý pododstavec). V tomto kontextu Komise mohla vycházet pouze z velikosti dotčených podniků v okamžiku protiprávního jednání, neboť tato informace byla jediná, která umožňovala odpovědět na tuto otázku, a velikost jimi později dosaženého obratu neměla žádnou váhu.

364 Mimoto bylo cílem metody výpočtu zvolené Komisí nespravedlivé zvýhodnění podniků, které těžily z kartelové dohody a které po ukončení kartelové dohody musely čelit značnému snížení jejich obratu. Naproti tomu podniky jako Jungbunzlauer, které od ukončení kartelové dohody dosáhly zvýšení svého obratu, byly nespravedlivě znevýhodněny, což představovalo absurdní výsledek.

365 Jungbunzlauer se domnívá, že je nesprávné, že Komise k tomuto argumentu namítá, že pokud by jí uložila pokutu v předchozím období, byla by Jungbunzlauer pokutou zasažena mnohem tvrději. Pokud by totiž Komise přijala rozhodnutí před rokem 2001, byla by pokuta značně nižší.

366 Komise odmítá argumentaci žalobkyně.

2. Závěry Soudu

367 Je třeba připomenout, že použití násobícího koeficientu směřuje k zajištění odrazujícího účinku pokuty. Tento účinek umožňuje zohlednění velikosti a celkových zdrojů dotčených podniků v okamžiku, kdy je pokuta uložena.

368 I za předpokladu, jak tvrdí žalobkyně, že se celkový obrat dotčených účastnic řízení mezi ukončením kartelové dohody a rokem 2000 vyvíjel, nic to nemění na tom, že Komise, když použila pro pokuty, jak byly vypočteny pro ADM, HLR a H & R, násobící koeficient ve výši 2 nebo 2,5, zohlednila nejen přesný výpočet založený na těchto obratech, ale tvrdila, že pokud jde o tyto obraty, existoval mezi nimi řádový rozdíl. Žalobkyně přitom ani netvrdí, že by se tento řádový rozdíl v letech 1995 až 2000 změnil.

369 Vzhledem k tomu, v rozporu s tím, co tvrdí žalobkyně, Komise, která se při výpočtu výše pokut opřela o obrat dosažený dotčenými podniky v roce 2000, neporušila ani pokyny, ani zásadu rovného zacházení.

370 V důsledku toho je třeba zamítnout žalobní důvody, jichž se žalobkyně dovolává.

C – Ke skutečnosti, že Komise zpřísnila politiku v oblasti pokut

1. Argumenty účastnic řízení

371 Jungbunzlauer uplatňuje, že přijetím Rozhodnutí a obecněji v roce 2001 Komise velmi podstatně zpřísnila svoji politiku v oblasti pokut. Podle Jungbunzlauer jí přitom z důvodu nepřiměřené délky řízení v projednávaném případě byla uložena pokuta odpovídající nové přísnější praxi Komise. Naproti tomu, pokud by řízení bylo ukončeno dříve, vztahovala by se na ni předchozí rozhodovací praxe, která byla pro dotčené podniky mnohem výhodnější.

372 Jungbunzlauer se domnívá, že nepřiměřenou délku řízení potvrzuje i srovnání s rozsudky „Aminokyseliny“ a „Vitaminy“. Podle Jungbunzlauer byly totiž tyto dvě další věci projednávány mnohem rychleji, než projednávaná věc: ve věci „Aminokyseliny“ byla kartelová dohoda ukončena v polovině roku 1995 a rozhodnutí bylo přijato téměř o pět let později; ve věci „Vitaminy“ byla kartelová dohoda ukončena na jaře roku 1999 a rozhodnutí bylo přijato pouze o dva roky a devět měsíců později. V projednávaném případě bylo naproti tomu Rozhodnutí přijato až šest a půl roku po úplném ukončení dohod. Výše uvedené je o to více překvapující, že ve srovnání s těmito dalšími věcmi byl projednávaný případ jak z hlediska hmotného, tak procesního mnohem méně komplikovaný.

373 Jungbunzlauer se zcela realisticky domnívá, že řízení v projednávaném případě mělo být ukončeno do dvou, tří let. Mimoto se domnívá, že pokud by řízení bylo

ukončeno dříve, byla by jednak použitá kritéria mnohem méně přísná než ta, která byla při přijetí Rozhodnutí uplatněna, a jednak mohlo být Rozhodnutí přijato před zveřejněním pokynů, takže by se uplatnila předchozí metoda výpočtu.

374 Podle Jungbunzlauer mohl být rozdíl v délce trvání těchto věcí vysvětlován pouze tím, že těmto věcem byla přiřazena jiná priorita. Jungbunzlauer nespochybňuje, že Komise může stanovit priority podle významu přiřazeného věcem z pohledu politiky hospodářské soutěže. To nicméně nemůže vést k tomu, že podniku, jehož věc má menší prioritu, je uložena vyšší pokuta, než ostatním podnikům, kterých se týkají věci s vyšší prioritou. Tento postup by byl mimoto s ohledem na odrazující účinek pokut kontraproduktivní.

375 Komise odmítá argumentaci žalobkyně.

2. Závěry Soudu

376 Žalobkyně se v podstatě domnívá, že pokud by vyšetřování Komise bylo ukončeno dříve, byla by zvýhodněna použitím předchozí rozhodovací praxe a méně přísných kritérií pro určení výše pokuty. Upřesňuje, že Rozhodnutí mohlo být přijato před zveřejněním pokynů, takže mohla být zvýhodněna předchozí metodou výpočtu výše pokut.

377 V tomto ohledu Soud připomíná, že skutečnost, že Komise v minulosti použila pokuty určité úrovně na určité typy protiprávních jednání, ji nemůže zbavit možnosti zvýšit tuto úroveň v mezích uvedených v nařízení č. 17, pokud to je nezbytné k zajištění uplatňování politiky Společenství v oblasti hospodářské soutěže. Účinné použití pravidel Společenství v oblasti hospodářské soutěže naopak vyžaduje, aby Komise mohla kdykoliv přizpůsobit úroveň pokut potřebám této politiky (viz rozsudek LR AF 1998 v. Komise, bod 88 výše, bod 237, a v něm uvedená judikatura). V důsledku toho žalobkyně nemůže usilovat o zvýhodnění předchozí rozhodovací praxe pouze z důvodu, že rozhodnutí, které se jí týká, mělo být přijato dříve.

378 Soud mimoto v každém případě konstatuje, že rozhodovací praxe Komise pro určení výše pokuty v Rozhodnutí vychází z uplatnění kritérií stanovených v pokynech.

379 Soud mimoto připomíná, že v srpnu 1995 byla Komise informována americkým ministerstvem spravedlnosti, že toto ministerstvo vede vyšetřování týkající se trhu s kyselinou citronovou. V dubnu 1997 byla Komise informována americkým ministerstvem spravedlnosti o tom, že se žalobkyně účastnila kartelové dohody ve Spojených státech. Komise konečně v srpnu roku 1997 zaslala čtyřem nejvýznamnějším výrobcům kyseliny citronové Společenství, včetně Jungbunzlauer, žádosti o informace.

380 S ohledem na tyto skutečnosti Soud podotýká, že pouhé sdělení informací Komisi orgány hospodářské soutěže třetích zemí nemůže vyústit v její povinnost zahájit vyšetřování. Obecný úkol dohledu svěřený Komisi v oblasti hospodářské soutěže podle článku 85 ES pro Komisi neznamena povinnost zahájit řízení směřující k prokázání případných porušení práva Společenství (rozsudky Soudního dvora ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P,

C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P, C-252/99 P, a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, body 447 a 448, a Soudu ze dne 18. září 1992, *Automec v. Komise*, T-24/90, Recueil, s. II-2223, bod 74). Z toho vyplývá, že Komise nemůže mít povinnost zahájit vyšetřování na základě informací poskytnutých americkým ministerstvem spravedlnosti.

- 381 Zatímco Komise nemůže mít povinnost zahájit řízení v návaznosti na informace sdělené orgány hospodářské soutěže třetích zemí, může takové řízení zahájit v návaznosti na takové informace z vlastní iniciativy. V projednávaném případě tak Komise zahájila řízení krátce po sdělení informace, podle níž se žalobkyně účastnila kartelové dohody ve Spojených státech. Soud se tak domnívá, že v projednávaném případě nemůže být Komisi vytýkáno, že nezahájila vyšetřování věci před srpnem roku 1997.
- 382 Mimoto Soud podotýká, že se žalobkyně domnívá, že dvou až tříleté vyšetřování projednávaného případu Komisí je zcela realistické.
- 383 Z toho vyplývá, že i kdyby bylo připuštěno, že v projednávaném případě nemohlo vyšetřování věci Komisí trvat déle než tři roky, jak tvrdí žalobkyně, byly by se vši pravděpodobností Komisí zohledněny při výpočtu výše pokuty žalobkyně pokyny zveřejněné dne 14. ledna 1998.
- 384 V důsledku toho se Soud domnívá, že žalobkyně neprokazuje, že by byla, kdyby nedošlo k tvrzenému zdržení v projednávání této věci Komisí, zvýhodněna kritérii pro určení výše pokuty a rozhodovací praxí, jež předcházela kritériím a rozhodovací praxi, které byly přijaty v pokynech.

385 Je tedy třeba odmítnout argument žalobkyně vycházející z toho, že na ni byly při
určování výše pokuty použity přísnější zásady a praktiky z důvodu údajného zdržení
ve vyšetřování věci Komisí.

386 Vzhledem k tomu, že žádný z žalobních důvodů předložených proti Rozhodnutí
nebyl přijat, není namístě snížit výši pokuty v rámci pravomoci soudního přezkumu
v plné jurisdikci, jež je svěřena Soudu. Žaloba musí být zamítnuta v plném rozsahu.

K nákladům řízení

387 Podle čl. 87 odst. 2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci,
uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch,
požadoval. Vzhledem k tomu, že žalobkyně neměla ve věci úspěch, je namístě jí
uložit náhradu nákladů řízení v souladu s návrhovými žádáními žalované a vedlejší
účastnice řízení.

388 Podle čl. 87 odst. 4 prvního pododstavce téhož jednacího řádu ponese orgány, jež
do sporu vstoupily jako vedlejší účastníci řízení, vlastní náklady řízení. Vzhledem
k tomu ponese Rada, jakožto vedlejší účastnice řízení, vlastní náklady řízení.

Z těchto důvodů

Soud (třetí senát)

rozhodl takto:

- 1) Žaloba se zamítá.
- 2) Jungbunzlauer AG ponese vlastní náklady řízení, jakož i náklady řízení Komise.
- 3) Rada ponese vlastní náklady řízení.

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 27. září 2006.

Azizi

Jaeger

Dehousse

Vedoucí soudní kanceláře

Předseda

E. Coulon

J. Azizi

Obsah

Skutkový základ sporu	II - 3450
Řízení a návrhová žádání účastnic řízení	II - 3457
Právní otázky	II - 3459
I – K porušení zásady legality	II - 3459
A – K námitce protiprávnosti vznesené s ohledem na čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17	II - 3459
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3459
2. Závěry Soudu	II - 3469
B – Ke konformnímu výkladu čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17	II - 3477
II – K adresátovi rozhodnutí	II - 3478
A – K porušení povinnosti odůvodnění	II - 3478
B – K žalobnímu důvodu vycházejícímu z nesprávného určení adresátky Rozhodnutí	II - 3481
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3481
2. Závěry Soudu	II - 3485
III – K závažnosti protiprávního jednání	II - 3489
A – K existenci skutečného dopadu kartelové dohody na trh	II - 3489
1. Úvod	II - 3489
2. K existenci nesprávného posouzení	II - 3490
a) K argumentu, že Komise zvolila nesprávný postup za účelem prokázání, že kartelová dohoda měla skutečný dopad na trh ..	II - 3490
Argumenty účastnic řízení	II - 3490
Závěry Soudu	II - 3492
— Shrnutí analýzy provedené Komisí	II - 3492
— Závěry	II - 3494

b)	K posouzení vývoje cen kyseliny citronové	II - 3498
	Argumenty účastnic řízení	II - 3498
	Závěry Soudu	II - 3502
3.	K porušení povinnosti odůvodnění	II - 3506
B -	K úpravě výše pokuty podle poměrné velikosti dotčených podniků ...	II - 3508
1.	Argumenty účastnic řízení	II - 3508
2.	Závěry Soudu	II - 3513
a)	Úvod	II - 3513
b)	K žalobním důvodům vycházejícím z porušení „zásady individuálního posouzení pokut“ a pokynů	II - 3516
c)	K porušení zásady proporcionality	II - 3517
d)	K porušení zásady rovného zacházení	II - 3520
IV -	K polehčujícím okolnostem	II - 3521
A -	K porušení pokynů	II - 3522
1.	K výlučně následovnické roli Jungbunzlauer GmbH při proti-právním jednání	II - 3522
a)	Argumenty účastnic řízení	II - 3522
b)	Závěry Soudu	II - 3525
2.	Ke skutečnému neprovádění ujednání kartelové dohody Jungbunzlauer GmbH	II - 3528
a)	Argumenty účastnic řízení	II - 3528
b)	Závěry Soudu	II - 3530
B -	K porušení povinnosti odůvodnění	II - 3532
V -	K nezohlednění pokut uložených v ostatních státech	II - 3533
A -	Argumenty účastnic řízení	II - 3533
B -	Závěry Soudu	II - 3535
		II - 3565

VI – K maximální výši pokut stanovené v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17	II - 3540
A – Úvod	II - 3540
B – K odmítnutí zohlednit pokuty uložené v rámci věci zvané „Glukonát sodný“	II - 3540
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3540
2. Závěry Soudu	II - 3542
C – Ke zohlednění obratu Jungbunzlauer Holding AG	II - 3543
1. Úvod	II - 3543
2. K porušení zásady rovného zacházení	II - 3544
Argumenty účastnic řízení	II - 3544
Závěry Soudu	II - 3545
3. K porušení povinnosti odůvodnění	II - 3546
4. K nesprávnému posouzení vycházejícímu z toho, že Komise odmítla zohlednit pokuty uložené v jiných státech	II - 3547
VII – K porušení práva na přístup ke spisu	II - 3548
A – Argumenty účastnic řízení	II - 3548
B – Závěry Soudu	II - 3550
1. Úvod	II - 3550
2. K důkazům v neprospěch	II - 3551
3. K důkazům ve prospěch	II - 3553
VIII – K dopadu délky správního řízení na výši pokuty	II - 3555
A – Úvod	II - 3555
B – Ke skutečnosti, že Komise zohlednila obrat dosažený dotčenými podniky v roce 2000	II - 3556
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3556
2. Závěry Soudu	II - 3557
C – Ke skutečnosti, že Komise zpřísnila politiku v oblasti pokut	II - 3558
1. Argumenty účastnic řízení	II - 3558
2. Závěry Soudu	II - 3559
K nákladům řízení	II - 3562